СРПСКО КОЛО

● ЛИСТ *САВЕЗА СРБА ИЗ РЕГИОНА* ● ПИСАН *ИЈЕКАВСКИМ* ИЗГОВОРОМ ● ГОДИНА VII ● БРОЈ 75 ● АПРИЛ—МАЈ 2022. ● БЕСПЛАТАН ПРИМЈЕРАК

РЕДИТЕЉ ДЕНИС БОЈИЋ О ФИЛМУ *СВЈЕДОК*

Зоран Станковић је из крви и блата гробница извлачио мртве, не питајући за вјеру и націју

ЂУРАЂ ЧИЧИЋ

ПРЕЖИВИО САМ ПАКАО ЈАСЕНОВЦА

***СРПСКО КОЛО* НА СНИМАЊУ ФИЛМА И ТЕЛЕВИЗИЈСКЕ СЕРИЈЕ ПОСВЕЋЕНЕ КРАЈИШКОЈ ТРАГЕДИЈИ**

СНИМА СЕ *ОЛУЈА*: Кроз судбине малих људи биће приказано највеће етничко чишћење након Другог свјетског рата

НИКОЛА ВУКОБРАТОВИЋ СРБИН У СКУПШТИНИ ЗАГРЕБА

СВАКО НАСЕЉЕ ИМА АНТИСРПСКИ ГРАФИТ

ДАРКО РИСТОВ ЂОГО ДУХОВНИ ПАСТИР И ВОДЕЋИ ИНТЕЛЕКТУАЛАЦ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Наши преци су били свјеснији од нас да западне империјалне силе кроз контролу образовања настоје да остваре своје колонијалне интересе

УВОДНИК

» *Пише: Трифко Ђоровић*

(НЕ)ВЈЕРНИ ЧУВАРИ КРСТА

Потпуно незапажено у медијима је прошла вијест да је 13. априла 2022. године мостарски бискуп Петар Палић посјетио херцеговачког владику Димитрија у Требињу. Ова посјета и разговори представника различитих вјерских заједница не би ни били у фокусу пажње да се овога пута није десило нешто несвакидашње. Наиме, том приликом бискуп Палић је предао владици Димитрију метални крст, који је по посљедњем разарању Пребиловачког храма доспио и како је на сајту Епархије ЗХиП истакнуто „био чуван у згради Бискупије у Мостару."

Више пута смо писали о судбини Пребиловаца као најстрадалнијег села у Европи у коме су усташе 1941. године на свиреп начин побиле 826 од укупно 994 мјештана српске националности, углавном жена, дјеце и стараца. Међутим, злочин над овим мученицима поновљен је у јуну 1992. године. Наиме хрватске снаге су 8. јуна 1992. године ушле у небрањене и напуштене Пребиловце. У селу су остале само двије старице, од којих је једна убијена (тијело јој није пронађено), а друга заробљена и одведена на опљачканом трактору у Чапљину гдје је касније умрла. Старе камене куће и други објекти у селу су одмах, ритуално спаљени, а наредних дана приступило се систематском минирању нових кућа. Миниране су и поједине гробнице на пребиловачком гробљу, а велики број њих је отворен и у њима оскрнављене или спаљене кости умрлих прије рата. Споменици на гробљу и све фотографије покојника су уништене.

Темеље Храма у Пребиловцима освештао је патријарх Павле 4. 8. 1991. Тада су у крипту Храма положене мошти око 4.000 Срба, ексхумиране 1990/91. из 13 херцеговачких крашких јама и три велика стратишта. На ВХС филму кога је за пропаганду ХОС-а снимио Сеад Шејтанић из Чапљине, види се да су хрватске снаге ушле у до тада изграђени дио храма и неоштећену крипту са мермерним саркофагом у коме су се налазиле кости жртава НДХ терора. До сахране налазиле су се у 165 сандука.

Оно што се поуздано зна је то да је Храм у Пребиловцима уништен тих јунских дана, постављеним и активираним експлозивом са великим авионским бомбама. Ове чињенице утврдило је Удружење Српско национално друштво *Пребиловци* из Београда захваљујући вјештачењу експерта пуковника Милана Рундића (родом из Драчева у Поповом пољу). Хрватско Министарство вањских послова и европских интеграција је, у одговору на писмо СНД *Пребиловци*, одбило било какву везу Хрватске са ратним догађајима у БиХ, иако сама објављена наредба генерала Бобетка о нападу на Клепце, Пребиловце, Тасовчиће... говори да је за све што се овдје догађало најприје одговорна Република Хрватска!

Храм у Пребиловцима је апострофиран као посебна мета операције *Чагаљ–Липањске зоре*. Сам генерал Бобетко је навео у својој књизи да су Срби у Храм уградили хрватске кости!? Међутим, зашто их је уништавао ако је заиста вјеровао да су биле хрватске?!

Било како било, након три деценије крст је враћен његовом власнику. И таман кад су се наивни понадали да ће овај гест уједно означити и искрено покајање римокатоличке цркве за почињене злочине у НДХ објављена је вијест да ове године неће бити масовног скупа на Блајбуршком пољу. Умјесто тога биће служене мисе у више мјеста, а по први пут и у Стоцу поред некрополе чувене српске лозе Милорадовића.

Свети мученици Пребиловачки и доњохерцеговачки, молите Бога за нас!

СРПСКО КОЛО

Оснивач и издавач: ***Савез Срба из региона***
Главни и одговорни уредник: **Трифко Ђоровић**
Лектор: **Драгана Бокун**
Веб администратор: **Милисав Шапић**
Редакција: **Драгана Бокун, Жељко Ђекић, Драгана Шиповац и Јелена Рокнић**
Сарадници: **Боро Ркман (Хрватска), Драган Башовић, Ратко Бубало (правни савјети), Шпиро Лазиница (правни савјети), Наташа Дробац, (правни савјети)**
Адреса: **Отона Жупанчича 14, Нови Београд**
Дописништво: **Булевар ослобођења 26, Нови Сад**
Мејл: **srpskokolo@ssr.org.rs**
Телефон: **021/6613–600**
Сајт: **www. ssr.org.rs**
Тираж: **5.000 примјерака**
Дизајн и прелом: **Студио *Хум*, Барајево**
Штампа: **Штампарија *Борба а. д.,*** Београд
ISSN 2466-3476

Израду овог броја Српског кола помогли су: Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе с верским заједницама, општина Кладово и општина Богатић

НАРОДНИ ПОСЛАНИК ПОНОВО ТРАЖИ ОДГОВОР ОД СНЕЖАНЕ СТАНОЈКОВИЋ

Линта захтјева од тужиоца за ратне злочине националну припадност оптужених лица

Народни посланик и предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта је 10. априла 2022. године по други пут упутио захтјев за приступ информацији од јавног значаја Снежани Станојковић, тужиоцу за ратне злочине у коме је затражио да се објави национална припадност оптужених лица.

У допису је подсјетио да је исти захтјев поднио и 19. јануара 2022. године након чега је 10. фебруара 2022. године добио обавјештење од Тужилаштва за ратне злочине у коме није било информације о националној припадности 224 оптужена лица против којих је подигнута оптужница.

— Ријеч је о лицима од почетка рада Тужилаштва за ратне злочине 2003. године до 31. децембра 2021. године. Такође, нисам добио одговор о националној припадности 31 оптуженог лица од Вашег избора за новог Тужиоца за ратне злочине 15. маја 2017. године до 31. децембра 2021. године. Поред тога, нисам добио одговор о националној припадности 64 лица против којих је у току истрага за ратне злочине — стоји у Линтином захтјеву.

У њему се наводи да је у обавјештењу које је добио од Тужилаштва за ратне злочине наведено да „Законом о јавном тужилаштву и Правилником о управи у јавним тужилаштвима није предвиђено вођење евиденција о националној односно етничкој припадности било ког учесника у кривичном поступку, па тако ни ово Тужилаштво не води евиденције по наведеним критеријумима..."

» Снежана Станојковић

— Са жаљењем констатујем да наведени став Тужилаштва не одговара истини — стоји у Линтином саопштењу у коме подсјећа да је 20. 10. 2020. године упутио први захтјев у коме је било исто питање. Након тога је Тужилаштво за ратне злочине у свом обавјештењу од 27. 11. 2020. године послало одговор у коме је прецизно наведено да је „Тужилаштво за ратне злочине Републике Србије од 2003. до 20. октобра 2020. године подигло оптужнице у 92 предмета против 217 лица, од тога национална односно етничка припадност оптужених лица је 190 Срба, 4 Бошњака, 2 Хрвата и 21 Албанац."

У истом допису је наведено да је „Тужилаштво за ратне злочине Републике Србије у периоду од марта 2017. године па до 27. 11. 2020. године подигло оптужнице у 23 предмета против 28 лица, од тога 23 Србина (од тога против 15 лица српске националности је преузето кривично гоњење од тужилаштва БиХ по основу међународног уговора), 3 Бошњака и 2 Албанца".

Линта је навео да се у Националној стратегији за процесуирање ратних злочина која је усвојена на сједници Владе Републике Србије 21. фебруара 2016. године истиче да је од почетка рада Тужилаштва за ратне злочине 2003. године па до почетка 2016. године оптужено 178 лица: два лица су Бошњаци, два су Хрвати (један држављанин Хрватске, други Босне и Херцеговине), 21 етнички Албанац (од којих је 17 ослобођено) и 153 Срба.

— Желим да Вас још једном замолим да ми доставите информацију о националној припадности 224 оптужена лица против којих је подигнута оптужница од 2003. године до 31. децембра 2021. године, информацију о националној припадности 31 оптуженог лица од Вашег избора за новог Тужиоца за ратне злочине 15. маја 2017. године до 31. децембра 2021. године и информацију о националној припадности 64 лица против којих је у току истрага за ратне злочине.

Преминуо Добрица Вуловић, први комесар за избјеглице Републике Србије

Први комесар Комесаријата за избјеглице Добрица Вуловић, преминуо је у 69. години живота.

Рођен је 1953. у мјесту Сопотница код Пријепоља. Након распада СФРЈ запошљава се као савјетник министра за везе са Србима ван Србије, а послије неколико мјесеци, 1992. године, Влада Републике Србије именује га на мјесто првог комесара за избјеглице. Посао комесара за избјеглице, у моменту када је у Србију већ било избјегло 192.000 људи, прихватио је са свим ризицима и изазовима и посветио му се крајње одговорно.

Добрица Вуловић успио је да створи чврсту и организовану институцију, способну да се носи са проблемима избјеглица и да у свим условима прихвати и организује њихов привремени смјештај, помогне њихово трајно збрињавање и интеграцију у српско друштво, и да обезбиједи значајне количине хуманитарне помоћи. Његова је заслуга што је у то вријеме Комесаријат постао најорганизованији, најефикаснији и најфлексибилнији државни орган, устројен по најбољим међународним стандардима и искуствима.

Прије рада у Комесаријату, Вуловић је радио као замјеник директора и главни и одговорни уредник Центра за марксизам Универзитета у Београду. Након осмогодишњег рада у центру, изабран је на мјесто генералног директора Издавачког предузећа *Просвета*. Послије одласка из *Просвете*, запослио се у југословенској издавачкој кући *Привредни преглед*. Након Комесаријата, Вуловић је именован на мјесто помоћника министра за везе Срба ван Србије.

Добрица Вуловић је 2018. године објавио три књиге под насловом *Србија земља избеглица* у којима је дат преглед свих активности Комесаријата током деведесетих година прошлог вијека и обимна документација која прати те активности. Књигу је посветио људима који су у то вријеме морали да напусте своје домове и спас траже у Србији која их је прихватила и привремено збринула, упркос санкцијама и економској кризи у којој се налазила. Аутор доноси и лична сјећања на догађаје у којима је учествовао, сусрете са људима од којих је деведесетих година зависило много тога и који су директно утицали на положај избјеглица у Србији.

КАКО ДО БЕСПЛАТНЕ ПОТВРДЕ О ЖИВОТУ ЗА КОРИСНИКЕ ХРВАТСКЕ ПЕНЗИЈЕ У СРБИЈИ

На бројне адресе корисника хрватске пензије у Србији из Хрватског завода за мировинско осигурање стигао је захтјев да се подручним уредима достави потврда о животу како би се несметано вршила даљња исплата пензије. Потврда о животу је фондовима за пензијско и инвалидско осигурање, доказ да је пензионер ком уплаћују мјесечну пензију жив и да он, а не неко други, подиже пензију. Потврда о животу се по правилу доставља једном годишње, на захтјев иностраног носиоца осигурања, а може је овјерити носилац осигурања – Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање (у филијалама, службама филијала и испоставама), дипломатско-конзуларно представништво и јавни биљежник на основу личног присуства корисника давања и увида у његову личну исправу.

Још увијек се мисли да се потврда о животу може овјерити само код нотара уз плаћање предвиђене тарифе за овјеру која код јавних биљежника износи 540 динара. Уколико је особа немоћна и непокретна, те нотари морају да изађу на терен, цијена достиже и преко 3.000 динара. Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање Србије (ПИО фонд) бесплатно овјерава потврде о животу пензионерима који имају пребивалиште у Србији, а примају инострану пензију. Овјера потврда може се обавити у свим филијалама и испоставама, а пензионеру је за то потребна само лична карта ради идентификације.

Нажалост, горе поменути немоћни и непокретни пензионери, који нису у могућности да лично бесплатно овјере потврду о животу у филијалама Фонда ПИО, морају ипак да ангажују нотара да им ту услугу пружи у кућним условима и да за то плате предвиђену тарифу. Уколико пензионери који живе у Србији, а примају инострану пензију, не доставе тражену потврду о животу, примања им се обустављају. Инострани фондови траже од девизних пензионера да им једном годишње достављају потврде о животу, и то крајем, почетком или средином године, јер је тај документ начин да се избјегну могуће злоупотребе или преплате. По досадашњој пракси, Хрватска тражи потврде о животу у мају. На сајту Фонда ПИО Србије објављен је и образац за потврде о животу за пензије из Хрватске који можете преузети и одштампати.

ОБИЉЕЖАВАЊЕ НАЦИОНАЛНОГ ДАНА СЈЕЋАЊА НА ЖРТВЕ ХОЛОКАУСТА, ГЕНОЦИДА И ДРУГЕ ЖРТВЕ ФАШИЗМА

ФОТО: ПРЕДСЕДНИК.РС

Обала јасеновачких жртава на Сајмишту подсјећа на високу цијену праве стране историје

Предсједник Републике Србије Александар Вучић присуствовао је државној церемонији посвећеној обиљежавању националног Дана сјећања Републике Србије на жртве Холокауста, геноцида и друге жртве фашизма и открио спомен-плочу посвећену жртвама усташког концентрационог логора Јасеновац, на Старом сајмишту у Београду, на дијелу ријеке Саве од Бранковог моста до моста Газела, који су градске власти прогласиле Обалом јасеновачких жртава.

Обиљежавање националног Дана сјећања Републике Србије на жртве Холокауста, геноцида и друге жртве фашизма.

– Свједочећи о природи злочина над Јеврејима, Ромима и Србима, не можемо да вјерујемо шта се овдје догодило током Другог свјетског рата. Из тог кошмара буђења нема. Старо сајмиште, поред Бањице, једини је логор који се налазио у граду – рекао је предсједник Вучић и додао да је све мање преживјелих и свједока и да је веома важно што у Београду од сада постоји Обала јасеновачких жртава.

– У оба рата били смо жртве. Праву страну историје смо скупо платили, али не новцем него милионима живота. На овом мјесту свака ријеч је сувишна и свака суза оправдана и недовољна. Ово мјесто добило је и меморијални центар. Овом стратишту једино можемо да супротставимо живот. Наша обавеза је да тај живот наставимо, то смо дужни нашим прецима и нашој дјеци –поручио је предсједник Вучић и додао да Србија жели мир и живот и себи и свима другима у овом тешком тренутку који је погодио Европу и свијет.

– Наш Београд и Србија се граде и напредују. Да имамо мир заслужни су и овдје страдали. Ако не сањамо о миру он се неће ни десити – закључио је предсједник Вучић.

Осим њега вијенце су положили и предсједник Народне скупштине Ивица Дачић, министарка за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Дарија Кисић, градоначелник Београда и замјеник градоначелника Зоран Радојичић и Горан Весић, представници Удружења логораша...

ОБИЉЕЖЕНА 77. ГОДИШЊИЦА ПРОБОЈА СРЕМСКОГ ФРОНТА

МЈЕСТО ВЕЛИКОГ СТРАДАЊА, АЛИ И КОНАЧНЕ ПОБЈЕДЕ НАД ФАШИСТИЧКИМ СНАГАМА

Полагањем вијенаца и одавањем државних и војних почасти у Адашевцима код Шида, у оквиру Спомен-комплекса *Сремски фронт*, обиљежено је 77 година од пробоја Сремског фронта, битке која је означила окончање Другог свјетског рата на територији Србије. Током 175 дана борби погинуло је око 13.500 бораца НОВЈ-а, углавном младића из Србије и Црне Горе, али тачан број именом и презименом никада није утврђен.

Министарка за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Дарија Кисић поручила је да су наша слобода и мир скупо плаћени животима храбрих предака и да су данашње генерације дужне да ту слободу и мир чувају.

– Знали су наши преци оно што и ми данас добро знамо, да једино у слободи и миру може да се гради и развија земља и смјело корача напријед. Зато смо дужни да слободу и мир чувамо као зјеницу ока свог. Због њих, због нас и због оних који ће доћи послије нас – истакла је Кисић у Адашевцима код Шида.

Министарка је подсјетила да су на том мјесту, прије 77 година, крвљу, младошћу, животима, 172 дана писане значајне странице наше историје и странице побједе.

Сремски фронт је, како је нагласила, представљао једно од најтежих, али и најславнијих ратишта на Балкану и у југоисточној Европи против њемачких нациста током Другог свјетског рата.

– Био је то коначни удар фашистичким снагама на овом подручју, али у исто вријеме и мјесто великог страдања. Не смијемо да заборавимо ниједан живот, ниједну младост која је пала за слободу у овој равници – навела је Кисићева, а саопштило Министарство за рад.

Указала је да су данас другачији изазови пред нама, а да се увијек брани оно што нам је најсветије, сваки педаљ наше земље, наша Србија, коју бранимо поштењем, чашћу, вреднећом, радом, мудром и одговорном политиком.

– Мир, стабилност и економски раст значе сигурност за Србију у временима која долазе. Управо су то странице побједе које данас исписујемо. Нове пруге, путеви, фабрике, радна мјеста, то су данас наше побједе у овим изазовним временима која траже храбре људе и мудре лидере, јер само јака и стабилна Србија гарант је просперитета свих њених грађана – нагласила је Кисић.

Сремски фронт је једно од најтежих, најдуготрајнијих и најславнијих бојишта у народноослободилачкој борби за ослобођење Југославије.

Формиран је послије ослобођења Београда, крајем октобра 1944. године и трајао до 12. априла 1945. године. У борбама је учествовало око 250.000 војника на обје стране.

Пробој Сремског фронта започео је у зору 12. априла 1945. године.

На церемонији обиљежавања 77 година пробоја Сремског фронта говорили су и предсједник Општине Шид Зоран Семеновић и предсједник СУБНОР-а Видосав Ковачевић.

Вијенце су положили и представници Министарства одбране и Војске Србије, преживјели учесници ове велике битке, дипломатски представници, представници АП Војводина, Сремског управног округа, Општине Шид, Града Сремска Митровица, СУБНОР-а Србије и СУБНОР-а из земаља окружења, као и велики број борачких удружења, удружења за његовање традиција ослободилачких ратова Србије и грађани.

ХУМАНИТАРНИ ЦЕНТАР ЗА ИНТЕГРАЦИЈУ И ТОЛЕРАНЦИЈУ
Војвођанских бригада 17, Нови Сад
телефон:021/ 528 132, 021/ 520 030
мејл: office@hcit.rs; hcitns@gmail.com;
сајт: www.hcit.rs

Оставински поступак у Хрватској

● Од 1995. године са својом породицом живим у Сомбору. На подручју бивше Републике Српске Крајине, које је сада у саставу Републике Хрватске, имамо у власништу породичну кућу. Та имовина се водила као власништво мога покојног оца који је преминуо 2000. године у Сомбору. Након његове смрти моја мајка, моја сестра и ја, као његови једини законски насљедници нисмо до данашњег дана подносили никакав захтјев за покретање оставинског поступка иза његове смрти. Интересује ме да ли се може покренути оставински поступак за насљеђивање непокретне имовине у Хрватској пред надлежним судом нашег пребивалиште у Републици Србији или се такав поступак мора покренути пред надлежним судовима у Републици Хрватској. Да ли је могуће поступак покренути без одласка у Хрватску?

Приједлог за покретање оставинског поступка за некретнине које се налазе на подручју Републике Хрватске не може се поднијети пред судовима у Републици Србији. За те поступке овлаштени су само надлежни општински судови у Републици Хрватској на чијем се подручју дјеловања налазе некретнине.

Ви имате двије могућности:

— оставински поступак може покренути надлежни Матични уред у Републици Хрватској, гдје је у матичне књиге умрлих уписан ваш покојни отац, по службеној дужности, ако том матичном уреду доставите извод из матичне књиге умрлих од вашег покојног оца (издан на међународном обрасцу или на обичном обрасцу, са пријеводом на хрватски језик) и попис вас, његових законских насљедника (са вашим адресама пребивалишта), у сврху издавања смртовнице, након чега тај Матични уред, по службеној дужности, подноси захтјев надлежном општинском суду за отварање оставинског поступка или

— оставински поступак може покренути било ко од вас троје законских насљедника, подношењем писменог захтјева надлежном општинском суду у Републици Хрватској, уз којег требате доставити извод из матичне књиге умрлих од вашег покојног оца (издан на међународном обрасцу или на обичном обрасцу, са пријеводом на хрватски језик), извод из земљишних књига и посједовни лист, подигнути код општинског суда и код службе за катастар некретнина на чијем се подручју налазе некретнине које су предмет насљеђивања, фотокопију извода из матичне књиге рођених од Вас и Ваше сестре, и фотокопију вјенчаног листа од ваше мајке (издан након смрти вашег оца), фотокопије ваших личних карата и ваше адресе на које ће вам стићи позиви суда или јавног биљежника пред којим се води тај оставински поступак, у сврху одазивања оставинској расправи или давања и прослиђивања ваших насљедничких изјава суду или јавном биљежнику.

Када надлежни општински суд, заприми ваш приједлог са напријед наведеним доказима и адресама вас насљедника, он тај Ваш приједлог уступа одређеном јавном биљежнику, који је судски опуномоћеник за провођење оставинског поступка. Јавни биљежник потом упућује позиве Вама, Вашој сестри и Вашој мајци, да се одазовете у његов јавнобиљежнички уред на оставинску расправу коју он у том позиву закаже одређеног датума. Уколико нисте у прилици да се појавите одређеног датума можете затражити од јавног биљежника одгоду оставинске расправе за неки други датум, ако за то имате оправдане разлоге. Уколико не желите ићи на оставинску расправу код јавног биљежника, можете ваше насљедничке изјаве дати пред надлежним судом или јавним биљежником у мјесту вашег садашњег пребивалишта у Републици Србији и исте прослиједите том јавном биљежнику пред којим се води оставински поступак.

Ако се нико од вас троје законских насљедника, по уредно добијеним позивима од стране јавног биљежника не појави на заказану расправу пред јавним биљежником и не доставите му ваше насљедничке изјаве овјерене пред судом или јавним биљежником у мјесту вашег садашњег пребивалишта у Републици Србији, а јавни биљежник који води оставински поступак има доказе да сте његове позиве за оставинску расправу уредно примили, он ће донијети рјешење у којем ће утврдити да сте се Ви, Ваша сестра и Ваша мајка прихватили насљеђа које вам припада по Закону, у једнаким дијеловима.

ШПИРО ЛАЗИНИЦА,
ПРАВНИ САВЈЕТНИК „ХЦИТ"-А НОВИ САД

• Хуманитарни центар за интеграцију и толеранцију (ХЦИТ) пружа бесплатну правну помоћ избјеглицама у Новом Саду, *Војвођанских бригада 17, сваке сриједе од 9 до 15 сати.*
• ХЦИТ, поред осталог, прибавља и документе за избјеглице из БиХ и Хрватске

РИЈЕЧ ПО РИЈЕЧ СА ДУХОВНИМ ПАСТИРОМ И ВОДЕЋИМ ИНТЕЛЕКТУАЛЦЕМ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Дарко Ђого: Наши преци су били свјеснији од нас да западне империјалне силе кроз контролу образовања и васпитања настоје да остваре своје колонијалне интересе!

РАЗГОВАРАО:
ТРИФКО ЋОРОВИЋ

За протојереја-ставрофора Дарка Ристовог Ђога може се слободно рећи да је водећи интелектуалац Републике Српске. Поред неспорног звања и образовања овај савремени српски богослов, редовни професор на Православном богословском факултету у Фочи, не либи се да, за разлику од остатка академске заједнице која углавном мудро ћути, увијек јасно и гласно проговори на актуелне теме без страха да би се својим ставом могао замјерити политичкој елити са обје стране Дрине.

Носити крст, слободарски дух и језик њему је суђено. Бескомпромисни ставови су дубоко уграђени у породичну генетику. Уосталом, шта друго очекивати од сина Риста Ђога, човјека који је не само стварао Републику Српску, већ и њене кључне информативне институције. Званично се Ристо никада није нашао на списку стваралаца Републике Српске, нити су његови потомци имали статус дјеце палог борца, али чувајући темељне националне вриједности породица Ђого представља симбол слободе и пркоса, која је тако карактеристична за сарајевске Србе — највеће жртве одбрамбено-отаџбинског рата и најистрајније чуваре темеља најмлађе српске државе.

Уосталом, Дарко Ђого је најприје као студент, а касније и као професор и декан радећи на Богословији у Фочи наставио континуитет сарајевске богословије која је основана прије 140 година.

У разговору за *Српско коло* проф. др Дарко Ђого говори о свим мањкавостима образовног система, немарном односу према култури сјећања, равнодушности према националној баштини, демографској обнови српских крајева, погубном утицају глобализма, реформи и реформистима православне цркве, народним ауторитетима и српским сеобама и диобама.

ФОТОГРАФИЈЕ: ПРИВАТНА АРХИВА

ОТАЦ ЈЕ И У РАТУ БИО ИДЕАЛИСТА

● **Ваш отац Ристо је дао посебан печат стварању Републике Српске и њених информативних институција. Није претјерано рећи да је у своје вријеме представљао симбол слободне српске ријечи. У дневно политичким говорима често се помињу ствараоци Српске, дијеле се ордени, подижу бисте и споменици, али се име Риста Ђога заобилази, баш као што највећи државни званичници заобилазе Мали Зејтинлик, симбол страдања највеће жртве нашег народа у одбрамбено-отаџбинском рату – сарајевских Срба. Да ли би Ристо Ђого био задовољан садашњом медијском и општом сликом Републике Српске?**

— Не би био. Отац је био идеалиста и у рату, и тада је знао да скрене пажњу на све што је видио као одступање од народне воље, борбе и судбине. Зато смо и рано остали без њега и то као потпуна сиротиња, све док брат и ја нисмо сами почели да зарађујемо за хљеб. Отац, свакако, жуља оне који би да сјећање на стварање Српске буде њихов лични посјед из кога они могу да ваде оно што желе, али без много загледања на ратне фотографије на којима њих нећете наћи. И хвала Вам што сте истакли паралелу између његове судбине и судбине сарајевских Срба – државе и иначе почивају на жртви знаних и незнаних, али што се више једна држава удаљава од темеља на којима почива, њено биће је несигурније и неаутентичније. Зато народно памћење које чува успомену на оца и даље јесте оно на чему Српска почива, понекад једино на чему почива.

» ПОНОСАН ОТАЦ: Ристо Ђого са синовима Марком и Дарком

ЋУТАЊЕ ЈЕ ДУХОВНА КАПИТУЛАЦИЈА

● **Да ли је хришћанска традиција — како тврде неки „помиритељски" гласови у потпуној супротности са националном? Може ли човјек свједочити велику Христову Истину ако није у стању да свједочи нашу малу националну истину?**

— Да бисмо могли да одговоримо на ово питање, најприје морамо да разбијемо саму поставку ствари јер је унутар ње садржан моменат преваре: „Црква" или „нација" је дилема само тамо гдје оне постоје као двије одвојене стварности које онда успостављају неки однос. Наравно, то исто важи за однос „традиција" или „нација": када нас питају у каквом су оне односу, ми морамо да замишљамо да живимо у Цркви и у току предања тј. традиције као да су то два тока, а не један, исти ток времена, живота. „Национализам" као својеврсна оптужница и данас постоји у српском језику и, нажалост, у нашем менталитету због доминантног преживљавања титоистичког насљеђа у коме је оптужба за „великосрпски национализам" напросто скраћивана оптужбом за „национализам". Дакле, посриједи је једна тактика ућуткивања, дефамације српског становишта које, чим се кристализује, одмах се појави неко у друштву, политици, испразној индустрији забаве, па, нажалост, понекад и у Цркви, да вам каже да сте „националиста", што би требало да значи да ваш глас и нема право да се чује. Како је свједочење истине суштина постојања српског народа, и, као што рекосте, наше „мале" истине и Христа – једине Истине, онда је прихватање ћутања о свом народу предуслов свеопште духовне капитулације. Чак и када нам кажу да треба да „ћутимо" и „не србујемо" из неких благочестивих разлога, то не може да покрије чињеницу да су, од када је вијека и свијета, управо они „тихи" и „мудри" у својој лажној тишини и мудрости градили простор да напусте идентитет својих предака и сународника, да би постали неко други.

● **Постоји ли јединствен образовни програм на богословским факултетима у Београду и Фочи, као и у осталим богословијама у манастиру Крка, Загребу, Цетињу, Карловцима или православним гимназијама?**

— Што се тиче јединствених програма на нашим училиштима, ту је најбоља тј. највише уједначена ситуација у средњим богословским школама тј. богословијама – оне имају заједнички програм и у скорије вријеме је доста урађено да се штампају уџбеници за богословије умјесто раније ситуације гдје је постојао план наставе, али не и програми и јасно одређени садржаји. Што се тиче православних гимназија – о њима заиста не знам готово ништа, па не могу да кажем какво је стање у њима. Богословски факултети у Фочи и у Београду данас имају прилично добру, братску сарадњу, будући да учествујемо у изборима у звање, комисијама за докторске дисертације и слично. Радујемо се што је тако. Нарочито у поређењу са ранијим годинама када је било управо другачије: нама су предавали готово идентични професори као и студентима у Београду, по врло сличним програмима, али је постојао неки презир према нашем Богословском факултету, ваљда, као дио оног презира према провинцији коме смо склони као народ. У међувремену су, нажалост, и наш Факултет, као дио Универзитета у Источном Сарајеву и ПБФ у Београду, као дио Универзитета у Београду, прошли кроз све оне експерименте на живом ткиву академског образовања које су међународни владари налагали а наше власти их спроводиле. Ту прије свега мислим на чувени Болоњски процес, али у оквиру њега се крије један концепт супротан самом смислу академског живота: ако је све подложно законима тржишта, може ли да нас зачуди што се онда и мишљење налази на тржишту, купује и продаје? Наши богословски факултети се опиру тим тенденцијама, али инерција средине ипак дејствује на неком идејном плану.

● **Колико су млади заинтересовани за теологију?**

— Што се тиче заинтересованости младих за теологију – она у квантитативном смислу константно доживљава пад. То је посљедица и невиталности српског народа (нестајемо, једном ријечју), али и посљедица протицања заинтересованости младих за коријене, за смисао живота изван смартфона и Јутјуба. Посљедица је и поимања о „заузетости парохија" тј. о томе да не функционише систем тако да је важно само да уђеш у систем црквене просвјете, и тамо те чекају стипендија, погодности, а на крају свега тога – парохија. Тако да је на плану броја људи који уписује богословије и факултете, данас ситуација значајно другачије него раније, али ми се чини да људи који уписују углавном јесу заинтересовани за Цркву.

● **Колико је образовање по западном моделу адекватно за ПБФ?**

— Огроман проблем представља образовна и васпитна запуштеност: дјеца данас просто знају доста мање него што је то било раније. То је чињеница. И нису криви само наставници и професори: они расту у средини у којој знање не представља вриједност, а све остало, осим знања, тражи њихову пажњу и биће. Тако да је врло тешко говорити о академизму данас када је заправо неки елемен-

СВЕТИ СТЕФАН – ДАН ПОНОСА И ОДЛУЧНОСТИ

● **Једна од честих тема у БиХ је 9. јануар, који не само што оспоравају представници међународне заједнице, већ смо имали прилику да читамо и нека извињења појединих клирика СПЦ у коме се извињавају за „недоличне навијачке пјесме". Шта за Вас представља тај празник?**

– Свети Стефан представља духовног заштитника српских династија – Немањића, а уз Св. Григорија Богослова, и Котроманића, тако да слављење његовог дана уједно упућује на нашу вјековну идентитетску вертикалу у Босни и Хуму, али и одражава слободарски дух српског народа који те 1992. није дозволио ни себи ону дозу наивности коју је показао 1941, ни другима онај ниво бруталног насиља који смо претрпјели приликом геноцида у НДХ. Не знам какве су конкретно „недоличне пјесме" посриједи, али ми о Светом Стефану – као, уосталом, и сваког дана – јесмо позвани да будемо најчаснији и најдостојанственији могући људи, тј. позвани смо да не дозволимо било какво наметања комплекса есенијалне кривице и геноцидности, али не смијемо себи да дозволимо нити то да ми вулгаризујемо свештено вријеме посвећено пасовима наших предака – од средњовјековне благородне господе до хероја одбрамено-отаџбинског рата. За мене је Свети Стефан дан посебног поноса и одлучности, дан када у себи обнављам завјет отпора притисцима и опстајања на земљи посијаној прађедовским хумкама.

» Јелена Поповић је израдила икону Светог Стефана поводом Дана Републике Српске

тарни ниво знања и васпитања тешко досегнути. Понекад сам принуђен да објасним студентима да се на факултет не иде у истој одјећи у којој иду у провод. Генерално: дјеца расту у хијерархији живота гдје забава, материјална добра и друштвена пожељност тј. популарност више нису само младалачке фазе и тежње већ доминантни садржаји живота. У таквим околностима, факултети, па и богословски, нису потребни готово ником.

- **ПБФ у Фочи је наставио традицију некадашње сарајевске богословије основане прије 140 година. Упркос толикој временској дистанци, стиче се утисак да нисмо далеко одмакли од тог времена. Какве бисте паралеле повукли између ова два периода?**

— Најочигледнија паралела јесте неоспорива чињеница да су Босна и Херцеговина под непосредном страном окупацијом, политичком и војном. Наравно, имамо Републику Српску, па не морамо да се боримо за црквено-школску аутономију, али ми се понекад чини да је нашим прецима било јасније стање окупације: они су од Аустроугарске углавном тражили само да призна јавност и правну валидност наших школа, док су били свјесни да западне империјалне силе, кроз контролу образовања и васпитања настоје да остваре своје колонијалне интересе – што данас тешко можете да објасните било коме чак и у надлежним министарствима у Српској.

- **Сарајевска Богословија је слично као и Дабробосанска митрополија изложена бројним искушењима. Још од завршетка Другог свјетског рата траје борба за повраћај зграде некадашње сарајевске Богословије, као и остале имовине СПЦ. Да ли имате сазнања да се било шта мијења по овом питању?**

— Мислим да се ништа нарочито неће ту догодити у догледно вријеме јер сви актери који учествују у узурпацији наше зграде потпуно се понашају идентично деценијама. Економски факултет наставља да узурпира нашу имовину, политичке власти Сарајева сасвим су свјесне тога да обмањују међународну и нашу јавност истичући „жељу" да се то питање ријеши (како би присуство православног богословског училишта употпунило бајку о „европском Јерусалиму"). Оне, наравно, не желе да се било шта од тога реализује, тако да сам врло сумњичав да ће се реституција у догледно вријеме остварити. У неколико наврата сам и сам учествовао у преговорима о повратку зграде, и из њих носим два главна утиска: као предуслов повратка наше зграде, увијек се истицао предуслов да се ПБФ потчини Универзитету у Сарајеву. Дакле: неко третира неотуђиво право на имовину политичком услугом и послушношћу. Наравно, тако нешто никада нису могли да добију. Други мој утисак је везан за конкретне преговоре из 2013 и 2014. г. када су се међународни политички фактори баш активно укључили у процес повратка: чак је био и потписан један протокол о почетку повратка зграде између тадашњих декана ЕФ УС и нашег декана, Бориса Брајовића. ЕФ је сачекао истек мандата страних дипломата из САД и ЕУ који су гарантовали имплементацију споразума и послије тога се понашали као да никад ништа није потписано.

- **Недавно сте рекли да будућност ПБФ у Фочи зависи од будућности Републике Српске. Свједочимо да се број људи који одлазе од завршетка рата до данас мјери стотинама хиљада. Да ли и шта Црква може да уради или промијени по том питању?**

— Питање демографске обнове је толико пута у свијести нашег народа повезано са економским стањем, да било какво ново промишљање одмах изазива одбојност, нарочито ако је онај који говори о теми свештеник (па се подразумијева да „ништа не ради" и слично). Онда се Црква убаци у ту погрешну једначину као институција која по себи „живи добро на рачун других", будући да је доминантна слика у медијима она створена неприличним возним парком одређених клирика. Међутим, ако хоћемо трезвено да размишљамо, онда ћемо брзо доћи до једноставног закључка – демографија је ствар више фактора, али економска стабилност и просперитет доводе до мањег наталитета, а не већег (све „развијене" земље обнављају радну снагу имиграцијом, а не природним прираштајем). Дакле, ствар је у суштини културолошка: најприје је индустријализација испразнила села која су била мјеста рађања: већ је Дејвид Рисман примијетио шездесетих година да сливање становништва у велике градове уништава у велеградском човјеку инстинкт за продужењем лозе и пијетет према прецима. Међутим, ми живимо у глобалном велеграду, у Мегалополису. Дјевојке и момци у Билећи или Фочи угледају се на моделе из популарне културе

» НАСТАВАК НА СТРАНИ 10.

СЕБИЧНОСТ УНИШТАВА ПОРОДИЦУ

- **У недавно усвојеној резолуцији Европски парламент констатује се да православна црква, без пуног имена, промовише Русију као заштитницу породичних вриједности. Да ли можемо сачувати породицу као темељну ћелију друштва и положај у коме смо „Исток Западу и Запад Истоку"?**

– Ми смо географски у том положају који истичете, али нисмо вриједносно. То се нарочито види сада, након почетка специјалне операције. Ми смо Исток, не блиски Исток, не Азија, нирвана, карма, него: хришћански Исток, онај одакле свиће Сунце Правде, Христос. И зато је Европски парламент само укинуо илузију многих, а то је да је између породице и овакве Европе могуће изабрати оно што се теби свиђа. А није. Данашња Европа је плод биополитике према којој породица, као простор у коме човјек може да постане личност само у вези са људима око њега, не треба да постоји. Европа је простор радикалног индивидуализма у коме влада конзумеризам и пансексуализам. Дакле, у њој човјек постаје „човјек" само у мјери у којој може да купи и промијени „партнера". Ми смо сада негдје на пола пута. Нисмо ни оно породично друштво које мислимо да јесмо – јер су трагови тровања конзумеризмом и код нас дубоки и разарајући. Нисмо ни дошли до оног дна на коме се тзв. „европска" цивилизација налази. Чување породице није зато лак задатак јер је све око нас (тзв. „култура", музика, филм, друштво) дубоко прожето конзумеризмом и пансексуализмом. Зато је врло важно да се човјек не препусти стихији, току, да не препусти дјецу само ономе што им се пласира и у нашим школама. Ту почиње чување породице. Али све што се чува а не умножава, увене. Тако је и са породицом. Себичност са којом расте просјечан западњак данас продрла је и код многих православних. А она је ужасна, деструктивна, убитачна. Зато може човјек да буде редован на литургији, али ако му не ваља ниједна дјевојка у његовој околини, он је много ближи западњаку који неће да се веже него својим прецима који нису били прњкави тражитељи мана.

» Дарко Ђого са члановима своје породице

БЕСПРЕДМЕТНО ЈЕ ПРИЧАТИ О СТЕПИНЦУ

- **Није тешко закључити да је током историје СПЦ најгори период био вријеме усташке геноцидне творевине НДХ када је између осталих страдао и тадашњи дабробосански митрополит Свети Петар Зимоњић, чије име са поносом носи Богословија у Фочи. Имајући то у виду, какав је Ваш став о утицају Римокатоличке цркве на стварање НДХ са посебним освртом на улогу и значај Алојзија Степинца?**

– Мислим да нема нарочите потребе да установљујем природу везе између Римокатоличке цркве и стварања и постојања НДХ, када ту везу и данас јавно наглашавају битни црквени дјелатници у Западној Херцеговини, а историјски фалсификати из пера Крунослава Драгановића и Доминика Мандића (она обрнута и лажна перспектива према којој је римокатолицизам у Хуму и Босни „аутохтон", а Православље – „плод касније експанзије") и данас су званични уџбеници на богословским училиштима (која су, у међувремену постала „богословна"). У том смислу питање духовне природе геноцида над Србима у НДХ, оне генерацијске трауме од каме и јаме коју и ја носим у себи, не може бити посматрано кроз призму статистичких спискова и утврђивања личних афинитета неког клирика: докле год се не освијести елементарна чињеница да је поимање о православнима као о „шизматицима" код којих „нема морала ни части" не само једна Степинчева опаска него вијековни доживљај и идеологија који су довели до дехуманизације и уништавања Срба – беспредметно је да се преговара о томе да ли је Степинац један дан писао једно, а други друго. Наравно, непријатност те прошлости почесто се појављује као својеврсна превентивна идејна агресија, па се непрекидном дехуманизацијом српског народа данас (сјетимо се само недавних изјава о Србима као о „болесном народу") само настављају стари вектори доживљаја, упркос несумњиво другачијим ставовима код појединих бискупа или свећеника.

» Дарко Ђого, један од ученика владике Атанасија

ТЕОЛОЗИ ЗАНЕМАРУЈУ СРПСКЕ ТЕМЕ

- **Гдје је српска теологија данас и колико се бави Светосављем? Да ли дијелите утисак да се данас већа пажња посвећује темама по узору на грчку теологију?**

– Српска теологија данас је у двојаком стању: са једне стране она има осјећај обнове, како је говорио митрополит Амфилохије, „заквашења" Духом Светим, док се са друге стране, српска теологија бори са паралелним процесима који су довели до стања у коме вас на богословским школама поједине колеге уче да и не постоји српска теологија тј. да теологија по природи ствари не може бити српска (што је, дакако, дио оне тактике уђуткивања српског становишта о којој смо говорили). Тенденцију повезивања са хеленском теологијом и црквеном праксом не бих једнозначно окарактерисао као проблематичну – кроз XX вијек, управо од о. Јустина до великих његових ученика, Хелада је била простор и учења и љубави, у доба када је Руска црква морала да се бори за пуки опстанак. Међутим, суштина проблема који имамо данас управо јесте у тој накарадној поставци ствари према којој су теме, проблеми, рјешења, праксе које су наши богослови преузели из својих солунских и атинских година наводно „универзалне", „велике", „епохалне" теме и праксе, а оне српске су „провинцијалне", „мале", „секундарне" „досадне" и слично. Тако и јесмо дошли до стања у коме имамо само једну једину опсежну историју СПЦ која ни изблиза не покрива све теме и проблеме наше црквене историје, док имамо стотине дисертација о наводно „епохалним" проблемима православне теологије.

ТИТОИЗАМ ЈЕ НАЈЕКСПЛИЦИТ НИЈЕ ИМЕ СРПСКЕ ПРОПАСТИ

- **Као узрок кризног стања српске националне свијести често наводите титоизам, но да ли генеза овог проблема датира и прије појаве комуниста?**

– Било је, свакако, много чега проблематичног, нарочито од 1918, када се од Срба тражило да постану само једно од три „племена" у ковању нове југословенске нације. Мило Ломпар у изврсној књизи о Црњанском (*Биографија једног осећања*) одлично осликава комформистички карактер и тадашње српске елите која се радије сврставала на страну Нолита и Марка Ристића него на страну истинољубивог Црњанског – иако ће послије 1944. Ристић осудити на буквалну или књижевну смрт многе који су га те 1934. подржали. Такође, треба примијетити и да су посљедице капитализма у једној Грчкој, рецимо, на плану демографије идентичне комунизму у Југославији (демографска стерилност и осипање народа). Дакле, титоизам није сам по себи једини кривац за наше стање данас, али он јесте најексплицитније име наше пропасти. А она је заложена како у одустајању од себе у југословенском становишту, тако и у комунистичком атеизму, да би данас наставила да постоји у нашој слијепој опчињености једном цивилизацијом која демографски нестаје, вриједносно је извитоперена, а према нама је била насилна у свим својим савременим облицима.

НЕ ЖЕЛИМ ДА БУДЕМ ИНСТРУМЕНТ У ТУЂИМ РУКАМА

- **Како оцјењујете стање српских медија. Од појединих сте недавно захтијевали да убудуће не преносе Ваше текстове. Зашто?**

– Медији су слика друштва, а друштво слика медија. Нигдје пресликавање није тако моментално јер данашње друштво и јесте формирано информацијом и сликом, а не мишљу и трајањем. Заправо, најтеже је остати, као човјек и као неко кога медији преносе релативно често, у неком простору идеје тј. идеала који је данас пожељан само када је употребљив тј. када критиком неке појаве погађате интересне противнике оног новца или моћи која стоји иза медија. Зато и јесам осјетљив на преношење и (зло)употребљавање мојих текстова од стране медија: у моменту када осјетим да је мој текст само инструмент, не желим да будем само камен у туђим рукама.

» НАСТАВАК СА ПРЕТХОДНЕ СТРАНЕ

који су створени глобално, па су њихова виђења живота формирана не толико српском средином колико глобалном лажном културом. А она форсира потрошачки начин живота у коме је непродуктивна сексуалност важан механизам развијања и одржавања потрошачког нагона: коме би се и зашто продавала одјећа, козметика, возила, да се њима не купује „пожељност" у непрекидној измјени партнера? Зато наша омладина, и када дође до новца, није углавном вољна да лако ступи у брак, па и да зажели дјецу (наравно: има још изузетака и прелазних форми између глобализма непрекдиног „невезивања" и патријархалног васпитања). И сада тек можда можемо да одговоримо на питање са почетка: Црква би требало да указује, оштро и неприкосновено, на смртне ћорсокаке културе, на корупцију и неорганизацију друштва, на чињеницу да ћемо нестати, ако се не тргнемо. Наравно, и тамо гдје је то потребно и могуће, помогне и конкретне потребите породице. Најприје и најважније, Црква (у смислу свештенства) мора и сама да живи оно што проповједа. Моја супруга је родила четворо дјеце – и то царским резом. Али она није „тема" за вијести „о Цркви" иако је она – српска мајка у неироничном смислу, за разлику од многих „српских мајки".

● Утисак је да се данас широм Босне и Херцеговине под борбом антифашизма крију маскирани бошњачки унитаристи који сваку прилику користе да разне оптужбе упуте на рачун СПЦ. Видљиво је да се улажу и огромни напори како би се српско културно насљеђе представило као заједничко добро свих народа. Нажалост, у свему томе често учествују и припадници српског народа. На који начин се борити против оваквих појава који имају све већи простор и у српским медијима?

— Само и једино нашим радом и трудом. А и ту смо често сујетама удаљени и расцјепкани јер је довољан један пријеки поглед на некој конференцији или спор око неког пројекта да се људи посвађају. А наше насљеђе из средњег вијека заиста вапије да му се окренемо. И одмах да кажем: са сваког тог „стећка", из сваког натписа који рашчитамо, исијава свјетлост која нам говори: „Ово је ваше! Ово је српско!" Ипак, за разлику од неких новијих идентитета којима је то насљеђе неопходно како би се описало, а приликом описивања и присвојило, ми се лежерно односимо према њему. И на елементарном нивоу људима је мрско да, попут Горана Комара, пјешаче десетине километара да би дошли до једног споменика и описали га. Такође, не смијемо заборавити да су Аустроугарска, НДХ и авнојевска СФРЈ, нарочито послије 1975, систематски радиле на богумилизацији Босне и десрбизацији њеног насљеђа, тако да су импулси таквог односа и даље присутни. Наше је да се институционално боримо да се насљеђе срдњовјековне српске бановине и краљевине Босне актуелизује од стране нас самих. У Федерацији се обиљежавају дани пада Босне прославом јањичара који су је заузели. Ко нама брани да славимо битку код Билеће када су наши витезови одбили турску извидницу? Ко нам брани да назовемо школе по војводи Влатку Вуковићу, по Сандаљу Хрнаићу и Стефану Вукчићу Косачи? Да афирмишемо српске краљеве Котромановић? Други ће узети нашег само онолико колико им сами допустимо.

ИСЦРПЉЕНА ЗЕМЉА ВАПИ ЗА ОБНОВОМ

● Херцеговина је данас сужена и раздружена, изолована, негирана, па и маргинализована. Какав је херцеговачки поглед на српство? Какав је свесрпски поглед на Херцеговину?

– Херцеговина је могла да читав свијет насели а себе не расели у временима када смо били везани и за земљу и за људе који у њој почивају. Данас се зато исцрпљују сви могући ресурси Херцеговине, али се не обнављају. Ми, чији су се преци раселили, идентификујемо се са својим херцеговачким поријеклом, али је ријетко ко вољан да нешто учини за предачки завичај. Нама на образ. Јер лако је хвалити се најчистијим језиком, лако је истицати да смо гинули колико и Црногорци, али нисмо се одрекли Српства, али шта је то што дајемо Херцеговини када организујемо вечери и када се хвалимо по Београду, Новом Саду, Бањалуци? Има сјајних људи, али некако недостаје та брига која би вратила живот у Љубиње или Невесиње. Код нас често избија оно најбоље али и најнепожљеније у Србина: рјечитост и ватреност, али и плаховитост и недостатак одлучности да се ради на истом послу деценијама. Јунаштво у рату, али владавина резервиста у миру. Љубав према сваком српском крају, без подјеле на ове и оне, али и заборав свога села и куће и чатрње. Херцеговина заиста јесте Српство у малом. Да се понадамо, молимо и дјеламо, па ћемо васкрснути.

» Свештеник Дарко Ђого на богослужењу у манастиру Острог

РЕГИОНАЛИЗАМ - ПОЧЕТАК САМОУКИДАЊА

● Својевремено је Васа Пелагић основао бањалучку богословију која није била дугог вијека и након 1875. године више није ни обновљена. Након тога је формирана сарајевска богословија која је током одбрамбено-отаџбинског рата свој живот наставила у Фочи, тадашњем Србињу. Можда се из овога може извући закључак да се духовни образовни центар из Крајине преселио на обалу Дрине. Када посматрамо данас Републику Српску стиче се утисак да је западни дио инфраструктурно много развијенији. Како бисте описали различитости између истока и запада Српске?

– Када говоримо о Истоку и Западу, крећемо се на танкој линији између развијања неког регионализма, антагонизма између два дијела Српске, што би било погубно. Дакле: Српска може да опстане само као цјелина, без Истока и Запада и њиховог ривалитета. Управо зато је важно да се Исток Српске не испразни јер се тиме Српска самоосуђује на елиминацију. Проблем нашег друштва у суштини јесте некомпетентност политичке елите у власти и у тзв. опозицији да види било шта осим личног интереса и изборног циклуса. Политика у Српској данас углавном и јесте то: начин како капитализовати изборни резултат у личну добит. И онда престаје сама могућност да политичка култура изњедри и мисао и покрет и дејство који би ријешио проблеме друштва. Зато се демографска тј. изборна интересантност Бањалуке и постулирала на такав начин да све остало и није важно: ниједан политички процес од 1997. наовамо се није паралелно дешавао на Тргу Крајине и у Српској већ само на Тргу Крајине. А то онда остатку Српске шаље поруку о безвриједности или бар другоразредности живота изван Трга Крајине. И тако долазимо до базичног људског нагона да се концентришу тамо гдје виде да други људи иду: у Београд, Бањалуку или даље. Ја волим и Бањалуку и Београд, али Српска или Србија ће се самоукинути ако се сведемо на Врбаску бановину или Београдски пашалук. Чињеница да се тако препуштају огромни стратешки простори евентуалним војним или политичким маневрима пресјецања, окруживања и уништавања данас не брину никога. А требало би.

БРАНИЛИ СМО И БРАНИЋЕМО СВЕТИЊЕ

» Дарко Ђого након литије бесједи у Никшићу

● Били сте веома активан учесник током литија у Црној Гори у којој и након привидне побједе на изборима српско питање није ријешено. Темељни уговор са СПЦ није потписан, као ни попис становништва, у међувремену је формирана нова Влада ЦГ. Како са ове дистанце посматрате ситуацију у Црној Гори и да ли би се усудили да предвидите даљу будућност српског народа у Његошевом завичају?

– Био сам учесник литија и опет бих био. Ми смо просто бранили наше светиње и ако буде поновних изазова, опет ћемо их бранити. Тужно је и трагично што се толика народна енергија просула на пољу политичког на коме ми Срби тако често губимо и то, рекао бих, не зато што смо „недовољно мудри" или „нестрпљиви" већ и зато што смо склони личним страстима које су за народ погубне – сујети, сребролубљу, блуду, властољубљу највише. Оног момента када је побјеђен режим, заједништво се распало мјерењем ко је колико заслужан и ко сад треба – без других – да управља судбином српског народа. А то је већ био рецепт за катастрофу, без спољњих фактора који су опет одиграли коначну улогу у разбијању јединства, својим обавјештајним радом, али и сигнализовањем пожељних и непожељних рјешења. Такође, и даље никако да се сасвим кристалише јасна идентитетска политика у којој би српски народ у Црној Гори био поштеђен замајавања и претапања преко магловитих представа о праву на свој идентитет без компромисних уступака онима који би тај идентитет да му порекну или га бар утопе у неки нови црногорски идентитет. Зато је тешко предвидјети политичку констелацију свих тих фактора. Црна Гора је колонија НАТО пакта у којој је сам простор политичког изузетно сужен и контролисан. То код многих изазива импулс прилагођавања, преузимања улоге слуге да би се, наводно, сачувао српски корпус – мада се код Срба показује као историјска законитост да се свако прихватање вазалства и страног идентитета (отоманског, аустријског, млетачког, хитлеровског) завршава у поунутрашњењу позиције и стварању новог идентитета који с временом постаје антисрпски. Са друге стране, у отпору се мора бити подједнако одлучан колико и уман. Има таквих људи, узмимо на примјер Марка Ковачевића, будућност српске политике уопште. Оно што је најважније јесте: ма колико се политички покушавало гушењем српског народа у ЦГ, он не само да опстаје већ показује и одлучност у отпору. Тако да имамо разлога да будемо оптимисти.

ТРЕБА ДА СЕ УГЛЕДАМО НА СВЕШТЕНИКЕ КОЈИ СУ БИЛИ ИСТИНСКИ НАРОДНИ ПРВАЦИ

● Међу теолозима се могу чути и мишљења да је наша Црква застарјела и да функционише по феудалним моделима. Какав је Ваш став о модернизацији и како на утисак о Цркви и стање у њој дјелују они њени представници који заговарају „реформаторски дух"?

– Овдје треба да разликујемо двије одвојене ствари: начин функционисања јерархије у Цркви и међусобне односе унутар јерархије. Реформатори би да измијене ово прво, тј њихова претпоставка јесте да су сама начела живота Православне цркве застарјела. Са тим ставом се, дакако, не слажем, ни на елементарном плану реформаторске претпоставке да је неко данас у стању да сагледа нешто што се вијековима устаљивало и усталило, нити се слажем са оцјеном стања: тамо гдје епископ има љубави и талента, гдје их има свештеник, ђакон или вјерни народ, ту је све благословено, а тамо гдје их нема, ту ниједна „реформа" неће изњедрити љубав и слогу суштину црквеног живота. Ако се вратимо на питање односа унутар јерархије, та би ствар морала да се промисли у правцу повратка веће одговорности и ангажовања парохијског свештенства које је данас заиста помало укљештено између очекивања епископата и очекивања вјерног народа. Рецимо, институција „сталног пароха" је готово нестала у нашем црквеном животу – сви су само „привремени", макар били ту читавог живота. Титоизам је, преузимањем организације „свештеничког удружења", трајно оштетио цркву, јер би данас свако самоиницијативно удруживање свештенства било оцјењено као наставак „удужењства" које је заиста служило као инструмент Државе да се опонира непослушним епископима. Али након слома комунизма, периоду када је дошло до кадровске навале у богословије и на факултете, свештенство се претопило у неки средњи ешалон црквене јерархије, насупрот традицији проте Матије Ненадовића, попа Мила Јововића, попа Богдана Зимоњића и сл. Војвода Момчило Ђујић је неко ко је обиљежио једно вријеме и тип човјека коме треба да тежимо. Г. Дарио Дринић је освијетлио животе многих величанствених крајишких прота – каквих само ту великана има! Па и на богословском плану, ми смо имали значајне богослове: свештенике Лазар Милина и Лазара Мирковића. Нама данас зато не треба неко претумбавање црквене јерархије већ реактивација односа унутар јерархије гдје би свештенство било активније, не само у грађевини и богослужењу, већ гдје би поп био синоним за народног првака. Када данас погледам писменост, ангажованост и одлучност нашег свештенства у XIX и првој половини XX в, осјетим и понос и стид што данас немамо такво стање. Титоизам нас јесте ломио, али ако хоћемо да изађемо на здравину, онда морамо да личимо на то свештенство.

» Богдан Зимоњић није био само свештеник, већ и српски војвода и устаник

ЛИНТА СА ПРЕДСТАВНИЦИМА ПРОГНАНИЧКИХ ПОРОДИЦА НА САСТАНКУ У ЈУП-у

Станари траже да Град Београд хитно отклони недостатке у зградама у насељу Камендин

У просторијама Јединице за управљање пројектима (ЈУП) у Београду 29. априла 2022. године одржан је састанак коме су присуствовали представници 270 прогнаничких породица зграде која се налази у улици Акробате Алексић у насељу Камендин 1 (општина Земун), представници ЈУП-а и народни посланик Миодраг Линта. У име прогнаничких породица присуствовали су: Милош Туцовић, Дарко Мушкиња, Драгица Пикула и Никола Крећа. Од стране ЈУП-а били су присутни шеф кабинета директора Јован Лазаров са сарадницима Тањом Кадијевић и Радомиром Косојевићем.

» Милош Туцовић, Драгица Пикула, Дарко Мушкиња, Никола Крећа, Миодраг Линта, Јован Лазаров, Тања Кадијевић и Радомир Косојевић (окренут леђима)

Представници прогнаничких породица из наведене зграде упутили су молбу Линти да им помогне у рјешавању проблема и уговори састанак у ЈУП-у како би изнијели низ тешкоћа због лоше урађених радова на згради и затражили отклањање недостатака који су до сада више пута истицани на многим мјестима код надлежних институција. ЈУП је једна од државних институција која је надлежна за реализацију Регионалног стамбеног програма.

И даље остаје проблем у вези неравномјерног централног гријања и појединих станова од уселења па до данас који су хладни. У међувремену дошло је на појединим мјестима до цурења воде са крова у станове, цурења воде по електричним инсталацијама и електро ормарима. Вода се такођер појавила у подземним гаражама на фасадама које су попуцале заједно са зидовима. На згради је дошло до отпадања покривних лимова, поломљених олука и низ других незавршених радова. Станари се питају коме више да се обрате и чије су обавезе да се изврши санација и отклоне недостатци. На наведене тешкоће сви перу руке и ничија више није обавеза да се рјеше проблеми како истичу управници улаза.

Они такођер траже увид у пројекат, записнике примопредаје и сву другу документацију која би их довела до коначног рјешења. Од стране представника ЈУП-а дато је неколико савјета и упутства шта чинити у наредном периоду и коме се обратити.

Обзиром да је у току откуп станова а још сви нису откупљени власник зграде је још увијек Град Београд. На основу свега изнешеног у току састанка проистекла су два закључка:

Први да се управници стамбених заједница у пет улаза заједнички писмено обрате Градском секретаријату за инвестиције, конкретно секретару Луки Петровићу у вези поправака и санације неизвршених радова. Обзиром да је инвеститор био Град Београд а по Закону о планирању и изградњи гарантни рок траје 5 година. То значи да треба хитно затражити да се отклоне уочени недостаци који до сада нису урађени.

Други закључак се односи на обраћање Градском секретаријату за урбанизам код којег се налази пројекат и у исти изврши увид од стране стручних лица на основу у тога утврдити да је све урађено како треба по пројекту.

На крају састанка Линта је обећао да ће и у наредном периоду помоћи шта буде у његовој моћи да се дође до коначног рјешења наведених проблема.

1904. ВРЕМЕПЛОВ СРПСКОГ КОЛА 2016.

Нови управник Босне и Херцеговине. Из Бечa стиже глас, да ће за кратко вријеме нови управник Босне и Херцеговине барун Бурјан оставити своје мјесто и постати угарски министар код краљеве личности (тако се зове тај министар), а на његово мјесто да ће доћи за управника Босне и Херцеговине гроф Кун Хедерварски. Српски народ у Босни и Херцеговини чекају поа тешка времена, јер гроф Кун као бан у Хрватској и Славонији имао је прилике кроз двадесет година да позна наш народ и прилике. Он је човјек који угушује слободу, све обећава, али никад не учини ништа, не држи ријечи, шурује и изиграва једне против других. Ако дође дакле за новог управника, радиће то и у Босни и Херцеговини с нашим народом.

Из Старе Србије и Маћедоније не стижу добри гласови. Уплеле се стране државе, па оне хоће да тобоже уведу ред и олакшају живот нашој браћи. Русија и наша држава Аустро-Угарска предлагале некакве промјене да се учине на корист раје у Старој Србији и Маћедонији. Турска влада у Цариграду увијек је обећавала, али није ништа урадила. Недавно су Аустро-Угарска и Русија тражиле опет да у Старој Србији и Маћедонији управља као валија (намјесник), Хришћанин, и да буде чиновника хришћана са стране. Турска се влада дуго ломила, па прије неки дан одговорила, да то не може учинити, јер није потребно. Биће добро, каже, онако, како она сама уради. Кад би великим државама било стало до добра народног, они би тражили, да у тим земљама Турска постави за управитеље Србе и Бугаре, јер су то земље у којима живе Срби и Бугари. А овако велике државе хоће своју корист, своје људе, а наша браћа љуто пиште и страдају. И све ће тако бити, док се не сложи Србија, Бугарска и Црна Гора те не учине краја

● *Дио текста седмог броја СРПСКОГ КОЛА, објављеног 1905. године*

ПРОФЕСИОНАЛНИ СРБИ ГОДИШЊЕ ПОТРОШЕ ЧАК 3 МИЛИОНА ЕВРА НА БЕСПОСЛИЧАРЕЊЕ!

Српски крајеви ријетко су насељени, а српске куће празне. То је погодно за ситне лопове који често проваљују у такве објекте. Тешко да ико може и хоће сачувати имовину Србина који није у њој. Колика је разлика у инфраструктури показује и примјер општине Бариловић, која има свега десетак посто Срба. Хрватска села и насеља асфалтирана су и имају водоводну мрежу, док српска Перјасица није асфалтирана и нема ниједну уличну сијалицу. Исти је случај са Слуњом, који је инфраструктурно занемарио Полој, Примишље, Коранско Село. Понекад се може на инфраструктури видјети и етничка граница.

Иза нејединствености Срба стоје интереси појединаца, који су уз помоћ хрватских власти наметнути да представљају српску заједницу. Приватизовали су српске институције које представљају и годишње троше милионе куна буџетских средстава на своје егзибиције, а српски народ и даље нема обновљене куће на подручју Крајине. Срби не могу купити станове у градовима, Срби немају конвалидован радни стаж, Срби не могу добити посао у јавним предузећима...

Српско народно вијеће представља се као координација Срба у Хрватској у којој само Пуповац доноси одлуке, а око себе окупља оне који за добру позицију потврдно климају главом. Сваки мјесец набројени примају плате и хонораре за беспосличарење, а годишње у тим институцијама потроше преко три милиона евра.

СИНИША ЉУБОЈЕВИЋ, ЗАМЈЕНИК ЖУПАНА КАРЛОВАЧКЕ ЖУПАНИЈЕ

***СРПСКО КОЛО*, БРОЈ 6, МАЈ 2016.**

ГРАДИЋЕ СЕ СРПСКА КУЋА У МОСТАРУ

Српски члан Предсједништва БиХ Милорад Додик изјавио је да је са премијерком Србије Аном Брнабић договорено да буде настављена подршка Србије српској заједници у Мостару и цијелој Федерацији БиХ, те најавио могућност да у граду на Неретви буде изграђена Српска кућа која би била мултифункционална.

– Остаје да оперативно видимо на који ће начин доћи до комплетног тог пројекта изградње Српске куће у Мостару – рекао је Додик након састанка у Владичанском двору у Мостару са представницима Срба у овом граду и премијерком Србије Аном Брнабић.

Он је навео да је и на посебном састанку са Брнабићевом и на овом заједничком разговарано о томе како Србија може да помогне српској заједници у Мостару и цијелој ФБиХ, додајући да је та подршка и раније била видљива. Додик је нагласио да су их представници српске заједнице у Мостару упознали о положају Срба, који се не разликује ништа од раније датих оцјена о томе да тај положај заиста није добар.

Говорећи о пројектима изградње Аеродрома Требиње и Хидроелектране *Бук Бијела*, Додик је навео да то муслимани непотребно заустављају на нивоу заједничких институција.

Он сматра да надлежност за те развојне пројекте сносе искључиво ентитети и да уколико они одлуче, онда заједнички ниво не би смио да буде проблем или да буде оспоравања било чега.

– Чињеница да смо *Братољуб* у Братунцу, мост и околну структуру радили седам година говори само о томе каква је улога заједничких институција БиХ и ја вјерујем да то можемо да поправимо. Не видим разлога да неко у Сарајеву зауставља било шта и рекао сам и премијерки Србије да уколико уђемо у општу блокаду сви, онда овдје заиста неће бити ничега – каже Додик. **РТРС**

ИЗБЈЕГЛИЧКО НАСЕЉЕ КОД ЛЕСКОВЦА ДВИЈЕ ДЕЦЕНИЈЕ БЕЗ ПИЈАЋЕ ВОДЕ

Стална адреса десет избјегличких породица од 2004. године постало је село Дрћевац код Лесковца гдје су им саграђене нове куће. Од тада не могу да ријеше проблем воде за пиће јер им мјештани не дозвољавају да се прикључе на сеоску мрежу. Из бунара имају само техничку воду.

Ван главних путева и вреве питомина подно Бабичке горе постала је уточиште избјеглима из Хрватске и Босне и Херцеговине. Тешко је упоредити Мостар са Дрћевцем, али Самарџићи су овдје добили кућу и окућницу па пуни елана упркос нарушеном здрављу створили дом.

– Продавнице немамо, немамо доктора, немамо пошту, ништа немамо. Најтеже је што немамо воду и ево ни струје сада, кад мало дуне вјетар струје немамо – каже Родољуб Самарџић, избјеглица из Мостара.

За готово двије деценије још се нису напили воде из славине.

Горица Самарџић, избјеглица из Мостара, каже да су јој и у Хигијенском заводу рекли да вода није за пиће, тако да се сналазе, купују и доносе у балонима из села. Захваљујући пројекту самоградње десет избјегличких породица добило је кров над главом. Ископана су и два бунара, али вода није доброг квалитета.

– Ову воду када прокувате у посуди, она је као креч бијела, нахвата се као креч, та вода је само за поливање – каже Миленко Спасојевић, избјеглица из Тузле.

Мјештани Дрћевца пијаћу воду обезбиједили су седамдесетих година доводећи је из 8 километара удаљене планине. Воде је све мање, па нема могућности да се на сеоски водовод прикључи избјегличко насеље. Јован Цветковић помаже све ове године широм отворивши врата новим комшијама.

– Седамнаест година досађујемо људима, незгодно ти је кад идеш од куће до куће да га молиш да ти наспе воду – каже Вида Самарџић, избјеглица из Мостара.

– Вода се не брани и ја сам за то да они добију воду, али из групе тешко да ће моћи то – прича Јован Цветковић, мјештанин из Дрћевца.

Сеоски водоводи нису у надлежности предузећа Водовод, а Дрћевца нема у дугорочном плану водоснабдијевања на подручју града.

– Сама надморска висина и географски положај тог насељеног мјеста не дозвољавају да воду доведемо – наводи Станиша Ристић, директор ЈКП *Водовод* Лесковац. Са пензијама од 50 евра до петнаестак хиљада динара немоћни су да сами ријеше проблем. Очи су поново упрте у Комесаријат за избјеглице за који је сада приоритет помоћ око откупа кућа.

СРПСКО КОЛО НА СНИМАЊУ ФИЛМА И ТЕЛЕВИЗИЈСКЕ СЕРИЈЕ ПОСВЕЋЕНЕ КРАЈИШКОЈ ТРАГЕДИЈИ

СНИМА СЕ *ОЛУЈА*: Кроз судбине малих људи биће приказано највеће етничко чишћење након Другог свјетског рата

ТЕКСТ: ДРАГАНА БОКУН
ФОТОГРАФИЈЕ: ДУШКО ДЕЈАНОВИЋ

Екипа листа *Српско коло* имала је прилику, да присуствује снимању филма о страдању Крајишника који су тог 4. августа кренули са својих огњишта када је протјерано 250.000 људи, њих 1.185 је погинуло, а нестало око 700. Тренутно се на Тари снимају завршне сцене играног филма и телевизијске серије од 12 епизода по режији и сценарију Милоша Радуновића. Почело се 6. јула 2021. године у околини Ваљева и Уба, а неки кадрови су снимљени и у Београду, Панчеву и околини. Ускоро се очекује премијера.

Филм се везује за подручје Лике, и то највише из практичних разлога. Тражили су у Србији предјеле који највише личе на неки из Републике Српске Крајине и у околини Ваљева нашли област која највише подсјећа на Лику.

Редитељ Радуновић каже да се за филм спремао највише преко разговора са људима који су преживјели *Олују*. Сегменте њихових живота преточио је у сценарио и филм.

— Више ме је занимала људска страна приче, него фактографија. Некако се потрефило да људи са којима сам причао су махом били из Лике.

Радуновић наводи да је *Олуја* за многе незахвална тема и да људи нерадо говоре о томе.

— Опет са друге стране сматрам да треба да се исприча страдање нашег народа. Не оптерећујем се да ли се о овим догађајима прави први, трећи или пети филм. Мени је важно да је добар. Јесте тужно што се о Олуји до сада нису правили филмови. Ми лако заборављамо сва наша страдања, али не опростимо. А било би боље да је обрнуто. Јасеновац нам се догодио, заборавили смо на та страдања, па их доживјели опет.

Радуновић каже ако погледамо и рат у Украјини, ко увијек страда — народ.

Цитирајући Андрића и његове ријечи: „Доћу тако понекад времена, кад памет заћути, будала проговори, а фукара се обогати." Тако и филм о *Олуји* прати све појаве рата, од обичног човјека, жене, дјетета, војника, па и до ратног профитера.

Као великог патриоту, па и редитеља који снима први филм о Олуји, питали смо га како је могуће да су Срби дошли до тога да све што има национални предзнак избјегавамо да спомињемо.

— Врло лако смо дошли до тога. Данас се у Србији изједначава патриотизам са шовинизмом. Заиста не желим ниједном народу лоше, али ми нико не може забранити да волим свој народ. Ако си патриота, одмах си десничар.

На наше питање да ли ће се бавити још неким догађајем или личношћу из претходног рата, рекао је да му је било превише болно, и да не би могао то опет да ради.

— Прије него што сам почео да пишем сценарио слушао сам толико потресне исповијести које сам поново проживљавао кроз сценарио. На снимању сам гледао изнова и изнова те потресне сцене, судбине и погибије.

НИНА ТРАТНИК, ПОМОЋНИК РЕЖИЈЕ

За многе актере снимање је терапија

Први помоћник режије Нина Тратник рођена је у Словенији, али љубав према позоришту је доводи у Београд на студије. Студирала је у класи чувеног југословенског позоришног редитеља Љубише Ристића у КПГТ-у, а филмом је почела да се бави још у току студирања. Редитељ Милош Радуновић ју је позвао да ради на филму *Олуја*.

— Позив за сарадњу сам добила од редитеља Милоша Радуновића, мог колеге и драгог пријатеља. Кад ми је Милош рекао која је тема филма одмах сам знала да на себе преузимамо велику одговорност, али сам од самог почетка имала и повјерење у његову визију. На филму сам први помоћник режије и редитељ друге екипе, такорећи редитељева десна рука. Стога сам на пројекту од самог почетка јер моја задужења подразумијевају да будем укључена у цјелокупан процес израде филма од кастинга, прављења плана снимања, па све до режије.

● **Шта је на Вас оставило посебан утисак?**

— Овај је пројекат изнијела изузетна екипа која је душом и срцем посвећена цијелом овом процесу. Изузетна је част радити са таквом екипом и глумцима који су остварили изузетне ликове. Како је велики број чланова екипе, а и глумаца преживјело *Олују* заувијек ће ми остати у сјећању њихове емотивне реакције у току снимања. Мислим да је многима цијели овај процес био и терапеутског значаја, а мени лично сигурно једна велика животна прекретница.

● **Да ли и послије снимања остајете у Београду или се враћате у Словенију?**

— Мој живот је већ 15 година разапет између Београда и Словеније, али протекле четири године Београд поново зовем својом базом гдје живим и радим. Београд је мој дом и увијек ће бити без обзира на то гдје ме живот одведе — рекла је Тратникова и додала да је вријеме да спреми свој првенац, те ће сву енергију усмјерити у том правцу.

ЕКИПА ФИЛМА

На филму још раде и: Немања Новичић је директор звука, чија је мајка поријеклом из Српских Моравица у Горском Котару, затим ту је и Симо Ергић који је главни декоратер на филму који је из села Гаћелези код Водица. Оружар на филму је Драгиша Илић Гиле. Сценограф је Миле Јеремић, а сценограф опреме Зоран Јокић, као и помоћник сценографа Јелена Качаревић и други декоратер Стево Савић. Координатор продукције Ана Суботић, шефови сцена су Иван Арнаутовић и Игор Дељанин.

Предраг Гавриловић је steadycam и камера оператер као и директор фотографије друге екипе.

Богдан Бабовић је директор фотографије филма *Олуја*. Ту је и Игор Степић из сектора камере и још многи други људи који су темељно и са пуно труда и воље радили свој посао обављајући га професионално и одговорно.

Екипа филма је један снимајући дан у Београду угостила групу Крајишника који су преживјели *Олују* или потомака Крајишника који су били дио колоне. Крајишници су били и дио неких сцена као статисти.

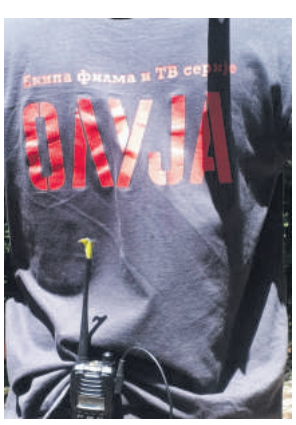

ПРОДУЦЕНТИ ВЛАДАН АНЂЕЛКОВИЋ И НЕМАЊА МИЋИЋ

Намијењено онима који долазе за нама

Филм *Олуја* снима *Омега* продукција и оба власника ове продуцентске куће Владан Анђелковић и Немања Мићић су за *Српско коло* рекли да им је велика част учествовати у екранизовању догађаја који су веома важни за српски народ.

— То је јако важна тема за наш народ са тих простора, то је пројекат са националном темом која је важна за Србију. Неопходно је да се такви догађаји екранизују, и срећан сам баш што ми снимамо о највећем прогону послије Другог свјетског рата и на тај начин доприносимо култури сјећања. Увијек се на трагичне околности *Олује* гледа кроз политику и неке друге интересе, увијек чујемо другу страну приче. Сада ћемо на најбољи могући начин кроз филмску умјетност приказати истину и догађаје какви су били. Филм ускоро завршавамо, а биће и серија од 12 епизода. Очекујемо велику гледаност не само у Србији него у цијелом свијету гдје живи наш народ — рекао је Анђелковић.

— *Олуја* представља један од највећих злочина над српским народом од Другог свјетског рата, и ријеч је о болној теми која је неопходно да остане записана за будуће генерације. Кажете да није популарна, могу са тим и дјелимично да се сложим, али баш зато је наш задатак да је сачувамо од заборава. Да не окрећемо главу на страну када су у питању несрећне судбине људи чије посљедице и данас осјећају, да се склањамо и спуштамо поглед од онога што је наш народ преживио. Потребно је да испричамо нашу причу, како бисмо оставили траг сјећања на трагедију и како бисмо из свега тога извукли поуке и не дозволили да се сличне ствари икада више дешавају — рекао је Мићић.

Он истиче да је суштина њихове мисије направити свједочанство о тим догађајима гледајући тракторе, цијеле породице у бјегу, страх у очима, страдање цивила у колони на коју су авиони бацали ракете, несхватљиво велику количину бола, и све друго на шта су наишли радећи на овом пројекту.

— Али такво свједочанство у ком је судбина обичног човјека у првом плану, не бавећи се пропагандом, политиком. Причали смо причу о тихим херојима, људима о којима историја не воли толико да се бави, а управо они стварају историју.

● **Колико је велика одговорност и притисак када снимате филм о догађају који има стотине хиљада свједока?**

— Изузетна. Када смо први пут сјели и разговарали о идеји да направимо филм и серију *Олуја* знали смо колико је то одговоран задатак. Да направимо истинито свједочанство егзодуса који је преживио наш народ. Да вјеродостојно пренесемо трагедију стотине хиљада српских породица, и да опишемо догађај који је заувијек промијенио њихове животе. Да сву ту количину бола пренесемо на екран. Није било лако, заиста. Али, темељно смо томе приступили, обавивши на хиљаде сати разговора са свједоцима оног што се десило у Хрватској. Погледали смо готово све видео материјале који су икада направљени о *Олуји*, проучавали историјске податке, и трудили се да сценарио буде заснован на истинитим причама, које у фокус стављају судбину обичног човјека. Вјерујте, свако од људи из колоне заслужује да се о њему или њој направи филм. То су толико дубоке и тешке приче. Самим тим, наравно да смо током пројекта осјећали притисак да све буде онако како жртве *Олује* заслужују, али смо јако задовољни урађеним. Вјерујем да ће и јавност да подијели тај утисак и да ће ово бити филм који ће изазвати бурне емоције и реакције.

● **Када се очекује премијера?**

— Тренутно снимамо завршне кадрове, а потом улазимо у постпродукцију. С обзиром да смо највећи дио посла у монтажи већ урадили претходних мјесеци, очекујем да ће премијера филма бити организована врло брзо, већ током јесени. Потрудићемо се да тог дана приредимо нешто што ће јавности додатно да приближи тешку судбину људи из колоне, њихову голготу и муке са којима су се суочавали — закључио је Мићић на крају нашег разговора.

СВЈЕДОЦИ *ОЛУЈЕ* БРИНУ О ДЕТАЉИМА

» **Предраг Гавриловић, Драган Миљковић, Душко Дејановић, Дарио Јанковић и наша новинарка Драгана Бокун**

Сјећање на чуваре хришћанства

Асистент сниматеља Дарио Јанковић је родом из Петриње. У вријеме *Олује* до Бањалуке је ишао у колони гдје је чекао да се састане са оцем!

— Преспавао сам у Миочиновићима на неком сијену, онда наставио до Двора, па даље пјешке до Босанског Новог, потом возом за Бањалуку, гдје сам остао три мјесеца. Стигавши касније у Србију, директно сам отишао за Приштину у којој сам провео годину и по дана и ту се напокон нашао са старим друштвом!

У Приштини као избјеглица је имао бесплатан смјештај, храну и упис на факс. Међутим, у каквим се животним околностима налазио знао је да ће врло брзо морати да напусти школовање и почне да ради.

— Само је тата био запослен. Захваљујући комшији Сањину који је избјегао из Сарајева сасвим случајно сам ушао у овај посао. Он је снимао концерте и правио музичке спотове, временом и мене увео у посао.

Дарио се тако од 1997. године опредијелио за посао сниматеља, а судбина је предодредила да се професионално бави родном Банијом у којој након прогона више никад није био.

— Врло тешко бих поднио сусрет са родним крајем, можда једног дана одведем дјецу да виде одакле су им коријени.

Као савјетници за дијалекат на филму раде Кордунаши Душко Дејановић и Драган Миљковић. Ово је њихов први рад на филму и прикључени су сектору режије, гдје заједно са режисером и скриптером раде по сценарију, лектуру и слушају изговор глумаца.

Душко Дејановић је добио позив од Саве Радуновића директора филма, познатог и прослављеног филмског продуцента и оца режисера и сценаристе Милоша Радуновића.

— Препоручио ме је мој дугогодишњи пријатељ Сретен Мијовић који је организатор филмских снимања. Због хитности посла у Ваљево је требало поћи одмах ујутро. Ја нисам могао одмах сљедећи дан да се придружим снимању због обавеза и онда сам дошао на идеју да позовем мог пријатеља и земљака Драгана Миљковића који је отишао први на снимање у околину Ваљева, а потом сам дошао и ја три дана касније. Радили смо у смјенама, а често смо и обојица радили и били на сету у двије екипе и на различитим локацијама, а некад и заједно на истим снимајућим мјестима.

Драган Миљковић каже да је њихов основни задатак да глумци звуче као Крајишници, што су у већини случајева и успјели.

Осим тога Душко Дејановић говори да је за вријеме рата био тинејџер и да се врло добро сјећа живота у Републици Српској Крајини тих година као и дана када је отпочела тзв. *Олуја* и колоне у којој се нашао заједно са стотинама хиљада својих земљака као жртава највећег етничког чишћења које се догодило у Европи послије Другог свјетског рата.

— Кад имате 15 и више година све вам реалне слике и догађаји остану урезани у сјећању док год постојите. Понекад сам давао сугестије и причао ситуације из живота и стварних догађаја из тог тешког периода за наш народ. Конкретно у вези са специфичностима Републике Српске Крајине које су могли знати само људи који су у том тренутку живјели на тој територији, а све у циљу да би филм био оргиналнији и аутентичнији.

Дејановић и Миљковић кажу да им је част и да су поносни што су добили прилику да учествују у важном националном пројекту за српски народ и да се надају да су дали адекватан допринос.

— Оваквим филмским пројектом у свијет ће се пласирати истина о трагичној судбини Крајишника, народа који је данас у нестајању и који је вјековима био бедем хришћанства и чувао Европу и тековине старе европске цивилизације, и за чију катастрофалну судбину је управо крива та иста Европа и тзв. западни демократски свијет, јер злочин над српским народом и Републиком Српском Крајином је цивилизацијска трагедија које треба да се стиде за сва времена сви фактори који су учествовали у њеном уништењу и нестајању као и прогону и насилној депортацији њеног вјековног и аутохтоног српског крајишког становништва — рекао је Дејановић.

Видовић: Морамо да научимо да живимо у миру, благостању и срећи

Срби су страдали у Јасеновцу, а страдали су и у *Олуји*. У потресном филму *Дара из Јасеновца* глумац Златан Видовић тумачи лик Дариног оца Миле Илића. У *Олуји* по први пут глуми два лика, браћу близанце, један је свештеник, други легионар. Дијаметрално различити, а једнако поштени у свом главном животном опредјељењу.

- **Колико Вам значи што глумите у филму који говори о страдању српског народа, и који ће бити један вид свједочанства бар неких сегмената тих догађаја?**

— Много ми значи што глумим у овом филму који први пут проговара о ужасима те тзв. војне акције *Олуја* која је нашем народу донијела много муке, незапамћену голготу у 20. вијеку. Имамо етничко чишћење једног народа са одређеног простора и то је заиста незапамћен злочин. Као народ смо склони селективном памћењу и брзо заборављамо све што нам се дешава. Филм ће остати и послије нас, целулоидне траке остају и када нас више не буде било, то ће гледати будући нараштаји који заиста мало знају о нашој историји.

- **И сами сте као дијете преживјели рат, кућа у Градишци Вам је срушена 1995. Да ли сте повлачили паралеле са неким Вашим осјећањима, и сјећањима, са догађајима у филму?**

— Сигуран сам да је мене то као човјека сигурно обиљежило, дало ми патину и нешто што ме као човјека води кроз живот и надам се да моја дјеца неће поново доживјети страдања, убиства и прогоне. А то мислим и за све људе било које вјере и нације. Ова земља је толико лијепа, Балкан је лијеп, морамо да научимо да живимо у миру, благостању и срећи, да свако воли своје и поштује туђе. Филм *Олуја* је један корак ка томе.

Милишић: Многим горштацима је рат однио љубав, вјеру и наду

Глумац Зрењанинског позоришта Љубиша Милишић каже да неки људи према којима има велико поштовање су преживјели *Олују* и да то њихово животно искуство, та трагедија у њему изазива снажну емпатију. Тако да на питање да ли је неко његов преживио *Олују* одговара потврдно.

- **Реците нам више о лику који тумачите?**

— Стеван горштак из Лике коме је *Олуја* однијела и љубав и вјеру и наду, он је персонификација трагедије обичног човјека из тог несрећног тренутка, човјек пред којим је живот тек требало да се оствари у свој својој пуноћи, а коме се пред очима у неколико дана све угасило…

- **Колико очекујете да ће филм да допринесе трајном сјећању на овај трагични догађај?**

— Мислим да ће у великој мјери допринијети, посебно уколико својим умјетничким квалитетом буде на високом нивоу, ако ту буде неоспоран онда ће и његова фактографија (истинитост) у пуној мјери бити на располагању будућим генерацијама, и биће чврсто урезана у очима гледалаца. Увјерен сам да смо на добром путу да филм буде такав да у сваком свом сегменту не оставља могућност полемике.

МАКСИЋ: ТЕМА ВЕЋА ОД СВИХ НАС!

Јово Максић један од наших најтраженијих глумаца данас, је играо у *Дари из Јасеновца*, а сада и у *Олуји*. Питали смо га колико су му важне улоге у филмовима који су битни не само за српску кинематографију, већ и за националну историју.

— Свака улога је важна, али овакве теме носе специфичну одговорност и тежину. Прије свега имате одговорност према тим страдалницима. Из моје визуре то би требало да буде један филмски помен тим жртвама, а уједно и нека врста споменика том времену и свим страдалима. Ако сами не будемо поштовали себе, вјерујте, други то неће сигурно, ако немамо поштовања према својим страдалницима, нећемо разумјети ни туђе страдање. У данашње вријеме, нажалост, склони смо банализацији (мислим на цијели свијет) и зато је потребно са доста слуха обрађивати овакве теме, избјећи замке дневнополитичког препуцавања, јер овакве теме су веће од нас самих.

- **Крајишници сматрају да се о *Олуји* мало говори у јавности. Да ли би овај филм могао да буде неки вид катарзе за све који су преживјели *Олују*?**

— То се зове злоупотреба, и кад нас се сјете, сумњам у искреност, јер то обично буде из неке сасвим друге побуде. То је као пред изборе… Овај филм прије свега је и моја лична катарза и док га радим у мислима су ми само ти дивни „мали" људи, хероји, страдалници, обични, топли, домаћини, радни, поштени, својеглави, некад и роглави, али прије свега поносни. Крајишници! Њима је овај филм посвећен.

- **Увијек се потенцира та крајишка туга. Ево и ви сте позитиван примјер, били сте учесник рата, преживјели колону, сада сте здрави, успјешни… Након те *Олује* никле су Бусије и још многа насеља. Дјеца су се одшколовала, постали познати научници, спортисти, умјетници. Да ли је крајње вријеме да горчину и песимизам, замијенимо надом и поносом?**

— Па, ми смо живи доказ томе. Код нас и у песимизму има оптимизма и у горчини слада. Живот нас је томе научио. Чаша је полупуна, а не полупразна.

- **Глумећи Косту Говорушу и када сте ћутали много сте рекли. Ваш поглед, експресија су били невјероватно сугестивни. Просто су се могли осјетити ти унутрашњи монолози. Да ли је успјешности те улоге допринијело то лично искуство, Крајишника, обичног човјека?**

— Што сте богатији у неком животном искуству, сигурно вам је лакше у глуми доћи до жељеног резултата, лакше вам је проживљавати ситуације, које сте већ преживјели.

- **Сада сте један од наших најтраженијих глумаца и многи су се увјерили у ваш раскошан таленат, али са људске стране сачували сте ту топлину, непосредност, и скромност. Да ли је то због вашег животног пута и просто свих борби, или је то нешто што носите из куће, што се урезало, а да тога нисте били ни свјесни или је то нешто само Ваше, дио Вашег карактера? Шта Вас је сачувало гордости?**

— Хвала на лијепим ријечима, али не волим о себи баш да причам. Сигурно да ме је као човјека обликовало све што сте набројали, с тим што ја видим и много мана које морам да исправљам. Као што и у злу времену морате да останете човјек и да се борите са својим демонима, тако је и у овоме. Камо среће да нисам горд, вјерујте то ја најбоље знам, само се трудим и борим да ми то не буде карактерна особина.

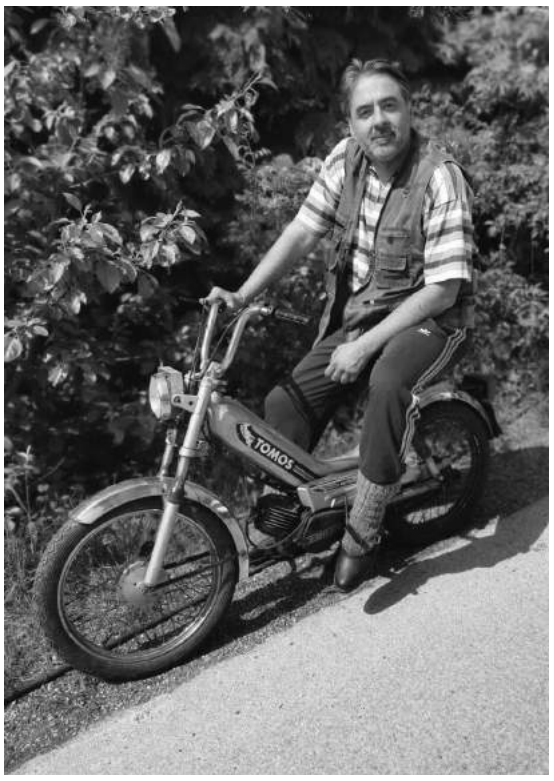

Стојаковић: Споменик обичним људима

Глумац Дејан Стојаковић не крије одушевљење што је дио филма о *Олуји* коју је и сам преживио.

— Када сам чуо да треба да се снима филм о *Олуји* пожелио сам да будем дио приче, наше приче. Желим и овим путем да се захвалим Милошу Радуновићу што ме је позвао на кастинг и касније дао прилику да будем дио екипе у филму.

● **То што сте били дио колоне, да ли Вам је помогло или одмогло током снимања?**

— Рекао бих и једно и друго. На факултету вас још уче да оно што сте доживјели или преживјели што искреније покажете кроз лик који играте. Свакако је било тешко и веома емотивно играти.

● **И сами као Крајишник знате колико је то болна тема за све нас, а поготово што наши људи осјећају да је та тема маргинализована, да наша страдања нису на адекватан начин испричана. Колико ће овај филм донијети сазнања о *Олуји* за оне који је нису преживјели?**

— Веома болна и несрећна тема, болна и несрећна за обичан народ који је страдао ни крив, ни дужан. Свачија рана боли највише онога чија је. Наше ране су још увијек свјеже и све ми се чини да би највише вољели да се више не спомиње страдање и да српске жртве буду заборављене. Несрећа и страдање нашег народа у *Олуји* никада не смије да буде заборављено. Обичан човјек страдалник не смије да се заборави. Ми немамо ниједан простор, здање или музеј, који обиљежава страдање Срба у Олуји. Надам се ће филм свакако донијети нека сазнања у тој мјери — како то да страдање једног народа није познато свима. Објаснити им нашу позицију прилично је тешко, а ја вјерујем да ће филм добрим дијелом то приказати. Срамота је да се тог народа сјете само кад је годишњица, срамота је шта су учинили од нас.

● **Реците нам нешто о својој улози у филму?**

— Играм Митра, човјека са хендикепом, који живи са братом, мајком и снајом. Човјека који се није породично остварио, који није војно способан, али је дао велики допринос да брине о породици у тешким временима све до самог краја.

Вујић: Како су дјеца преживјела злочин?

Младог Ивана Вујића смо могли да гледамо у филму *Краљ Петар Први*, а сада је добио улогу и у филму *Олуја*.

— *Олуја* је важан догађај за српски народ и раније је требало да се сними филм о *Олуји*. Иако сам ја рођен послије *Олује* сматрам да сви треба да знамо шта се тада догодило. Покушавам да кроз своју улогу покажем младима шта су наши вршњаци преживљавали у вријеме рата, у вријеме колоне. Било им је изузетно тешко, а посљедице су остале и послије те *Олује*. Вујић каже да је сваки филм тежак на свој начин, а *Олуја* посебно јер приказује стварне догађаје и осјећања.

НИКОЛА ВУКОБРАТОВИЋ ЈЕДИНИ СРПСКИ ЗАСТУПНИК У ЗАГРЕБАЧКОЈ ГРАДСКОЈ СКУПШТИНИ

Свако насеље у Загребу има графит уперен против Срба!

Након октобарских допунских локалних избора Никола Вукобратовић (СДСС) постао је заступник у загребачкој Градској скупштини и на тај начин постао први непосредно изабрани Србин у највишем представничком тијелу главног града. Вукобратовић је рођен 1985. године у Копривници, а одрастао је у Крижевцима до доласка на студије у Загреб. Овај дипломирани професор историје ради у Архиву Срба Српског народног вијећа, а радио је и као новинар у бројним часописима и порталима. Својевремено је био главни уредник хрватског издања *Ле Монд дипломатика*, а посљедњих неколико година ангажовао се и политички. Са њим смо разговарали о томе зашто је почео да се бави политиком и какав је положај Срба у Загребу.

● **Када и зашто сте почели да се активније бавите политиком?**

– У СНВ и друге институције заједнице сам се укључио примарно јер сам био револтиран атмосфером која је владала доласком на власт Томислава Карамарка па чак можда и нешто раније када су кренули антићирилични протести. Осим што смо били Срби, све до тада ни ја, ни нико из моје фамилије није био нешто посебно укључен у заједницу. Одрастао сам у Крижевцима гдје је српска заједница мала и није била нешто посебно активна. Тада креће и мој покушај да се из новинарства, којим сам се тада бавио, почнем активније бавити и заједницом. То је дакле било подстакнуто атмосфером и револтом јер, умјесто да се неке ствари нормализују и да бити Србин у Хрватској постане све лакше, заправо то је постајало све теже. То мјесто у загребачкој Градској скупштини је дошло као неки логичан наставак иако раније нисам планирао да ћу се у животу бавити политиком.

● **Већ неколико мјесеци сте члан загребачке Скупштине. Какви су утисци?**

– Треба прије свега рећи да су на прошлим локалним изборима многе странке користиле Србе у својој кампањи, односно помињали су Србе као проблем у друштву иако на тим изборима није било српских кандидата. Та ситуација је изазвала велики револт у заједници, а нама се на допунским изборима указала прилика да изаберемо свог кандидата који ће одговорити на те нападе. Желимо да својим дјеловањем указујемо на то да у Загребу живе и Срби и да могу јавно и слободно да истичу свој идентитет без да их неко због тога напада и прозива. Што се тиче Града Загреба овдје се драматично промијенила власт, а наш најважнији задатак је да та промјена не оштети заједницу у било којем смислу.

● **Утисак је да су представници српске, али и других националних мањина имали добар однос са бившим градоначелником Миланом Бандићем.**

– Нема ту неких тајни. Прошла власт је настојала имати што бољи однос са мањинским заједницама. Загреб је таква средина и има бројну бошњачку, ромску и албанску заједницу, а ту смо и ми којих је према попису из 2011. године било око 2,2 одсто. Ова власт је дошла као жестока опозиција пријашњој власти, а из мањинске перспективе требало је осигурати да се тај конфликт не одрази на положај мањина. Треба, дакле, не само одржати континуитет доброг односа, него тај однос даље развијати у бољим смјеровима.

● **Као једини представник Срба у Скупштини данас нисте у власти, али како оцјењујете однос новог градоначелника и нове структуре према заједници?**

– Прво и најважније што бих издвојио је начин на који је градска власт приступила комеморацији за породицу Зец. Случај породице Зец није наравно једини такав случај из рата, али је у Загребу веома важан због околности које су до тога довеле и јако бруталног начина на који се то догодило. Тај случај је напросто постао симбол пређутаних злочина над Србима и овога пута је локална власт прилично отворено и ангажовано учествовала у комеморацији. То је показало до које мјере је власт спремна причати о потиснутим и неугодним ситуацијама. Сматрам да је тај гест био храбар јер је код многих непопуларан. Упркос томе власт је схватила да је то нешто што треба направити и важно је да истакнемо да то није био неки њихов уступак нама већ су они то доживјели као своју обавезу. То наравно није једини догађај гдје је нова власт показала добру вољу према Србима, али је био изузетно важан. Поред тога и замјеник градоначелника Лука Корлает је био у *Просвјети* и обишао је наше институције. Ту смо разговарали и о будућој сарадњи и могу слободно да кажем да је било пуно контаката и позитивних гестова са њихове стране. Тренутно разговарамо о моделима финансирања мањинских вијећа и начинима на којима ће то финансирање бити транспарентније, а програми квалитетнији.

● **Како генерално гледате на положај Срба у Загребу?**

– Загреб има проблем као и неки други већи градови. Овдје је огроман друштвени притисак према Србима па су они најчешће у мимикрији, односно на неки начин скривају или негирају свој идентитет. То се ради на различите начине. Графити против Срба се налазе у сваком градском насељу и то је уобичајена и свакодневна појава. Нико у Загребу не може доћи од стана до школе или посла, а да се успут не сусретне са неким графитом против Срба. То се са улица фасада сели и на стадионе, у медије и дјелимично у политику. Увијек постоје те снажне снаге које настоје Србима показати да им овдје, или није мјесто или, ако већ хоће овдје да остану, да се морају сакривати. Та атмосфера оставља своје посљедице кроз асимилацију поготово код младих људи који се социјализују са својим вршњацима. То није природан процес асимилације, већ асимилација под притиском. Људи скривају свој идентитет како не би били изложени увредама па чак и насиљу које је ређе, али се и то догађало. Нико данас не може рећи да је то посљедица рата који је био прије 30 година, већ је то очигледно једна атмосфера која се овдје укоријенила и која многим људима одговара. То су најлошије ствари, а са друге стране, што се тиче положаја Срба добро је да су у Загребу многе српске институције и ту имамо инфраструктуру и одређену заједницу која то може одржавати. Недавно је у Загребу покренуто и учење српског језика у школама по моделу Ц што је велики корак напријед за нас. Оно што је такође добро у Загребу је да овдје има пуно људи других националности и Хрвата који су заинтересовани и за сарадњу са нама, али и разумију важност српске заједнице у граду.

● **Како је Вама било одрастати током деведесетих година у Крижевцима, а како младим Србима данас изгледа одрастање у градовима?**

– Најтужније од свега је што мислим да се врло мало тога промијенило. Када сам ја одрастао рат је био релативно свјеж и знали смо да је све то резултат постратне атмосфере. Било је ситуација, од наставника у школи па до пријатеља који те чудно гледају јер им је родитељ код куће рекао нешто. Имали смо увијек тај чудан осјећај да неко не жели да ту припадаш иако заправо немаш гдје другдје припадати. Тада смо мислили да је то нешто краткорочно, а данас сматрам како се ништа посебно до сада није промијенило. Не видим да је младим људима данас ишта лакше бити Србин, него што је то било нама. То је највећа трагедија и не мислим да ће то нестати само од себе. Једино што ми можемо у овој ситуацији је да јачамо властите институције, повећавамо видљивост и препознатљивост. Морамо бити саставни и конструктивни дио друштва који гура ствари у бољем смјеру. Тиме ћемо допринијети побољшању друштва у цјелини, јачати демократске капацитете друштва, али и сами себе. Тако ћемо одржати своју заједницу и олакшати својим људима да изађу из ситуације вјечне фрустрације, страха и нелагоде за коју нису сами криви.

● **Радите у Архиву Срба из Хрватске. Зашто је он по Вама важан?**

– Ту сам мало више од двије године и сматрам да је он веома важна институција јер ако се бавимо идентитетом, онда је историјски дио заједнице један од најбитнијих сегмената тог идентитета. У Архиву чувамо различите ствари, од личних оставштина до документације коју смо сакупљали од организација и институција. Ту је бројна грађа из деведесетих година, али имамо и из ранијих периода. Примјера ради недавно смо сакупили грађу задруге села Поганац код Копривнице и Крижеваца. У тој грађи је сакупљена историја једне заједнице и надамо се да ће неки истраживач доћи да истражује ту заједницу. Недавно нам је и син Милојка Вуцелића, који је радио у програму НАСЕ, донирао његову оставштину. На тај начин имамо материјале о историји истраживања свемира, а прича је занимљива јер се ради о некоме из наше заједнице.

● **Кроз Архив се бавите прошлошћу Срба, а кроз политички ангажман садашњошћу, међутим како видите будућност Срба у Хрватској?**

– Наша будућност зависи у највећој мјери од нас. Колико буду јаке институције толико ћемо бити спремни да се супротставимо свим овим негативним, антидемократским, антимањинским и антисрпским тенденцијама у друштву. Не треба ширити дефетизам, него радити на себи. Лако је могуће да ће број Срба у Хрватској и даље падати. Из руралних средина се исељавају људи свих националности, а са друге стране у градовима имамо тај проблем да се као Срби декларишу углавном старији људи, а млађи људи су пуно склонији да бјеже од тога или да не знају да су им родитељи, бабе и дједови Срби. То је исто нешто што морамо кроз институције да мијењамо. Бити Србин није никакав баук, треба прихватити свој идентитет као саставни и конструктивни дио овог друштва и то дио који ће, баш инсистирајући на својој посебности, допринијети томе да ово буде разноликије и срећније друштво.

НИКОЛА МИЛОЈЕВИЋ/СРБИ.ХР

СВЕЧАНО ПРОСЛАВЉЕН НАЈВЕЋИ ХРИШЋАНСКИ ПРАЗНИК

ВАСКРШЊИ ПРОГРАМ У СРПСКОМ ДОМУ У ВУКОВАРУ

У обновљеном простору Српског дома у Вуковару се 25. априла обиљежио највећи хришћански празник православних вјерника, јер суштина учења православне вјере означава управо васкрснуће Исуса Христа из мртвих, као побједу вјере над животом. Бројни Вуковарци, али и становници околних мјеста са нестрпљењем су дочекали попуштање епидемиолошких мјера и радо се одазвали свечаном програму.

Програм је духовном пјесмом започело Вуковарско српско пјевачко друштво *Јавор*, бесједу о Васкрсу говорио је вјероучитељ Мирослав Мишановић, први пут публици су се на хармоници и гитари представили брат и сестра Новак и Нина Колар, а након тога пригодан рецитал о Васкрсу извели су млађи и старији чланови новоосноване рецитаторске секције СКД *Просвјета* Вуковар, са сједиштем у Борову насељу.

– Представили смо се са фолклорном секцијом коју води Санела Бунић, она је иначе професорица математике, али јако воли да игра. Већина дјеце је из Борова насеља и нешто мало из Борова. Дјеца су редовна на пробама, стално долазе и воле да играју. Чекамо да нам заврше велику салу у Српској кући да можемо и старију групу да повећамо. Немамо простора за кореографије од десет и више играча у старијој групи. Задовољни смо, волимо да играмо, волимо да радимо и да рецитујемо, тако да имамо дјеце која су активна у свим секцијама – каже чланица вуковарске *Просвјете* Татјана Липовац.

У програму су још са пригодним рециталима учествовали ученици Гимназије Вуковар, тамбурашки оркестар *Вучедолски звуци* са вокалним солистима Живојином Јергићем и Милисавом Петковићем као и гости из Културно-умјетничког друштва *Ђоко Пашковић* из Боботе које са вуковарском *Просвјетом* сарађује дуги низ година, а на васкршњем програму су се представили *Играма из Шумадије*.

ДАНИ ВАСКРСА ОЖИВЈЕЛИ УСНУЛУ ДАЛМАЦИЈУ

Празник Васкрсења Господа Исуса Христа молитвено и саборно прослављен је под сводовима свих православних храмова широм Епархије далматинске. Припреми за долазак најрадоснијег празника у хришћанском свијету претходио је вишенедјељни пост, али и дан који се у хришћанском свијету сматра најтужнијим у години – Велики петак.

Током Великог петка, који је уједно и најстрожији дан васкршњег поста, у домовима вјерника симболично су фарбана црвена васкршња јаја, док су у свим православним храмовима служени царски часови, уз вечерње читање статија и изношење плаштанице – платна које симболизује страдалог Христа.

На Велику суботу, дан уочи празника Васкрса, у Книну је по први пут након рата организована подјела васкршњих јаја и погачица. Уз жеље да се из овог града поново чују поруке мира, љубави и толеранције, представници српских институција почастили су своје суграђане посним делицијама, али и домаћим производима који су неизоставан дио празничне трпезе у ове велике дане. Уз народне ношње и обичаје, заједничко дружење баш како то и доликује радости празника, направљена је најљепша увертира за прославу празника Васкрсења.

– Све мањинске српске институције организовале су се у намјери да заједно, по први пут одавде из Книна, пренесемо радост Васкрса свим људима добре воље, свим хришћанима који вреднују и поштују овај велики празник. Надамо се да ће ово, кроз наредне године, постати дио традиције, јер смо дошли са најбољим намјерама и најљепшим порукама које треба да његујемо у читавој заједници, кроз читаву годину. Узевши у обзир да нам је ово први пут, можда ће неки рећи да смо имали пропуста или да смо могли боље, али је битно да је све ово произишло из заједничке жеље и чиста срца, а за сваку наредну прилику на нама је да будемо што бољи и да нас буде све више – поручила је из Книна саборска заступница СДСС-а Ања Шимпрага.

Поред бројних Книњана који су подржали ово иницијативу, подршку организацији дао је својим доласком и шибенско-кнински жупан Марко Јелић.

Сам дан Васкрса почео је јутрењем у храмовима док су у наставку служене васкршње литургије током којих су вјерници, окупљени у заједници, приступали Светој тајни Причешћа. Прочитана је Васкршња посланица патријарха Порфирија, а потом су освештана васкршња јаја и подијељена вјерном народу.

Посебно свечано и ове године било је у граду Врлици гдје се, по вјековној традицији, окупљају Чувари Христовог гроба. Сви обучени у традиционалне народне ношње, пристигли из свих крајева Србије гдје су, након рата, наставили обичај који се носи из куће, а везује искључиво за девет села Цетинске Крајине.

– Мој отац је рођен у Гарјаку, а традиција Чувара Христовог гроба веже се искључиво за овај наш врлички крај, тако да је то нешто што се носи из куће и преноси са кољена на кољено, иако већина нас одавно више не живи овдје. Наш храм у Врлици старији је од четири стотине година, и данас поносно стоји обновљен и окупља нас под својим сводовима макар у ове велике, празничне дане. Већина наших кућа и даље је порушена, многи чак нису ни сахрањени овдје, због познатих околности из прошлости, али и даље су овдје и даље су наше, и на нама је да долазимо, да их обилазимо и да његујемо своје обичаје гдје год да нас је живот разасуо. Жеља нам је да све што су нама наши преци оставили, пренесемо и на млађе нараштаје, јер је у основи обичаја Чувара да то буду млади момци. Ми смо овдје три дана, од Великог петка до Васкрса, и само име нам говори која је наша обавеза, али мимо та официјелна три дана, обавеза свих чувара је да живе уз Христа током цијеле године, да себе поправљају и припремају за Свето Причешће на дан Васкрса, да на неки начин служимо својој вјери, цркви и народу – поручује овогодишњи харамбаша међу врличким Чуварима Петар Шкрбић.

Врлички крај познат је по традицији Чувара Христовог гроба, који постоји још само у светом граду Јерусалиму. Тачни подаци о самим почецима обичаја нису забиљежени у историјским изворима али према усменим предањима, обичај постоји најмање 400 година. Несумњиво дуга традиција је уткана у овај православни обичај, који је највјероватније у Врлику донијет из самог Јерусалима. У вријеме предваскршњих празника окупљају се мушкарци, младићи врличког краја, и уз благослов свештеника, приступају чувању Христовог гроба. Смјена страже започиње на Велики петак и траје све вријеме служења Свете литургије на сам Васкрс. Чување гроба почиње од тренутка изношења плаштанице.

Народна пословица каже: „Боље да изумре село него обичај", а својим доласком врлички Чувари потврдили су да не одустају ни од свог села, обичаја својих предака, ни од своје православне вјере која је вијековима била највећа уздница и ослонац православног народа у овим крајевима.

– И прије физичког доласка у Врлику ми смо срцем и душом већ сви били овдје. То живи у нама и у нашим породицама. Наша велика трагедија је што су цркве најчешће празне већим дијелом године, зато се трудимо и млађим генерацијама бити узор, па макар у оне дане када нам се укаже прилика, љети или у вријеме празника, да долазимо у већем броју, да пружимо подршку нашим људима који су остали овдје да живе, и нашем свештенику који помаже овим људима. Ма колика чија вјера била, чак и њено зрно је довољно да се не одустаје и не заборавља оно што нам је остављено у аманет – говори Шкрбић, са жељом да наредних година доласци у Далмацију буду све бројнији.

У љепоти и раскоши народних ношњи и обичаја, али прије свега због радости најрадоснијег празника Васкрсења, који је у ове дане поново оживио уснулу Далмацију, уживали су и гости и домаћини. Празновање Васкрса настављено је кроз три дана, уз богате трпезе, породице и пријатеље, у радости и љубави, уз васкршњи поздрав Христос васкрсе – Ваистину васкрсе.

ВАСКА РАДУЛОВИЋ/SRBI.HR

СРБИ ПРОСЛАВИЛИ ВАСКРС У ЧИКАГУ

У препуним српским храмовима у Чикагу најбројнија српска заједница у Америци прославила је празник Христовог васкрсења. У десетак манастира и српских цркава, колико их има на ширем подручју овог града, одржане су литургије послије којих су освештана и подијељена офарбана васкршња јаја.

Прочитана је Васкршња посланица са порукама патријарха Порфирија и епископа СПЦ.

Посебно свечано је било у Саборном храму Христовог Васкрсења у Београдској улици у Чикагу која је Васкрсење обиљежила и као своју славу. Архијерејску литургију је предводио владика средњозападно-амерички и новограчанички Лонгин уз саслужење већег броја свештеника. У оквиру свечаности освештани су славски колач и васкршња јаја.

У пригодној бесједи владика Лонгин је позвао вјернике да буде уз свој народ и своју цркву на Косову и Метохији који одолијевају сталним притисцима и страдањима. Такође је позвао на мир међу православнима у Украјини, као и на мир у свијету.

Свечаност је настављена уз славски ручак у банкет сали у оквиру храма. Међу бројним вјерницима и узваницима свечаности су присуствовали конзул Републике Србије у Чикагу Милан Варадиновић и вицеконзули Александар Ђорђевић и Александар Милић. **С. ДАНЧУО**

ТУЦИЈАДА У БОРОВУ

У Борову је на празник Васкрса одржана традиционална *Туцијада*, такмичење у туцању куваним јајима.

Након двије године паузе због забрана великих окупљања Удружење *Плави Дунав* из Борова, у сарадњи са Српском православном црквеном општином, боровском основном школом и Дечјим вртићем *Златокоса*, организовало је традиционалну манифестацију *У сусрет Васкрсу*. Такмичење је одржано након васкршње литургије која је због радова на обнови боровске цркве одржана у Парохијском дому.

– Имали смо укупно 77 пријављених такмичара. Све су то дјеца узраста до 15 година и радосни смо да смо након узбудљиве борбе добили и побједнике. Захвални смо нашој општини која подржава рад нашег Удружења као и спонзору златари *Рим* која је за све такмичаре обезбиједила лијепе награде – рекла је предсједница Удружења Деса Јанков.

Побједница *Туцијаде* је шестогодишња Софија Божић, друго мјесто освојила је Сања Остојић, а трећи је био Никола Крстоношић.

Најбоље осликана јаја у конкуренцији дјеце предшколског узраста израдили су Јован Тадић, Марко Тодорчић и Сара Васић, док су најуспјешнији основци били Анастасија Мишљеновић, Николина Тепавац и Наташа Божић.

У току је и обнова православног храма у Борову која је почела још прије двије године. Тренутно су у току радови у унутрашњости цркве, док је њена спољашњост већ завршена. Озидана је и нова ограда која је оштећена након што је на њу пало велико дрво које се налазило у црквеној порти, уређен је простор за паљење свијећа и поплочана стаза око храма. **СЛАВКО БУБАЛО/ SRBI.HR**

ВЕЛИКИ ПЕТАК У МАНАСТИРУ РМАЊ

Најтужнији дан за све хришћанске вјернике, обиљежен је у манастиру Рмањ у Мартин Броду, Храму Светог Саве у Дрвару.

Епископ бихаћко-петровачки Сергије служио је вечерње богослужење са изношењем плаштанице на Велики петак у манастирском параклису Светог Јована Златоустог у Манастиру Рмњу.

МРКОЊИЋ ГРАД: ОБИЉЕЖЕНО 26 ГОДИНА ОД ОТВАРАЊА МАСОВНЕ ГРОБНИЦЕ

Полагањем вијенаца и служењем помена у Мркоњић Граду је обиљежено 26 година од отварања масовне гробнице, из које су ексхумирани посмртни остаци 181 српског цивила и војника, које су на звјерски начин убили припадници Хрватске војске и Хрватског вијећа одбране у јесен 1995. године.

Из масовне гробнице есхумирана су тијела 181 убијеног српског цивила и војника. Сва тијела су била масакрирана, што је утврдио и патолог Зоран Станковић. Синиша Симикић из Републичког центра за истраживање рата и ратних злочина и тражења несталих лица подсјетио је да је Републички центар у свом пројекту Попис жртава српског народа у одбрамбено-отаџбинском рату евидентирао 2.214 српских цивила и припадника војске и МУП-а Српске који су смртно страдали у временском интервалу љето-јесен 1995. године у 13 западнокрајишких општина.

Он каже да су Срби, који су се вратили на овај простор послије потписивања Дејтонског споразума, затекли стравичне призоре.

– Затекли су стравичне призоре, баш овдје, на овај дан, прије 26 година. Обдукцију пронађених лешева радио је сада покојни патолог Зоран Станковић из чијих записника се види да су људе махом убијани тупим предметом у главу и да су свирепо мучени и убијени – подсјетио је Симикић.

У Министарству рада и борачко-инвалидске заштите кажу да жртве из масовне гробнице нису биле жртве из борбених дејстава, већ лица која су мучена и мучки убијена.

– То су били мучки убијене жртве, што је показала обдукција, а нажалост правде још увијек нема. Анализирајући ко је то починио, није ни чудо што нема правде. Живимо са тим народима у једној републици и можемо слободно рећи да је пола републике против тога, што доказује Тужилаштво БиХ које за 26 година није покренуло оптужницу – каже Милан Торбица из Министарства рада и борачко-инвалидске заштите Републике Српске.

Осим у масовној гробници из које је есхумирано 181 тијело, још 176 тијела убијених цивила и војника пронађено је у више других гробница. **РТРС**

ОЛУЈА И КОЛОНА ОБИЉЕЖИЛЕ ЖИВОТЕ

Документарни филм *Пут у непознато*, аутора Ненада Јуришића о дјеци која су преживјела пакао хрватске акције *Олуја* августа 1995, а сада су високо образовани, успјешни људи у разним струкама, укључени у друштво коме дају огроман допринос, али сјећања им на пут, за који се није знало куда води, нису изблиједјела.

Били су тада дјеца, узраста да заувијек запамте, а сада емотивно и потресно испричају свој лични доживљај рата, одлазак од куће и колону у којој су били гладни и жедни данима, и на Петровачкој цести, и на путу према Двору на Уни у РС, и на многим другим правцима и мјестима гдје су их од 4. августа бомбардовале хрватске, али и муслиманске оружане снаге.

Своја болна сјећања, уз која су потекле и сузе, искрено су, за филм премијерно приказан у Кинотеци, испричали мр Иван Обрадовић, Ђурђица Поповић, др Срђан Бабић, др Сергеј Мацура и Милан Јапалак.

Њихови млади животи су годинама били подређени прилагођавању, а из њихових исповијести може да се закључи да су дубоко проткани том трагичном и тужном колоном, али и да иза бола постоји пут, који води не само у непознато, већ даље у живот.

– У првим мјесецима било је тешко прихватити да одједном, као да нисмо људи, него избјеглице – рекао је Мирослав Јапалак, док је мр Иван Обрадовић нагласио да као историчар жели да историја забиљежи и отргне од заборава све што су преживјели, као и да жели да се и даље осјећају као Крајишници, ма гдје били.

Филм је аутентичан и значајан историјски документ, а у плану је и да се са снимањем настави даље, како би био обухваћен и живот многих који су сада расути по свијету. Поред аутора Јуришића, стручну екипу чине др Милан Гулић, историчар, стручни сарадник Сава Самарџић, стручни сарадник, архив Милена Шећеровић, продуцент Драгана Јуришић, извршни продуцент Небојша Матејић, стручни консултант Данко Перић и др. ***ВЕСТИ* ОНЛАЈН**

ХЕРОЈИ БИТКЕ ЗА КОШАРЕ

● **Прије 23 године снаге ОВК, албанске војске и НАТО-а напале су рејон карауле Кошаре на југословенско-албанској граници. Напад је био силовит, изненадио је Војску Југославије, ОВК је заузела караулу, али није успјела дубље да продре на Косово и Метохију, што је био основни циљ напада. Војска Југославије имала је 108 погинулих, а ОВК више од 200. Подсјећамо се текста који је настао на основу свједочења учесника Битке за Кошаре у емисији** *Дозволите...* **2014. и 2016. године.**

Око 1.500 припадника ОВК уз подршку албанске артиљерије, НАТО авијације и инструктора напало је рејон карауле Кошаре на фронту ширине неколико километара рано ујутро 9. априла 1999. године.

До 9. априла НАТО није гађао Кошаре, али јесте друге положаје на југословенско-албанској граници. Карула је лоцирана на обронцима Проклетија, недалеко од Ђаковице и Дечана.

У том тренутку на фронту је било нешто више од 100 припадника граничних јединица Војске Југославије. Због жестоких напада из ваздуха, али и диверзија ОВК већа помоћ није могла одмах да стигне.

Процјена војног врха била је да ће копнени напад највјероватније кренути из Македоније гдје се већ налазило око 16.000 војника НАТО-а, а претпоставке да ће главни напад ићи преко Кошара није било.

Тај дио територије био је у зони одговорности 125. моторизоване бригаде која је реорганизовала своје јединице, борила се са терористима ОВК у Метохији и стално била на удару НАТО-а, тако да од почетка рата до 9. априла није успјела да се у потпуности припреми за заустављање напада на Кошарама.

Другог дана битке, ОВК је заузела караулу Кошаре што су објавили свјетски медији. Међутим, то није било велики успјех јер је сама караула окружена брдима и веома неповољна за одбрану.

Сам објекат био је врло луксузан за војне прилике и направљен је у вријеме ЈНА, на мјесту добро видљивом из Албаније, како би се демонстрирао висок стандард социјалистичке Југославије.

Послије пада карауле, стигло је појачање од више стотина припадника Војске Југославије из пјешадијских и специјалних јединица, тако да је линија фронта стабилизована 19. априла и није било већих помјерања до краја рата.

Прислушкивањем радио веза Војска Југославије је установила да су артиљерију и минобацаче, веома прецизно наводили људи који су говорили италијански и француски. Извиђачи су на непријатељским униформама виђали италијанске, француске, турске, британске и ознаке Армије БиХ са љиљанима.

На врхунцу борби Војска Југославије имала је око 1.200 војника, а ОВК, са добровољцима и албанским јединицама пет до шест хиљада. Снаге ОВК су ратовале у смјенама, док за ВЈ није било одмора.

Велика концентрација снага на Кошарама коштала је ОВК напуштања многих положаја, јер је утврђено да су много дијелови границе са албанске стране били готово без икакве одбране.

Војска Југославије није могла да концентрише веће снаге због 24-часовног присуства НАТО авијације, али и веома неприступачног терена. Осим пјешадијског наоружања ВЈ је користила минобацаче и хаубице свих калибара, као и лансере ракета *Оīањ* и *Оркан*.

Командни кадар ВЈ је и поред изненадног напада врло брзо разрадио одбрану фронта, јер су то били школовани официри. Већина војника је била већ по годину дана у униформи и били су добро увјежбани за борбу на фронту.

Све то, па и свијест да уколико падне линија фронта на Кошарама, крећу много озбиљнији сукоби са ОВК и НАТО, са неизвјесним крајем, држало је морал на високом нивоу.

Са друге стране и поред велике стручне помоћи НАТО официра, ОВК је до тада нападала војску и полицију из засједа, није имала озбиљнију војну обуку за фронтално ратовање – што се и видјело током цијеле битке.

У нападе се укључила и албанска војска, прво артиљеријом, а затим и са десетак тенкова, али то није битније утицало на морал ОВК.

Војска Југославије је често ишла у нападе по леденој киши, мразу, магли и снијегу дубине један метар и бранила сваки положај до посљедњег тренутка што је додатно утицало на пад морала код непријатеља.

Занимљиво је и да је са југословенске стране границе терен био тешко проходан и за људе, али је ВЈ успјела да у једном тренутку у борбу на фронту убаци два тенка Т-55.

Њихово појављивање није имало реалан значај, али је изазвао панику и страх у редовима ОВК.

Циљ нападача, ОВК, НАТО-а и албанске војске био је да се продре у Метохију и да се снаге Војске Југославије, до тада маскиране и добро сакривене, натерају на отворену борбу у којој би до изражаја дошла технолошка предност НАТО авијације.

Агресор је успио да заузме свега територију СРЈ четири километра у ширину и у дубину пар стотина до хиљаду метара.

РОМИ КАО НАВАХО ИНДИЈАНЦИ

Током крвавих борби на Кошарама било је и многих бизарних сцена, у које је тешко повјеровати. Дешавало се да људи са обје линије фронта због густе магле залутају у непријатељске ровове и врате се у сопствене, а да их нико не примијети.

Припадницима ВЈ који су се гријали поред ватре једном приликом је пришао човјек у војној униформи, сјео поред њих и када су га послије неколико минута питали из које је јединице он је одговорио на албанском.

Тај припадник ОВК је заробљен, а утврђено је да се послије једног од напада дуго скривао у жбуњу, али је изашао када је видио ватру и људе.

Двојица припадника Војске Југославије су по магли успјели да ушетају у непријатељски ров, „заробили" тешки противавионски митраљез и безбједно га донијели у свој ров.

Због сталног прислушкивања један резервни официр ВЈ се присјетио америчких Навахо Индијанаца из Другог свјетског рата, и ангажовао двојицу Рома, припадника ВЈ, који су на свом језику радио везом наводили југословенску артиљерију и минобацаче.

До краја рата НАТО и ОВК нису успјели да схвате о чему се ради, јер нису разумјели ромски језик.

БИТКА ПРИЈЕ БИТКЕ

Рат је на караули Кошаре почео много прије 9. априла 1999. године, тачније у марту 1998. године када су и почели сукоби на КиМ.

Иако је рејон карауле био готово ненасељен, у околини су се налазила етнички чиста албанска села, са великим бројем припадника ОВК у њима.

Сама караула удаљена неколико стотина метара од граничне линије на видном мјесту, била је лака мета и често се дешавало да терористи са граничне линије испале рафал на караулу и побјегну.

Честе су биле и засједе у којима је страдало неколико припаника ВЈ, а готово свакодневна појава покушаја преношења мање или веће количине оружја и муниције из Албаније на Косово и Метохију.

Главнину граничних јединица чинили су војници на редовном одслужењу војног рока који су служили војску од марта 1998. године и имали су углавном по 19 или 20 година.

ДОБРОВОЉЦИ СА СВИХ СТРАНА

У Бици за Кошаре у редовима Војске Југославије борио се велики број добровољаца из земље и иностранства. Осим Руса – Козака из падобранских јединица, у редовима добровољаца били су људи из других европских земаља.

Такозвани „интернационални одред" од тридесетак људи чинили су људи из западног дијела Украјине, Финске, Шведске, Данске, Холандије и по један Шкот и Ирац из Велике Британије.

Њихови мотиви за ратовање на страни Југославије били су авантуризам, антиамеричка осјећања, али и жеља за ратним искуством. Њихова плата била је симболична, односна иста као за редовне војнике.

При доласку на фронт, страни добровољци тражили су да им се изда сертификат да су учествовали у борбама око Кошара, јер су са таквом потврдом могли да добију 50 одсто већу мјесечну плату на ратиштима широм свијета.

Снаге Војске Југославије у бици на Кошарама 1999. године чинили су дијелови 125. моторизоване бригаде, 53. гранични батаљон, војна полиција из Београдског и Крагујевачког корпуса, дијелови 63. падобранске и 72. специјалне бригаде и мањим дијелом добровољци из земље и иностранства.

Командант свих јединица ВЈ на Кошарама био је потпуковник Љубинко Ђурковић, а његови претпостављени пуковник Драган Живановић и генерал мајор Владимир Лазаревић.

У овој бици, сукобљене стране нису кршиле правила и обичаје ратовања. Формално, то је била копнена агресија из Албаније на СРЈ.

Погинуло је 108 припадника војске и добровољаца, а тијела неколико војника никада нису извучена са границе.

Данас се на подручју карауле Кошаре налази око 150 гробница, погинулих припадника Ослободилачке војске Косова, али се процјењује да је још неколико десетина људи из редова ОВК сахрањено у Албанији.

Битка за Кошаре је званично завршена 14. јуна 1999. године, када се Војска Југославије на основу Кумановског споразума са снагама КФОР-а повукла са Кошара. Повлачење је за разлику од других дијелова Косова, протекло без икаквих инцидената, а непријатељи су једни друге мирно посматрали. **РТС**

У БЕОГРАДУ СЛУЖЕН ПАРАСТОС УБИЈЕНИМ СРБИМА У ЗАПАДНОЈ СЛАВОНИЈИ

Међународну јавност никад није ни занимала истина о злочиначкој акцији *Бљесак*

Док цијела Србија слави празник рада западнославонци се присјећају злочиначке акције *Бљесак* и страдалих Срба у тој акцији. У Цркви Светог Марка и ове године је одржан парастос и положено је цвијеће на споменик у Ташмајданском парку.

Предсједница Удружења *Суза* Драгана Ђукић је рекла да је операција *Бљесак* почела у раним јутарњим часовима 1. маја 1995. године артиљеријским нападима на српске положаје од Пакраца до Јасеновца. У вријеме напада, подручје Западне Славоније било је под заштитом снага УН-а.

Команда Унпрофора потврдила је да је добила обавјештење о почетку напада на Западну Славонију, у којем нису наведени разлози. Након почетка операције, јордански „плави шљемови" су се повукли у базе, из којих су посматрали страдање људи које су били обавезни да заштите.

У саопштењу *Веритаса* наводи се да су у акцији *Бљесак*, погинуле и нестале 283 особе, укључујући 114 цивила. Међу жртвама је 56 жена, 8 дјеце до 14 година и 75 особа преко 60 година старости.

Од укупног броја жртава до сада је расвијетљена судбина 165 особа. Међу несталима се води још 118 особа, међу којима је 51 цивил, укључујући и 23 жене. Од 148 ексхумираних посмртних остатака из групних гробница, до сада их је 115 идентификовано. И кад се идентификују ексхумирани а неидентификовани (33), остају непозната гробна мјеста за 85 посмртних остатака.

Све наведене чињенице биле су познате и Хашком тужилаштву, које никада није отворило интензивну истрагу за злочине у тој акцији, као што ни Савјет безбједности никада Хрватској није увео казнене санкције зато што је, као чланица УН-а, извршила агресију управо на заштићену зону организације којој је и сама припадала.

» Предсједница Удружења *Суза* Драгана Ђукић обраћа се окупљенима код споменика у Ташмајданском парку

Пред националним правосуђима Хрватске, Србије и БиХ, против припадника хрватских оружаних снага покренуто је неколико кривичних поступака за злочине над Србима у тој акцији, који нису одмакли даље од преткривичне фазе.

Цвијеће су положили представници Удружења *Суза*, Асоцијације избјеглих Срба, предсједник *Веритаса* Саво Штрбац, предсједник Савеза Срба из региона и народни посланик Миодраг Линта, Удружење избјеглих, расељених и досељених лица *Завичај* Београд, Координација удружења избјеглих и расељених у Републици Србији, предсједник општине Звездара Владан Јеремић, делегација општине Гроцка, Удружење бораца Крајине у Србији, Удружење Крајишника *Глас Крајине*, Завичајно удружење *Родна груда*, Удружење мјештана и пријатеља Врбичана – Призрен, Удружење ветерана и поштоваоца Црвених беретки и делегација општине Палилула.

Предсједник Удружења *Завичај* Ненад Абрамовић рекао је за СРНУ да је, осим осјећаја туге код прогнаних и породица убијених, најприсутнији осјећај дубоке неправде јер нико није одговарао за те злочине, али и поноса јер се далеко од Западне Славоније рађају неки нови Крајишници.

– Рађају се нове генерације и Крајишника и Западнославонаца, који су јако успјешни. Нема ни једне области у свијету гдје немате Крајишника. То нам даје снагу да не заборавимо ко смо, шта смо и одакле смо – рекао је Абрамовић.

Он је нагласио да се не смије заборавити ни да су колоне избјеглица гранатиране из авиона и да би број жртава био неупоредиво већи да авијација Републике Српске није срушила авион којим је управљао Рудолф Перишин.

О свом искуству говорила је и предсједница Удружења *Суза* Драгана Ђукић која је изгубила брата, а отац је преминуо од посљедица заробљавања, батињања у Бјеловару и Вараждину.

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта тражи да Тужилаштво за ратне злочине у Београду коначно покрене истраге и подигне оптужнице против наредбодаваца и починилаца свирепих и масовних злочина над српским цивилима и ратним заробљеницима у злочиначкој акцији *Бљесак*,али и у осталим злочиначким акцијама хрватске војске и полиције на подручју Западне Славоније током 1991. године.

– Крајње је вријеме да наше Тужилаштво за ратне злочине крене да процесуира бројне злочине који су почињени против Срб, а не да се само бави злочинима које су починили припадници српских снага. Апсолутно је неприхватљиво и скандалозно да је Тужилаштво за ратне злочине у претходних 19 година свог постојања подигло само једну оптужницу и то против само једног припадника хрватских формација за ратне злочине против Срба током грађанског рата у Хрватској.

Милорад Муникравић координатор Православног удружења *Света Крајина* наводи да се ни са чим не може оправдати убиство 283 цивила.

– Крајина је била заштићена зона УН и имала је посебан међународно-правни субјективитет и утолико је тај злочин већи. Јако је битно да се у историографији коначно почне третирати и чињенично говорити језиком истине. Врло је погрешно рећи да је била нека војно-полицијска акција, тај *Бљесак*, а касније и *Олуја* су класични терористички акти рекао је – Муникравић. **ДРАГАНА БОКУН**

ПЕТИ ПУТ ОДРЖАН ПОМЕН У ВЕТЕРНИКУ

И данас се над Србима у Западној Славонији спроводи терор

Ове године, 2. 5. у Храму Светог Симеона Мироточивог у Ветернику, представници Удружења бораца, ратних војних инвалида, породица погинулих Покрајине Војводине на челу са предсједником Драгом Ступаром, а уз присуство породица погинулих и свих који саосјећају са њима обиљежили су страдање Срба у Западној Славонији у акцији *Бљесак*.

– Када смо се најмање надали дошло је до крваве муке и бомбардовања цивилног становништва. 1. маја у 6 часова ујутро дошло је до бомбардовања из Нове Градишке и Новске. Постигли су свој циљ, пресјекли су нам комуникацију Пакрац–Окучани и ту им се пружила прилика да спријече бијег из пакрачког дијела Западне Славоније. Нама су оставили да се боримо „прса у прса" од ауто-пута код Окучана до Старе Градишке. Кад смо видјели колико је цивилног становништва остало сабрали смо се, договорили и усмјерили на наше извлачење. Небо се отворило, киша је падала, небо је плакало за нама. Иако слабије наоружани, одлучили смо да се не предајемо, да идемо до циља, а циљ нам је био да се што више заштити цивилно становништво – рекао је Драго Ступар.

» Станко Љубичић, Душко Ђутило, Ранка Срдић Милић и Драго Ступар

Помоћник покрајинског секретара за социјалну политику, демографију и равноправност полова Милош Урошевић истакао је значај обиљежавања оваквих датума и изразио наду да ће у будућности таквих догађаја бити све мање.

– Народ који не обиљежава овакве трагичне дане, не може ни да има будућност.

Помоћник градоначелника Новог Сада Станко Љубичић.

– Са осјећајем туге и тежине сјећамо се 1. маја 1995. године када је још једном човјек престао да буде човјек. Стотине Срба је изгубило животе у акцији *Бљесак*. Њих никада не смијемо заборавити, као ни тај страшни догађај, не зато што робујемо прошлости, већ зато што мислимо на будућност и упозоравамо овако болним и страшним примјерима да прогони и убијања и дискриминација људи никада нису рјешење.

Љубичић је нагласио да је на нама да градимо друштво мира, толеранције, праштања, међусобног разумијевања и друштво у којем се злочини над човјеком неће понавити. Много је болних успомена које раздвајају људе, али оне не смију да нас спријече да видимо очима хуманости, да се освијестимо шта нас све уједињује и да вођени оним најплеменитијим у нама, стварамо боље мјесто за живот наше дјеце и свих који долазе.

Човјек који разумије патњу протјерних из завичаја, саосјећа са њима и помаже им да се регенеришу на простору АП Војводине, али и да сачувају своје коријене и идентитет, је директор Фонда за избјегла, расељена лица и за сарадњу са Србима у региону Душко Ђутило.

– Фонд за избјегла, расељена лица и за сарадњу са Србима у региону подржао је Удружење бораца, ратних војних инвалида, породица погинулих Покрајине Војводине у намјери да се на данашњи дан окупимо. На то нас обавезује наша историја која је пуна подсјећања на страдања, логоре и истребљења – истакао је Ђутило.

Свој осврт на данашњи дан и сјећање дао је предсједник Скупштине Републике Српске Крајине у изгнанству, Милорад Буха, који се борио и бори се да се историја страдања не понови.

– Морамо се сјећати наших жртава, али морамо и указати и на све оно због чега су они погинули. Западнославонци су крварили од деведесете године, али и дан данас Срби који су остали тамо, напуштају Западну Славонију због терора који се спроводи над њима. Морамо указати зашто је дошло до таквог догађаја. Свјесно морамо сагледати и указати на све оно што је допринијело да се то деси. Глобалисти нас уче да опраштамо. Не смијемо опраштати за ратни злочин ни по свјетовном ни по духовном праву. Треба да тражимо мировну конференцију између Срба и Хрвата. Имамо споразумну сукцесију која нам даје огромна права, али их не примијењујемо. Ми као Крајишници не смијемо стати. Морамо бити упорни и изборити се за оно што нам припада према међународном и националном праву. На крају, своје стихове казивала је српска пјесникиња Ранка Срдић Милић. **ДРАГАНА ШИПОВАЦ**

ПОМЕН У ОКУЧАНИМА

Поменом који је служио епископ пакрачко-славонски Јован у Храму Светог Великомученика Димитрија у Окучанима обиљежено је 27 година од прогона и страдања Срба у војној акцији *Бљесак*.

Међу 283 убијених је 55 жена и 11 дјеце, од којих троје из двије породице Вуковић из Медара код Окучана. Милана Романић која живи у Бањалуци сјећа се прича чланова ове породице.

– Чули смо од чланова породице Вуковић, да је мајка Анђелија са дјецом била у подруму, да је бачена бомба. Она је да би, заштитила дјецу, легла на бомбу. Дјеца су побјегла из подрума и онда су на каналу испред куће убијена – присјетила се Романићева.

Замјеник начелника општине Окучани Синиша Мартиновић нагласио је да се жртве не смију заборавити.

– Прије неколико година направили смо споменик погинулим жртвама и од тада све више народа долази на ове помене.

Генерални конзул Србије у Хрватској Александар Накић поручио је да Срби треба да остану на својим огњиштима, која су вијековима њихова.

– Република Србија ће колико је то у њеној могућности помоћи свима – поручио је Накић.

У Окучанима 1991. године било је 75 одсто Срба а сада тек 20. Међу њима је седамдесетак дјеце у основној школи, али тек половина њих похађа српски језик, националну историју и вјеронауку. У српској заједници кажу да је ријеч о тихој асимилацији.

КОЛОНИСТИЧКА НАСЕЉА (1920-1941)

» Пише: др Милан Мицић

У сјеверним крајевима (Банат, Бачка, Срем, Барања, Славонија) у колонизационом процесу 1920-1941. године формирана је 201 колонија у којима је уочи Другог свјетског рата живјело око 100.000 људи. Основну колонистичку масу чинили су српски ратни ветерани – добровољци из динарских крајева Краљевине Југославије, српски оптанти из Мађарске и дјелимично Срби из Баната – безземљаши. Колоније су настајале као сасвим нова насеља, обично око мајура бивших велепосједа или на ободима старосједелачких насеља. Колоније су могле бити изразито велике попут Александрова и Банатског Карађорђева које су уочи Другог свјетског рата имале 4.500–5.000 становника, или сасвим мале попут колоније Мали Жам код Вршца која се састојала од осам кућа.

35.

БАНАТСКИ СОКОЛАЦ

Велепосјед Ј. Карачоњија у њемачкој општини Мариолана и Сеченово, сјевероисточно од Вршца, као и у Петроварадину и Сремској Каменици на почетку аграрне реформе у Краљевини СХС био је величине 5.359 к.ј, а за потребе аграрне реформе одузето је 4.626 к.ј.

Банатски дио посједа обухватао је 4.452 к.ј. и налазио се концентрисан око мајура Рарош, Биосег, Абација и Велики Рит. На мајуру Биосег био је љетњиковац породице Карачоњи са парком у којем је расло ријетко дрвеће и тзв. бијеле и црвене куће у којима су становали радници на имању — бироши, као и станови за управника имања, штале за стоку, шупе за алат и пољопривредна радила. Имање је било лијепо уређено, испресјецано путевима око којих су били дрвореди (ораха, јаблана, јасена). Имањем су пролазиле ускотрачне пруге гдје је лорама превожена летина до оближње жељезничке станице.

ЗАПИСИ МИЛОША ЦРЊАНСКОГ

У периоду ране колонизације (1921—1923) на ове мајуре доспјела је 601 добровољачка породица из Босне и Лике, уз мања досељавања са Кордуна и Баније. На мајурима Биосег и Велики Рит почела је градња колоније Биосег удаљена сеоским путем 6 км. од Марилане која је у четвртој деценији 20. вијека понијела име Банатски Соколац.

У тексту М. Црњанског *У обећаној земљи* објављеном у дневном листу *Политика* од 25. октобра 1923. године Црњански је описао услове живота породица насељених на мајуру Велики Рит на самом почетку колонизације:

„Мало даље је насеље Велики Рит. То су добровољци Босанци из околине Бихаћа. Изгледа да су љубави демократске и радикалске Личани и Босанци. Кућа у којој је прије становала спахиница подијељена је на 4 породице и изгледа јако биједно. Иначе ту људи станују по шталама, жене рађају под једним кровом. У осталим шталама одјељена само грађем стоји стока."

Колонисти насељени на мајурима Биосег и Велики Рит непосредно по досељавању суочили су се са неријешеним аграрно-правним односима што је код колониста изазивало несигурност и довело до дјелимичног расељавања колоније.

Комисија Жупанијског аграрног уреда из Вршца 10. јуна 1922. године изабрала је терен за градњу колоније, а 25. јуна 1922. године Жупанијски аграрни уред Вршац експропирисао је 365 к.ј. 1.230 кв.хв. земљишта за кућишта с тим што је сваки кућни плац износио 800 кв.хв. Градња кућа у колонији почела је 1923. године.

Колонисти у колонији Биосег 1923. године суочили су се са куповином 767 к.ј. посједа, који је њима надјељен, од стране Ђ. Коњовића, велепосједника из Даља, и процесом који је трајао до 1929. године, а који је за посљедицу имао несигурност колониста и дјелимично расељавање колоније (у оближњу Велику Греду и Сириг у Бачкој).

Нови посједник је шест година покушавао уз подршку дијела аграрне администрације да уклони колонисте са спорног земљишта.

Министарство правде је 28. марта 1925. године скинуло секвестар са имања велепосједника Карачоњија, а 25. јуна 1925. године Ђ. Коњовић је тражио од Министарства аграрне реформе да „изволи рефлектанте за земљу, те колонисте, са мојега посједа на другу земљу преселити."

СУКОБ СА КОЊОВИЋЕМ

П. Радић министар аграрне реформе 1925. године планирао је премјештај насељених добровољаца што је довело до пресељења у јесен 1925. године 22 добровољца у Велику Греду, а колонисти из Биосега новембра 1925. године жалили су се Аграрној дирекцији у Новом Саду, Главном одбору Савеза добровољаца Краљевине СХС и краљу Александру Карађорђевићу.

У сезони пољских радова 1926. године сукобио се Коњовић са колонистима, јер су „узнемиравали тужитеља у посједу оних парцела које су они имали у посједу."

У јесен 1926. године 26 колониста иселило се у Сириг у Бачкој, а Ђ. Коњовић 1928. године покушао је да ријеши овај спор насилним методама о чему свједочи жалба насељеника Министарству за аграрну реформу од 27. марта 1928. године.

„Око 160 овдашњих добровољачких и колонистичких фамилија жали се лично г. министру да нам обезбиједи стање у овим тешким приликама и путем закона спријечи свакодневни напад жандармерије на мирно и сваком околношћу изнурено становништво... Дотични купац још не показује грунтовно право ни наређење за прогон и рушење кућа, само дава празне уговоре и обећава новчане одштете, а други пут доводи жандармерију и плугове за преоравање кућишта и пашњака који је за овај народ опстанак.

Тако је 26. марта 1928. године дошао Ђорђе Коњовић са четири жандарма и 50—60 Румуна из трећег села који су са мотикама и кољем, уз помоћ жанадармерије, напали на село да отму кућишта и пашњак, када је све село изашло у одбрану, свађе је било али пуцњаве није.

СУКОБ ТРАЈАО ГОДИНАМА

Жандарми су одвели у затвор од реда три човјека, у затвор као таоце и како су их оптужили нама је непознато... Ми смо се овдје населили по наређењу власти и по одредби Крфске декларације, од власти добили кућишта и пашњак, гдје смо подигли преко 50 кућа, па ко је наредио да се овај народ прогони?"

Међутим, 30. септембра 1929. године Министарство пољопривреде наредило је Аграрном уреду у Вршцу да се сукоб насељеници–Коњовић не може узети у претрес до доношења Закона о ликвидацији аграрне реформе" чиме је у Биосегу озакоњено постојеће стање и на тај начин је конфликт ријешен у корист насељеничке колоније Биосег (Банатски Соколац).

Знатан дио колониста живио је до 1925. године у велепосједничким зградама, јер се купац посједа Ђ. Коњовић, који је посјед купио 25. марта 1923. године и ушао у вишегодишњи спор са насељеницима, 1925. године обавезао да ће „трпјети насељеничке породице које станују у економским зградама купљеног максимума до 1. јуна 1926. године". Жупанијски аграрни уред у Вршцу фебруара 1927. године упркос спору, измјерио је и одредио колонистима нове поткућнице.

У жалби насељеника Министарству за аграрну реформу од 27. марта 1928. године у спору са велепосједником Ђ. Коњовићем констатује се да је село у градњи. До 1925. године у селу је подигнуто 38 кућа, а до 1928. године 49 кућа (1925 — 38 кућа, 1926 — 7 кућа и 1927 — 4 куће) и то 16 кућа је изграђено од цигле, 1 од набоја, а 32 од дрвета (брвнаре) што указује на осјећање привремености и несигурности насељених колониста услијед спора са велепосједником око надјељеног земљишта што је имало за посљедицу незапочет процес акултурације досељеног становништва и њихово појачано осјећање завичајне меморије које се огледало у градњи кућа брвнара, тј. у покушају преношења модела живота из старог краја у простор колонизације.

Услијед спора са Ђ. Коњовићем до 1931. године у колонији је насељено 138 породица, али је 134 породице било ненасељено, а у колонији су биле изграђене 104 куће. Према извјештају дивизијског генерала у пензији М. Михајиловића, шефа Добровољачког одсјека Министарства пољопривреде од 2. новембра 1931. године била у фази „свог сређивања".

Године 1934. земљиштем у колонији Банатски Соколац било је надјељено 218 колониста, али 1938. године у насељу Банатски Соколац било је изграђено 158 кућа и 140 економских зграда што градњу насеља на крају процеса колонизације чини недовршеним.

КОЛОНИСТИ ИЗ ЛИКЕ И БОСНЕ

У колонију Банатски Соколац, у коначном збиру, досељено је 187 породица и то: из Лике 89 породица од чега 76 из околине Грачаца, 73 породица из Босне од чега 51 из околине Босанске Крупе и 21 из околине Босанског Петровца, 21 са Кордуна, из околине Слуња.

Питање изградње јавних зграда и институција у селу се колонистима поставило као примарно, поготово изградња школе. „Школу у колонији немају и припремају једну зграду да је приоспособе за школу и стан учитељу јер имају довољно дјеце која би већ требала да су за школу. Појединци школску дјецу шаљу у Мариолану и то с прољећа и љета", навео је у свом изјештају српски начелник среза Вршац 10. јула 1930. године.

Године 1931. мјештани Биосега упутили су молбу Просвјетном одјељењу Дунавске бановине да поправе једну зграду и преправе је у школу и зато су им одобрена финансијска средства у износу од 85.474 динара 29. априла 1931. године.

Године 1932. начелник Просвјетног одјељења Дунавске бановине извијестио је надлежне да је „Биосег од општине у Мариолани удаљен 6—7 км. и нема своју школу. Дјеца наших колониста приморана су да похађају школу у Мариолани. Услијед велике удаљености и сиромаштва колониста само јача дјеца иду у школу."

Школски надзорник среза вршачког Милошевић у свом тромјесечном извјештају од 23. марта 1933. године извијестио је о радовима на школи у Биосегу.

„На колонији Биосег, такође је урађено све што је потребно за подизање нове школске зграде и што је главно и овдје је све материјално обезбијеђено да ће ова колонија која има 180 ђака идуће године имати нову школску зграду."

Нова школска зграда у Биосегу освештана је 21. јануара 1934. године. Позив за свечаност упутио је 13. јануара 1934. године предсједник Школског одбора и предсједник општине Мариолана Ј. Тирк.

„Школа се налази на средини колоније, а удаљена је од Мариолане 6 км. Превозна средства ће бити стављена на располагање гостима", наведено је у саопштењу.

ЗАБОРАВЉЕНИ ЗЛОЧИН У СИРИГУ

- **Мађарски војници су 13. априла 1941. године, стријељали 111 мјештана Сирига.**
- **То се сматра првим масовним стрељањем цивила на територији тадашње Краљевине Југославије у Другом свјетском рату.**

ПИШЕ: ИВАН НЕГРИШОРАЦ

Кад се догодио први организовани геноцидни чин над Србима у Другом свјетском рату?

Тешко је разумјети зашто се о злочину у бачком селу Сиригу 13. априла 1941. у широким круговима тако мало зна, те како то да овај догађај није унесен у строго пробрану агенду обиљежавања српских цивилних стратишта. О томе су, дакако, знали понешто историчари који су се бавили Другим свјетским ратом на територији Југославије, а посебно Војводине.

О овом догађају писано је махом у склопу неких ширих расправа, углавном усмерених ка истраживању Априлског рата 1941, окупације Војводине, народноослободилачке борбе, Велике рације и страдања Срба, Јевреја, Рома и др; или усмјерених ка опису мађарске окупационе политике, ратних прилика и специфичности суживота Срба и Мађара у Војводини; или усмјерених ка објављивању грађе важне за истраживање ратног периода… Студије Данила Кецића, Јосипа Мирнића, Шандора Месароша, Владимира Ротбарта, Звонимира Голубовића, Драга Његована, Александра Касаша, Тибора Пала, Еникe Шајти и др. имају у том контексту веома важно мјесто.

О догађајима у Сиригу 13. априла 1941. писали су и мемоаристи, попут Тиме Димитријевића, Младена Вртунског, а највише пажње посветили су им локални историчари, као што су Божидар и Ђорђе Вујановић, Бранко Срнић и др. Аутор овог текста је о овим догађајима у више наврата слушао током свог живота и школовања у Сиригу (1957–1970): о годишњицама овог трагичног догађаја у сеоској Основној школи *Данило Зеленовић* били су организовани комеморативни програми уз учешће преживјелих очевидаца, локалних историчара, гуслара и сл.

ЖИВИО ХОРТИ

Што се тиче самог тока догађаја, он је, осим докумената Комисије за попис злочина окупатора и судских пресуда, описан највише захваљујући очевицима и преживјелим учесницима овог догађаја, а њихова свједочења су записали сеоски хроничари и локални историчари Ђорђе и Божидар И. Вујановић, те Бранко Срнић. Најпотпуније се реконструкцијом догађаја позабавио Бранко Срнић у својој књизи *Априлска трагедија: Сириг, 13. априла 1941.* (2010). У склопу обиљежавања 75. годишњице овог пострадања, у Сиригу је 5. новембра 2016. године одржан округли сто, а потом и објављен зборник радова *Злочин у Сиригу 13. априла 1941. године: генеза, симбол, последице* (уредник Драго Његован, 2017), који на занимљив и значајан начин попуњава поменуту сазнајну празнину. Текстови Горана Васина, Милана Мицића, Зорана Вељановића, Драга Његована, Предрага Бајића и Александра Хорвата објашњавају многе аспекте значајне за дубље разумијевање историјских процеса који су довели до тог трагичног догађаја, као што су показане и неке посљедице свега што се збивало 1941. године.

Сами догађаји текли су на сљедећи начин. При повлачењу Прве армије Југословенске војске један вод је као заштитна јединица поставио противтенковске топове и митраљезе у селу и ту су чекали долазак Мађарске војске из правца Србобрана. Негдје изјутра 13. априла (између 8 и 10 часова) из очекиваног правца су наишла троја борна кола, али су топовским дејством уништена двоја кола са вјероватно шест војника у њима.

Трећа кола су се вратила у Србобран до главнине Мађарске војске. Заштитна јединица Југословенске војске је одмах потом напустила своје положаје у селу тако да се код Сирига борбене активности нису даље развијале. Око поднева је на Сириг са србобранске стране испаљено неколико граната, а одмах потом су из Темерина стигли наоружани немзетери који су почели да тјерају становнике села да изађу на пут према Србобрану како би бијелим марамицама дочекали и поздравили Мађарску војску. Један дио становника, поготово онај који је имао некаквог ратног искуства, благовремено је избјегао из села претпостављајући да ће бити одмазде, али је више од половине сељана, са великим бројем жена и дјеце, изашао на указано мјесто.

Бранко Срнић је израчунао да „на стрелиште није изашло 597 становника", а „истјерано је на 'дочек' 683 становника, од тога 417 дјеце и 266 одраслих". Уз то се на стратишту нашао и непознати број људи који су се затекли у селу бјежећи испред Мађарске војске, а међу њима је било и неколико војника.

Окупљеном народу су наоружани немзетери наредили да машу бијелим марамицама и да вичу „Живио Хорти". Када се око 17 часова са србобранске стране, преко моста на Јегричкој, почела приближавати Мађарска војска, из моторизоване колоне се издвојио мотоцикл, а са њега је војник пуцао из пиштоља у ваздух и потом је пала наредба да се народ не оглашава. Дио војне колоне је прошао према Новом Саду, а онда се заустави један камион и из њега су изашли војници наоружани пушкомитраљезима и пушкама. Војници су се распоредили по друму, а недуго потом су по окупљеним Сирижанима отворили ватру из свих оружја. Народ је покушао да побјегне на разне стране, многи су у томе и успјели. Паљба је трајала десетак минута, а на лицу мјеста је погинула 61 особа, 28 их је тешко, а 51 лакше рањено. Убијање преживјелих, као и плачкање села, обављено је одмах послије стрељања, али се наставило и сљедећег дана, 14. априла, када је убијена 31 особа.

Од свих рањених умрло је 14 људи, а у затвору у Темерину или на околним салашима умрло је још шест особа. По попису Ђорђа и Божидара Вујановића било је 111, а по попису Бранка Срнића укупно 112 потпуно идентификованих жртава. Но та се бројка не може сматрати коначном. Браћа Вујановић, примјера ради, у својој монографији *Сириг* наводе још два имена за која поуздано знају да су тога дана убијена (жандар Илија Вулпија из Темерина и Ранислав Стевановић из Трбушана, Колубарски срез), али их из неког разлога не помињу у списку пострадалих.

ЧИН ОДМАЗДЕ

Без обзира на извјесне разлике у пописима, о природи злочина у Сиригу 13. априла 1941. можемо извести веома поуздане закључке већ на основу онога што је до сада непобитно утврђено. Из једноставних анализа основних чињеница можемо јасно закључити да овај злочин представља чин одмазде са јасним геноцидним намјерама. Да бисмо сагледали колико је оваква оцјена основана, ваљало би да анализирамо структуру жртава. Уколико се држимо списка који су у својој књизи донијела браћа Вујановић, од укупно 111 пострадалих људи готово половина су женског пола, њих 52; старих 50 и више година има преко четвртине, њих 31; тачно трећина су особе узраста до 18 година, њих 37; дјеце са мање од 10 година има осамнаесторо. Уколико се још има у виду да је од 683 становника истјераних на стратиште 417 било дјечјег узраста, онда је јасно да су окупаторски војници имали пуну свијест о томе какве су потенцијалне жртве имали пред својим пушчаним цијевима.

Кад се, дакле, свјесно убијају особе које не могу имати никаквог озбиљнијег војничког ефективног дејства, кад се убијају припадници једног народа без обзира на пол и узраст, те кад од зрелих, војно способних мушкараца од 19 до 50 година налазимо њих 22, тј. нешто мање од петине укупних жртава, онда је очигледно да је оваква одмазда усмјерена ка уништењу српске популације, а не ка неутралисању војних ефектива те популације. Због тога без икакве задршке можемо констатовати како је у Сиригу 13. априла 1941. ријеч о истинским геноцидним намјерама Хортијеве, тј. Мађарске окупационе војске.

ЕТНИЧКО ЧИШЋЕЊЕ СРБА

Злочин у Сиригу није, међутим, означавао само чин одмазде с геноцидним намјерама него је он укључивао и додатни чин протјеривања, тј. депортације, интернације и етничког чишћења Срба. У веома важној студији Косте Николића *Страх и нада у Србији 1941–1944: свакодневни живот под окупацијом* (2002) констатује се с правом да „са протјеривањем Срба у самој Србији, први су почели Мађари", јер „већ 13. априла мађарске војне власти раселиле су српску колонију у Сиригу". Ту се, додуше, помиње погрешан податак о броју становника, тврдећи да их је било 14.500, али се очигледно, из неког разлога, аутору омакла једна нула више, па се умјесто 1.452 (толико је Сириг заједно са сиришким салашима, а без пустаре *Савез*, имао становника 1941. године) појавио десетоструко већи број житеља.

Но без обзира на ове детаље, очигледно је да злочин у Сиригу није процијењен у свој својој важности и далекосежним процесима који су наговијештени или започети. Међу њима је, дакако, изузетно важан процес протјеривања и проређивања Срба са територије Угарске. О томе јасно говори наредба Војног заповједништва Мађарске војске у Новом Саду од 25. априла 1941, а та наредба је наложила хитно и обавезно исељавање свих колониста са територије Бачке у року од три дана. О томе пише Александар Касаш у својој студији *Мађари у Војводини 1941–1946*. (1996). Таква стратешка одлука Мађарске окупационе власти о протјеривању Срба колонизованих послије 1918. године, одлука која није донесена напречац него је, сасвим сигурно, прије почетка рата испланирана, могла се јасно видјети на дјелу управо приликом егзекуције у Сиригу. Очигледне намјере етничког чишћења, депортације и интернације биле су сасвим видљиве у Сиригу 13. априла, тј. 12 дана прије него што је оваква одлука обнародована као „наређење мађарских окупационих власти".

У свом тексту *Мађарска окупација Бачке и Барање и злочин у Сиригу 13. априла 1941.* Драго Његован је, у најновијем зборнику радова о овом злочину, указао на строгу повезаност оваквих команди, и то од основне заповијести регента Миклоша Хортија, преко команданта генералштаба Хенрика Верта, па све до нижих војних структура. Мађарска историчарка Енике Шајти је, у својој монографији *Мађари у Војводини 1918–1947*. (2010), указала на то да је изричита намјера о интернацији становништва била исказана још у наредби Врховног савјета одбране Мађарске под насловом *Смјернице за поступање са интернираним*а из 1939, а та је наредба мијењана и допуњена 1940. године. Уредбом Министарства унутрашњих послова од 15. априла 1941. донијета је одлука да интернацијом буду обухваћени Срби „политички заинтересовани за српство, те су њихово дотадашње понашање и личност давали повода сумњи у то да се спремају за извршење радњи које су штетне са аспекта војне и државне безбједности". Ауторка, при томе, истиче како „ни ова нова наредба није везивала интернацију за конкретно дјело, већ је била довољна 'сумњива' намјера". О таквој, лабавој правној основи за овакво колективно кажњавање читавог једног народа непосредно свједочи управо злочин у Сиригу.

100 ЗА 1

У страдању Сирижана 1941. могли бисмо констатовати видљивост још једне врсте злочина, мада за тако нешто има више посредних него непосредних доказа. За сагледавање ових аспеката злочина морали бисмо уочити нумеричке релације које се могу успоставити између броја погинулих мађарских војника (6) и броја становника Сирига изведених на стратиште (683). И мада је прикупљање житеља села и одвођење на стратиште које су обавили немзетери било посљедица тренутног стицаја околности, тј. чињенице да се у том времену насиља затекло управо толико људи колико их је било, евидентно је да тај однос веома рječито говори о фашистичко-расистичким процјенама о вриједности једног српског живота. Тај однос ће тек касније бити обнародован по начелу 100 за једнога, тј. по формули одмазде којом ће њемачка окупациона војска почети да реализује геноцидни програм усмјерен ка систематском искорјењивању српског народа. За ову тврдњу о спровођењу таквог сценарија већ 13. априла 1941. немамо конкретних доказа, али је реално очекивати да би нека будућа истраживања, која би се оријентисала ка геноцидном програму њемачког, нацистичког и расистичког програма уређења свијета по моделу новог европског и свјетског поретка, подразумијевала такво дефинисање вриједности људских, а посебно српских живота. Уколико мађарска, хортијевска војска и није имала таквих расистичких идеја, онда их је могла усаглашавати са њемачким пројектима ове врсте, о чему посредно говори и страшни догађај у Сиригу од 13. априла 1941.

Сумирајући све ове увиде, можемо рећи да злочин над Србима у Бачком, колонистичком селу Сиригу 13. априла 1941. има веома комплексно, до сада недовољно сагледано историјско значење и смисао. Стога би било веома важно да та сложеност буде јасно истакнута и именована. Не рачунајући страшни злочин бомбардовања Београда 6. априла 1941, који представља чин без могућности поређења, злочин у Сиригу означава: (1) први чин одмазде у Другом свјетском рату на територији Србије и цијеле Југославије; (2) први чин одмазде заснован по начелу 100 за једнога који ће бити досљедно примјењиван тек у wемачким окупационим зонама кад се буду распламсала два српска антифашистичка устанка (четнички и партизански); (3) први чин протјеривања, тј. депортације становништва у Другом свјетском рату на територији Србије и цијеле Југославије; (4) први чин етничког чишћења срачунат на уклањање Срба са територије које су сматране саставним дијелом политичко-правне, државне угарске територије; и, коначно, (5) први чин геноцида над Србима у Другом свјетском рату. Уколико те чињенице знамо и признајемо, онда је утолико чудније и несхватљивије што им не посвећујемо онолико пажње колико оне заслужују.

Свако историографско изучавање овог злочина мора, стога, рачунати са сложеношћу догађаја и са преплитањем неколиких аспеката овог феномена од којих ниједан не би смио да буде олако препуштен забораву. Уколико се истински жели систематско његовање српске културе сјећања и уколико се у памћењу жели очувати свијест о стратиштима и страдалним мјестима српског народа, онда би злочин у Сиригу 13. априла 1941. морао бити једна од важних, свима добро познатих тема. То би могла бити добра потврда да смо не само схватили важност међународног Дана сјећања на жртве Холокауста, геноцида и других жртава фашизма у Другом свјетском рату (22. април) него и да добро схватамо свеукупну природу наше историјске судбине.

ИЗВОР: ПЕЧАТ

ЈЕДАН ОД 25.000 ЗАРОБЉЕНЕ СРПСКЕ ДЈЕЦЕ БИО ЈЕ ЂУРАЂ ЧИЧИЋ КОЈИ ЈЕ ИСПРИЧАО ШТА ЈЕ СВЕ ПРЕЖИВИО У УСТАШКОЈ ФАБРИЦИ СМРТИ

Прича о дјечаку – јасеновачком логорашу

Кроз гвоздену капију у највећу и најстрашнију фабрику смрти Другог свјетског рата ушао је као здрав и једар једанаестогодишњак, а иза себе ју је оставио као непуни четрнаестогодишњак. Болестан, гладан, оболио од пјегавог тифуса и сам – без сестара које су заувијек остале у једној од гробница јасеновачког логора...

ПИШЕ: С. ЛАПЧЕВИЋ

Прилази ми лагано. Тромо вуче ноге по бетонским плочама. Осам и по деценија тешког живота пузи за њим. Договорили смо се да се нађемо на отвореном. Каже, прија му свјеж ваздух, затворен простор му спутава мисли и сјећања. Прилази ми, осмјехује се… са сиједе главе скида бијели шеширић и благо се нагиње ка мени. Пружам му руку.

– Лијепо је у ово доба године… волим рано прољеће. Боје оживе, цвјетови полако почињу да миришу, дјеца постају све бучнија. Волим дјецу. Цијели свој живот посветио сам дјеци. Посебно оној коју живот није много миловао.

Ћутим. Слушам. Посматрам како неуобичајно младим очима изнова упознаје свијет око себе… Жељан га је. Чини ми се да не пропушта ниједан повишени дјечји тон ка којем ужурбано окреће главу… Смјешкам му се. Стидљиво покушавам да схватим његову фасцинираност дјечјом буком. Ишчекујем обећану причу. Знам њену горчину, али је у његовим свијетлим очима још увијек не наслућујем.

ЗАМИСЛИ, ПРИЈАТЕЉУ, ЗАМИСЛИ

– Замисли пријатељу, замисли сада да сви ови дјечји гласови нису несумњиви доказ среће, да својим неспретним и неконтролисаним покретима дјеца око нас не траже од својих мајки и очева играчке, сладоледе, не моле да их узму у наручје. Замисли да су то крици умирућих, посљедњи трзаји прекланих, уваљаних у сопствену крв и изнутрице… Замисли да не дижу руке ка мајкама и очевима него ка суровим убицама молећи их не да их узму у руке, него да их из челичног загрљаја шаке и каме пусте у живот и слободу… Замисли да ово што чујеш нису звуци аутомобила, нити тандрљање точкова дјечјих колица по кладрми већ ударци мотора војних камиона и лупање точкова транспортних колица којима се ка Сави одвлаче лешеви…

Слушам. Без смјешка. Обећано почиње да се испуњава. Ђурађ Чичић, поткозарски Митровчанин родом из Кобатоваца, маленог села смјештеног у близини Лакташа скупа са своје двије сестре Смиљом и Радојком и још 25.000 српске дјеце одведен је 1942. године у Јасеновац, у којем је током наредне двије године и осам мјесеци туђом вољом проживио болну и крваву истину које се од окончања рата до данас Хрватска у континуитету одриче. Кроз гвоздену капију у највећу и најстрашнију фабрику смрти Другог свјетског рата ушао је као здрав и једар једанаестогодишњак, а иза себе ју је оставио као непуни четрнаестогодишњак. Болестан, гладан, оболио од пјегавог тифуса и сам – без сестара које су заувијек остале у једној од гробница јасеновачког логора…

СЛУТИЛИ СМО И ПРИЈЕ 6. АПРИЛА ДА ЋЕ БИТИ РАТА

– Други свјетски рат, барем што се мене тиче, започео је на радио-станици. Скупљали смо се, ми дјеца, заједно са старијима у сеоској гостиони, гдје смо у недјељама пред почетак рата слушали вијести. Знали смо ми да ће бити рата и прије него што смо шестог априла чули да је Београд под бомбама. Доносиле су нам Сава и Уна тешке гласове са Кордуна, Баније и из Славоније да се тамо нешто гадно спрема иза леђа свих нас. Међутим, када смо шестог априла сви ми колико нас је било сабраних око тог маленог радија почели да плачемо, а неки и да дижу главу у небо и да се крсте, знали смо да је ђаво однио шалу. Ђедови су били забринути, многи од њих су ионако били неповјерљиви према „шокадији" и нису били одушевљени чињеницом да земљу дијеле са онима који су их вјешали 1914. Наши родитељи били су више збуњени и у то вријеме, мање уплашени, док смо ми – дјеца – све то посматрали са стране, надајући се да немамо разлога да бринемо о туђим бригама. Наша брига тих година биле су ливаде, игре и могућност да се изостане из школе, док смо све друго препуштали онима који су заправо били прави власници нашег свијета…

ПРОБУДИЛИ СМО СЕ У ДРУГОЈ ДРЖАВИ

Вјетар лагано дува… дјеца се све гласније смију. Једни иду у школу, други се из школе враћају. Сусрећу се близу нас. У парку. Задиркују једни друге, са надом да ће наићи на неко сељачко дијете подесно за збијање шала распитују се одакле је ко, док они који се познају једни другима добацују неодмјерене ријечи које дјечја неконтролисаност још увијек не схвата као увреду… Смјешка се. Прати их погледом и тешко уздише. Ја ћутим… ћутим и чекам да поново проговори.

– Све се брзо промијенило. Рат је завршио и прије него што је почео. Било их је који ни позив честито нису добили. Држава је нестала, а ми смо се преко ноћи пробудили у туђој – као ноћ црној држави… на својој земљи. И почело је… прва убиства, хапшења, одвођења. Све смо ми то гледали, још увијек несхватајући да се то дешава нама. Чини ми се да се читав српски народ тада није разликовао од нас дјеце и да подједнако нисмо ни помислити могли да ће нас се сатирати сјекирама, камама, маљевима, да ће нас бацати у јаме и ријеке, да ће нас католичити и претварати у робове. Породице су почеле да нестају. Први велики покољ који сам упамтио из прича био је у непосредној близини Кобатоваца, у Лакташима, гдје су припадници Црне легије из Херцеговине поклали готово читаво село, а међу њима и моју текту Косу Којић, њеног мужа Милоша и њихово седморо дјеце. Држали су страже у селу, како никоме не би пало на памет да поклане покопа, а у жељи да наше мртве додатно опогане пуштали су на њих изгладњелу стоку из обора и штала. Тај покољ био је толико тежак и његов задах осјетио се све до Бањалуке да су моји родитељи одлучили да мене и двије сестре пошаљу код родбине у забаченије село Бакинце. Како су све то била сиромашна села и како је било и старих о којима је требало водити рачуна, они су остали у Кобатовцима, надајући се да ћемо се ми, уколико до понављања злочина дође, спасити и да усташе неће ићи у забаченија села.

ВЕЗАНИ ЛАНЦИМА НА СКЕЛИ

Застаје. Дјечја граја се примирила. Тишину нарушава удаљена бука аутомобила. Гледа изнад мене. Тражи границу. Мисли, сјећања, бола… нерадо се сјећа онога на шта га задата ријеч нагони… скупља усне, тражи ваздух. Уздише дубоко.

– Погријешили су. Партизани пробили обруч на Козари, а усташе и Нијемци почели да сакупљају нас, обичне људе. Те 1942. године први пут сам лично посвједочио истину коју Хрватска данас избјегава. Као мрак када се спушта на земљу, тако су се из наших зелених јунских и јулских шума пут села спуштали црнокошуљаши. Били су бјесни, пуни гњева. Гонили су људе из кућа као стоку. Ударали их, вукли по прашњавим путевима, клали на кућном прагу, псовали мајку српску и православну. Општа гужва, ужас и метеж на све стране. Сјећам се да су мене и сестре истерали из куће у којој смо се крили и дословно одвукли и бацили на избезумљену људску гомилу која се лагано претварала у колону. Више се није знало ни ко је коме род, ни ко познаник… Погнуте главе полако смо кренули праћени ударцима и погрдним повицима стражара. Речено нам је да идемо скелом преко Саве, у Јасеновац. Није нам тада то значило готово ништа, посебно не нама дјеци. Они који су крај себе имали родитеље тискали су се уз њих, а нас троје, како смо били сами, чврсто смо се држали загрљени ријешени да се више нећемо раздвајати. Изморени и намучени, стигли смо до Српске Градишке и ријеке Саве. Скела је увелико радила, па нам је речено да одморимо док не кренемо даље, односно док не дође наш ред на утовар. Не сјећам се више колико је то трајало, али смо у једном часу све троје били на скели. Знам и памтим још само то да ме је одушевила та количина воде коју ја раније нисам имао могућност да видим. Били смо ланцима везани једни за друге, па за скелу. Да није било тако, скочио бих у ријеку иако нисам знао да пливам…

НИСМО СПАВАЛИ, ПРИЧАЛИ, ПЛАКАЛИ...

– У Јасеновац смо стигли уморни и гладни. Умјесто хране и воде, одмах по уласку у логор добили смо добре батине. Неко мање, неко више, зависно од тога ко се нашао ближе усташама. Послије батина услиједило је раздвајање. Дијелили су нас. Дјецу су на силу отимали од родитеља. Ту су почела и прва убиства у самом логору. Онај ко се превише бунио или је прегласно јаукао, био је на лицу мјеста ликвидиран. Мајке су чупале косе, вриштале, дјеца су плакала, запомагала, али џаба… Смиља, Радојка и ја били смо тада по први пут послије дуго времена, ако не срећни, а оно барем задовољни чињеницом да крај себе нисмо имали родитеље од којих би нас раздвајали. Одвели су нас на неку ливаду, испред великих хала за које ће се касније испоставити да ће нам бити нови дом… црн, крвав, мучан… али дом.

Слушам. Не проговарам. Шта рећи човјеку чије су патње на прагу новог дома тек почеле. Шта рећи дјетету чији бол ни сам не бих могао да савладам. Ћутим. Слушам…

– Ни прва ноћ није прошла, а већ су до нас допирали ужасни крици логораша помијешани са повицима и вриском распамећених усташа. Подврискивали су као када се надјачава тамбурашки бећарац. Те вечери, као и неколико наредних нисмо спавали. Нисмо ни причали, нисмо ни плакали. Тискали смо се, тражили рођаке и познанике, још увијек незнајући шта се тачно дешава око нас. Били смо дјеца од свега неколико година па до тринаест, четрнаест. Престрашени, напуштени, гладни, уморни, без икога ко би могао да нам пружи реч утјехе. Сломљени и напуштени од свих. Тих првих дана, сјећам се и сада тога, сањао сам родитеље и родно село. Чињеница да смо били раздвојени давала ми је наду да су живи, здрави и да нас чекају на кућном прагу. Те снове, како су пролазили дани, недјеље, мјесеци и године смјењивала је крвава јава коју никакво скретање мисли није могло да спута. Кућни праг замијениле су раке и пећи, а насмијане родитеље откинуте главе и ископане очи.

ЖИВИО ПОГЛАВНИК АНТЕ ПАВЕЛИЋ!

– Јутра су почињала постројавањем. Улазили су каткад пијани, каткад тријезни, али једнако бјесни и крвави, шутирајући и пљујући нас. Дан смо започињали са уздигнутом руком и повиком: „Живио поглавник Анте Павелић!" Ми млађи, већ прописно уплашени и искрено да кажем, недовољно свјесни коме кличемо, то смо лако радили. Они нешто старији су одбијали, а казна за тај преступ било је јавно сакћење. Извели би нас напоље, постројили испред мученика, нагонили да из свег гласа кличемо Поглавнику, док би за то вријеме извршитељ казне дјетету сјекао уши, нос, прсте, вадио очи или сјекао језик. Иста крвава казна која је при сваком покрету усташке руке остављала на нашим лицима и одрпаној гардероби топли и крвави траг, била је примјењивана и када неко од нас, обично због

глади и болести, не би устао са пода на којем смо спавали. И никада нису сјекли оба уха или вадили оба ока, већ једно по једно, за опомену, а и да би „други пут имали шта да раде". За двије и по године таквом кажњавању присуствовао сам ни сам не знам колико пута. Што би дијете гласније јаукало, то би ми морали јаче да кличемо Павелићу.

Гурајући колица са двоје близанаца, крај нас прође млађа жена. Ћути. Гледа испред себе и лагано гура двоје задовољне дјеце. Са прољећа, Митровица се просто напуни младим мајкама и дјецом. Као да град на Сави не води борбу против бијеле куге…

– Доводили су родитеље да гледају клање дјеце и дјецу да гледају клање родитеља. По смјештању у логор, уредно смо пописани па им није био проблем да споје породице. Одводили су нас без икаквог реда, као када домаћин уђе у свињац или кокошињац да уграби прасе или кокош. Само улете међу нас, повуку за ноге или главу кога хоће и затворе врата. Изводили су нас да гледамо како одсијецају дјеци главе, доносили откинуте дијелове тијела и бацали међу нас. Ми смо све то гледали, ледили се и најчешће ћутали. Знате, то се деси када се много уплашите. Обично се тада укочите и не можете да реагујете. Тукли су људе камама, лопатама, крамповима, маљевима, чиме год су стигли. Свакој новој групи дјеце која је довођена нама приређиван је „дочек". Усташе би те новајлије питале да ли неко хоће бомбону или коцку шећера. Ко би се јавио, добио би или ударац или би био убијен, зависи од тога шта зликовац мисли да је мученик заслужио. Ми смо наравно знали шта их чека, али нисмо смјели било шта да кажемо. То је било страшно, јер ме је касније, када сам већ одрастао, дуго мучила помисао да сам можда и сам био џелат тим малишанима…

ДИМ И ПЕПЕО

– Виђао сам и Лубурића и Шакића и Љуба Милоша. Долазили су често да нас обиђу. Као и сви, псовали су нам српску и православну мајку, шутирали нас у стомак, претили да ће нас поклати. То вам је онај Шакић кога је демократска Хрватска сахранила са свим почастима у усташкој униформи. Сјећам се да је једном Лубурић рекао да нас све треба поклати јер ће једино тада хрватски народ бити слободан. Знате, тих година Лубурић је напунио тридесету. То су вам године када човјек може највише да пружи својој заједници, када може највише да користи добру. Изгледа да се код њега, као и код многих њему сличних у Хрватској тих година све окренуло наглавачке. Све што је он умио и знао, уложио је, на нашу велику жалост у Јасеновац. Тако су вјероватно и дошли на идеју да отворе крематоријуме. Ноћу би доводили људе, гурали их у ватру, а ујутру би Роми метлама сакупљали пепео и неспаљене остатке и све то одвозили у Саву или расипали ко зна гдје. Вечери су нам биле затроване димом, ноћи ужасним крицима, а јутра невјероватним количинима пепела које су тамни ромски прсти просто упијали као сунђер воду. Сјећам се да многи од њих послије тог посла нису смјели ни да се додирну, знајући да на врховима прстију имају не пепео него остатке бивших људи и логораша, као што су и сами били. Људи су летјели у ваздух, ношени вјетром, као у филмовима. Лијепили су нам се за косу, улазили у уши, сакривали се у ноздрвама.

Вјетар пронесе мирис липе. Није ли то љепше од тешког задаха спаљеног тијела? Коме на души требају избезумљени погледи и згрчени прсти? Каква је то душа која на себе прима толике смрти?

– Гледао сам како живи из рака моле да их не преливају гашеним кречом. Те згрчене шаке које вире из незатрпаних рака никада нећу моћи да заборавим. Када им је и Јасеновац постао мали, ови црни и крвави цвјећари, своје цвијеће смрти почели су да сију у на нашој страни Саве, тамо код Градине, гдје и данас на хиљаде Срба из земље мотри на Јасеновац.

ЗНАТЕ ЛИ КАКО ЈЕ СТРАШНО ЈЕСТИ УГАЉ?

Неко крај нас пронесе мирис сладоледа. Изгледа да Митровчани не хају за временску прогнозу и не мисле да је још увијек рано за ледену посластицу. Из оближњих пекара миришу пецива. Разговор се одужио. Мој саговорник ријешен је да посљедњи пут каже све чега се сјећа. Мој ум није био спреман да прихвати бол српског дјечака – јасеновачког заточеника…

– Били смо гладни. Стално. Јели смо угаљ. Знате ли како је страшно јести угаљ? Што за доручак поједете, за ручак повратите. Нисмо добијали воду, па смо сабирали крваве локве или захватали од лешева и крви упрљану савску воду. Ни то нам није дозвољавано, па смо се трудили да се сакријемо од усташа. Када би нас видјели, бјесно би нас ударали, просипали воду и викали: „Шта је, би ли воде, мајку ли ти српску!" Глад, зима, запара, мирис лешева и крви, изнемоглост, избезумљеност од страха и нека ненормална равнодушност која нас је са времена на вријеме опијала, довели су нас до пред смрт. Били смо изобличени. Кожа се сљепљивала за кост и то је производило велике болове. Вене су се опирале стисцима коже, али узалуд. Бољело је јако, толико да смо буквално пузали и вукли се по поду. Усташе су се смијале, називале нас својим псима и једнако ударале и вријеђале. А били смо дјеца. То никада не заборавите. Нисмо имали више од четрнаест година! Послије годину дана робовања у Јасеновцу оболио сам од пјегавог тифуса. За мном су обољеле и Смиља и Радојка. Мучио сам се три мјесеца онако гладан, ударан, изложен свакојаком шиканирању, али сам ипак издржао. Сестре, као и многи други нису. Једно јутро сам само видио да су умрле. Мислим да нисам ни плакао. Само сам их прозвао по имену – „Смиљо, Радојка". Нисам имао снаге за било шта друго. Било је то посљедње моје обраћање њима. Усташа је ушао, мене протресао, видио да сам жив, њих двије и још неколицину друге дјеце је покупио, набацао на нека колица и извео напоље. Ни данас не знам да ли су завршиле у Сави, у некој од јама или пећи. Тек, остао сам сам.

Сјетих се брата. Обећао сам му да ћемо се видјети. Нестрпљив је да са мном што прије подијели своја надања у вези са првим свештеничким поклоничким путовањем у Русију које му предстоји. Не могу да замислим да га нема. „Сироти Ђурађ", помислих док готово слеђено посматрам како са неким чудним миром прича своју животну причу. Да ли човјек послије толико бола огугла или пронађе прави смисао живота?

САТ МОГ СПАСЕЊА

– Три мјесеца прије ослобођења Јасеновца, дошао је у логор Јосип Самарџић из Загреба који је тражио дјецу која би изучавала сајџијски занат. Усташе су имале обичај да нас дјецу поклањају хрватским породицама како би били њихови робови. Одвођени смо широм тадашње Хрватске, па је тако у логор дошао и Јосип. Сјећам се, истина као кроз маглу, да је ушао у логор, да су нас неколицину постројили и да се представио. Када је питао ко би хтио са њим, нико није смио да се јави. Плашили смо се да нас то јављање не одведе у сигурну смрт. Ипак, нас неколицина, мислим да нас је било пет или шест, при чему нас троје из Кобатоваца, подигли смо руке и јавили се. Издвојили су нас, саопштили да идемо за Загреб. Био сам пресрећан. По први пут након двије и по године ужаса. Нисам размишљао ни о родитељима, ни о гладi, болести, халуцинацијама, клањима, сестрама… У мислима већ сам био далеко од ужаса у који су ме други дотјерали. На излазу из логора посљедњи пут, тек толико да не заборавим одакле одлазим, усташа ме је „почастио" ударцима кундака по глави. Послије дужег путовања на којем нисмо имали никаквих проблема, стигли смо у Загреб. Испоставило се да је Јосип био добар човјек и да му је једини циљ био да нас спасе. Нисмо учили никакав занат, живјели смо са њим и чекали крај рата. Лијечио нас је, хранио и водио рачуна да случајно не изађемо на улицу кад и колико не треба. Његов долазак у логор и наш излазак из јасеновачког пакла касније сам сабрао у „сат мог спасења". Већ послије неколико недјеља, у сан су поново почели да ми долазе родитељи. Истина, њихови ликови били су ми непознати, гласови још мање, али сам знао да су то они. Дозивали су ме да се вратим кући и бивао сам све нестрпљивији. У мени се поново родило дијете. Плакао сам. Ноћима најчешће. Све што се годинама сакупљало просто је морао да изађе из мене: сви ти ножеви, крв, сви ти демони у људском облику, њихово зло и жеља да нас покољу. Јосип нас је тјешио, молио да се стрпимо и обећавао да ће нас чим се рат оконча вратити породицама.

Најсрећнијег дана свог живота, повратка у родитељски загрљај, Ђурађ се не сјећа. Каже, тако то обично бива код „тих малобројних дана у којима ничега нема осим среће". Био је, говори ми са осмијехом, „лијеп дан… или ипак није?"

– Зар је то све и важно када сте поново у наручју својих родитеља који су вас при томе отписали и сматрали мртвим. Мојим повратком кући, муке су биле коначно завршене, барем што се мене тиче. Дуго година послије рата, тачније све до своје смрти, родитељи су јецали и говорили да су сестре и мене послали у смрт и муке. Знате, Кобатовци нису били сатрвени од усташа, док је село у које су нас склонили, вјерујући да ћемо бити заштићени, поклано и расељено. Али ето, живот је и поред свих оних који су жељели да га зауставе ипак побједио! Та истина нека буде за наук свима који мисле да могу да зауставе живот, а моја бол и патње нека буду на уму свима који данас у новој усташкој држави смањују број жртава Јасеновца и НДХ. Нека знају они, чак и да је тако како лажу, да моја судбина остаје непромијењена. Не дао Бог да они и њихова дјеца и поред свега што су радили и у посљедњем Отаџбинском рату, проживе оно што сам ја проживио. Нека није страдало 700.000 људи, нека није страдало ни 7.000, али да ли једно заклано, обезглављено или осакаћено дијете усташу чини мањим зликовцем? Овдје се не ради и никада се није радило само о броју, него о спремности добре већине једног народа да са уживањем и ненормалном бестијалношћу сатире друге народе, српски прије свега. У крајњем, нису ли се и нацистички официри и службеници у тој Хрватској зграждали над методама које су у ликвидацији Срба примјењивале усташе? А сјетимо се само шта су ти исти нацисти радили у својим логорима.

Ђурађ Чичић је читав свој живот посветио дјеци. Послије завршетка основне школе у Кобатовцима, уписао је Нижу реалну гимназију у Босанској Градишки, а потом Учитељску школу. Дефектологију је завршио у Београду на Вишој школи, као и Факултет одбране.

Као дефектолог радио је са слијепим и слабовидим, као и са дјецом ометеном у развоју. Одбрану и заштиту предавао је генерацијама Митровчана који су га упамтили по добру.

Данас је први човјек Стрељачког друштва *Живко Релић Зуц* у Сремској Митровици. Клуб ради са доста успјеха и окупља велики број дјеце. Ђурађ, мало у шали, а мало у збиљи, каже да их радо обучава у руковању оружјем, како би пружили отпор онима који покушају да им учине оно што су усташе урадиле њему, његовим сестрама и 25.000 српске дјеце са Козаре.

Ђурађ Чичић има четворо унучади и ово је, каже, његово посљедње сјећање на Јасеновац.

ИЗВОР: НОВИ СРПСКИ СОЦИЈАЛИЗАМ

ЉУБА ВРГА ИЗ ГЛИНЕ МЕЂУ „ХЕРОЈИМА ИЗ КОМШИЛУКА"

Водитељка одјељења са социјална и хуманитарна питања Српског народног вијећа у Глини Љуба Врга једна је од добитника специјалних плакета *Вечерњих новости* под називом „Најплеменитији подвиг године". Награде најплеменитијима и најхуманијима у 2021. години према избору жирија додијељене су 11. априла у Београду. Ријеч је о акцији коју *Новости* проводе од 1963. године и катастрофалног земљотреса у Скопљу. Приликом додјеле плакета у Скупштини града Београда директор Компаније *Новости* Недељко Крсмановић рекао је да ове новине на својим страницама биљеже подвиге „скромних, а великих људи, хероја из комшилука".

Добитници златне плакете за ову годину били су Јармила Чинчурак и Милан Симић из Врбаса који су донирали кожу четворогодишњој дјевојчици из Београда, као и осамнаестогодишњи Матеја Радуловић из Београда који је умјесто прославе пунољетства организовао акцију добровољног давања крви. Постхумно је одликован Љубиша Мрдак из Никшића који је као радник обезбјеђења у пошти изгубио живот бранећи своје колеге. Међу награђенима су били и грађани Чачка који су у неколико дана сакупили новац и отплатили стамбени кредит за љекара Слободана Благојевића који је лијечио пацијенте од Ковида 19 па се на крају и сам заразио и нажалост преминуо.Срби.хр

ПИСМО ТИ ПИШЕМ: ПРОМОЦИЈА КЊИГЕ МАРЕ БЕКИЋ ВОЈНОВИЋ

У издању Друштва за српски језик и књижевност у Хрватској изашла је књига *Писмо ти пишем* чија је аутора Мара Бекић-Војновић.

У свом опису књижевних стваралаца ауторка у својој најновијој књизи обухвата десетак личности. Ту су Сава Мркаљ и Вук Караџић, Петар Прерадовић, Симо Матавуљ са освртом на његову приповијетку *Пилипенда*, Петар Кочић, Бранислав Нушић, Григорије Григор Витез, Владан Десница, Бранко Ћопић, Станко Корић те Никола Тесла као један од највећих свјетских научника. Уз ове истакнуте личности ауторка доноси и приказ књиге Анте Лешаје *Књигоцид*, даје ретроспективу гостовања и активности Друштва за српски језик и књижевност у Хрватској током протеклих 20 године и доноси слово о недавно преминулом професору др Светозару Ливади.

ТРИБИНА *ИСТРАЖИВАЊЕ ЈАСЕНОВЦА: ИСТОРИЈА, ИЗАЗОВИ, ПЕРСПЕКТИВЕ*

Трибина на тему *Истраживање Јасеновца: историја, изазови, перспективе* на којој су учествовали историчар и виши научни сарадник са Института за савремену историју др Милан Гулић и кустос-историчар Стефан Радојковић из Музеја жртава геноцида одржана је на Факултету политичких наука Универзитета у Београду.

Стефан Радојковић из Музеја жртава геноцида истакао је да је појам Јасеновца веома осјетљива тема и да распон научних дисциплина које се њоме баве мора бити широк како би се природа дешавања у логору Јасеновац боље разумјела. Он је додао да страдања у Јасеновцу никада нису била табу-тема, али да се данас у медијима апстрахују злочинци и жртве, што ову тему чини неприступачнијом.

— Свођење жртава било ког рата на бројеве, а нарочито ако се претходно нису вршила истраживања, изразито је неморалан чин. Статистика је важна, бројеви нису бескорисни, али морају да нам помогну у разумијевању чињеница — предочио је Стефан Радојковић.

Др Милан Гулић објаснио је да је Јасеновац постао симбол страдања српског народа у Другом свјетском рату који генерацијама носи карактер колективне трауме. Према његовим ријечима, Јасеновац је имао другачију концепцију од осталих логора у Европи који су посједовали срећену документацију, док је данас остало врло мало документације о раду логора Јасеновац, што представља велики проблем за историчаре.

— Јасеновац није био инцидент, он је био дио планиране државне политике геноцида српског, јеврејског и ромског становништва и свих осталих народа који су били непожељни у Независној Држави Хрватској. Ради се о теми која је заиста тешка и прожета многобројним питањима и дилемама, али која није и неће изгубити на актуелности јер питање памћења је од суштинског значаја за разумеијвање овакових догађаја на овим просторима — подвукао је др Милан Гулић.

ЗАПИС СА БИВШЕ БАНИЈЕ

О ЗЕЛЕНОМ ШЕШИРИЋУ, ЗАВРАТИ, ТИТОВКИ, КЕЧЕТУ...

ПИШЕ: МИЛОШ КОРДИЋ

Лијепо једна стара српска пословица каже: Капа је старија од човјека.

Баш тако. Јер ако се нечега од одјеће и обуће, које сам кроз свој сада већ прилично дуг живот облачио, обувао и носио, ако се нечега од тога нешто боље сјећам, онда је то свакако капа.

Али прије него што се вратим овим првим реченицама, рећи ћу ово: једног дана, почетком ове, 2022. године, наиђем на порталу *Слободна Херцеговина* на текст о смрти Миленка Лаловића, Херцеговца, официра Југословенеске народне армије и пензионисаног, легендарног пуковника Војске Републике Српске. Рођеног 1958, а преминулог у децембру 2021. године.

За пуковника Лаловића одавно сам чуо и читао о њему. И ништа ту не би било чудно, само да у причи о њему, његовом ратном путу за слободу Републике Српске, није била удјенута и прича о капи заврати (негдје је зову и завратка). Коју је у вријеме рата стално носио. И по којој су га звали Заврата.

Имао сам прилику, и у Источној Херцеговини и у многим крајевима бивше земље – Црној Гори, Лици, Далмацији, јадранским острвима, на Кордуну, Банији... – да виђам такве капе. Али с неким детаљима по којима су се разликовале. Неки научници тврде да је то дуговјека косовска капа – носили су је Срби Косова и Метохије.

И онда мени, читајући текст о пуковнику Заврати, сине – па носио сам и ја, у дјетињству, на Банији, такву капу. С тим да се не сјећам како смо је звали – мислим... српска капа. Била од црног плиша. А шила је тетка Драгиња Кордић. Наша комшиница, тада најпознатија кројачица у селу. Али „моја" заврата, да је и ја тако назовем, није била прва капа које се добро сјећам. Међутим, била ми је посебно мила, драга: мека, топла...

Дуга би то била прича кад би се сада улазило у историју капе. Има о њој много тога што је изучено и написано. Сваки угао свијета имао је и има своје капе. Јер капа је и насушна људска потреба, традиција, мода, по њој се одређује и друштвени статус њеног носиоца...

А колико је само вјеровања и обичаја везано уз капу – ниједан одјевни предмет не подлијеже толиком броју скидања, у разним приликама, као капа: скида се кад се сједа за сто да се једе, кад се улази у цркву, кад се поздравља женско или старији уважен и поштован мушкарац, кад се улази некоме у службену просторију, код присуствовања сахранама и у многим другим приликама... Словени су, на примјер, сахрањивали покојника с капом на глави или су му је стављали поред тијела. Код Срба је постојало вјеровање (не знам да ли га има и данас) да онај ко на главу стави капу покојника неће никад моћи да је скине. Сјећам се кад је отац код прве сјетве пшенице, кукуруза, дјетелине... скидао капу, уз ријечи: Помози, Боже! И тако даље.

За многе капе, које смо носили и које носимо, вјероватно мислимо да потичу из давне српске историје, да су српске – нису. А за неке за које мислимо да су туђе – такође нису: у дубокој су нашој историји. Тако је, на примјер, српској шајкачи прапостојбина у Персији. Кече није шиптарска већ прасрпска капа, припада култури Пелазга – Албанци су је прихватили кад су почели да се мијешају са Србима. Њена историја каже да су је до прве половине 20. вијека носила српска племена у Црној Гори, на Метохији, у западној Македонији.

Може бити да су прве капе мог живота, као и у пословици, заиста старије од мене. Понекад ми се знало десити да замишљам како сам ја у ствари и рођен с капом – цијело рано дјетињство, у Јошавици (петрињској), нису ми допуштали да мрднем без капе. Мада сам у каснијем дјетињству почињао да носим капу с доласком хладнијих јесењих дана, а скидао је већ првих топлијих пролетних дана – друга је ствар била кад падају кише.

Овдје ћу почети од осме године, од зеленог шеширића на глави. С којим су ме испратили из Јоашвице у Комоговину. Е, то је капа које се и с радошћу и с тугом добро сјећам: моме блиједом лицу пристајала је њена зелена боја. У Јошавици их је било који су ми говорили како имам дивну капу. У Комоговини је брзо постала предмет спрдње у дијелу села у коме су живјели и Кордићи. И онда сам је заувијек скинуо с главе. Касније ју је баба Јела, која је убрзо стигла из Јошавице за мном, ставила под блазину у свом кревету. И у њој држала ситне ствари. Од којих се добро сјећам лимица солее са шнованцем.

Капе мог живота обухватају и дио историје српске капе и уопште историје капе а да ја о томе у том ранијем дјетињству (и ранијој младости, наравно) појма... И кад сам током живота завиривао у те историје, почео сам да схватам чињеницу о томе колико сам ја био богат човјек – не с оним што сам имао у глави, него с оним што ми је било на глави.

Ето, ту је најприје већ поменути зелени шеширић који ми је ујак Милорад Мићан Шимулија купио у Петрињи, код изузетног мајстора за шешире – Рудолфа Фалице.

Касније су се редале многе и једна од друге много другачије капе:

– плетена, обична вунена капа – и она с узицом за завезивање испод браде и она без узице; није то била нека од капа ушанки, али се дала навући и преко ушију – носио сам је по љутој зими. Ходали смо сњежним селом, брат и ја, ралицама пропрћеним цестом, радили у шуми, извозили ђубар на Брда на саоницама у које смо упрезали коње. Па увече, већ дубоко зашавши у школу, засјевши на доњу застоницу бабиног кревета, с ногама на избочењу задњег дијела зидане пећи, читам неку занимљиву књигу. И читам све док се моја плетена капа не осуши. А кад се осуши, с њом на глави у дубок сњежни мрак;

– титовка – поријекло јој је у шајкачи. У ствари, шајкачом су били инспирисани Руси који су по њој створили своју пилотку, а онда су и партизани створили титовку (и тророгу титовку). Иначе је творцима пратизанских униформи и уопште њиховог одијевања инспирација била у униформама међународних бригада у Шпанском грађанском рату... Носио сам је краће вријеме у основношколском дјетињству: јахао сам коња, имао каубојске хлаче (касније сам научио да им се каже хлаче од тексаса, фармерице и овдје, у Србији, фармерке), пушку талијанку ископао сам у шуми (била је без затварача, очистио је, завезао јој канап за ношење преко леђа), титовку сам већ имао (чича Милан Кордић Анчин, мајор, који је службовао у Београду, поклонио ми је звијезду петокраку...). Титовки сам се наносио у војсци и касније у резерви;

– шилткапа (капа са шилтом) – много их је врста. Ја сам носио оне за које би се могло рећи да су обичне. С тим да сам имао и оних чији су се ушивени дијелови са стране могли спуштати преко ушију. Вјерујем да сам се највише наносио шилткапа. Једну имам и овдје, у избјеглиштву. Али без додатка за уши – одавно је не носим, али је чувам;

– француска капа – нисмо их звали ни беретка ни берета. Кад сам у дјечачким годинама отишао у Петрињу, ту капу носило је више одраслих људи, момака и дјечака, а било је и женских особа које су је носиле. Имао сам их више. Али се нисам њима одушевљавао: било их је тешко намјестити онако како сам желио... За добру капу потребна је и добра глава, а не та твоја ћошкаста, рекао ми је једном отац док ме је посматрао како се мучим с једном од тих капа;

– кече (за које је горе нешто и речено) – у јуну 1963. године на матурском смо путовању. Обилазимо стари српски град Призрен. И нас неколико момака уђемо у продавницу у чијем је малом излогу била и та, тада смо мислили, шиптарска капа. И, наравно, купим је и ја. Не, нисам је носио, али је баби Јели одмах „легла" – кече је из истих стопа ускочило у лежај испод блазине умјесто зеленог шеширића. Шеширић је завршио свој живот као капа на коцу страшила које је отац поставио у пшеници на врху Кућишта, одмах до ивице шамаричких шума;

– шешир – док сам ишао у завршне разреде Учитељске школе у Петрињи купио сам код мајстора Фалице прави и веома лијеп шешир. Носио сам га свега неколико пута и дао га брату да га и он малко носи. И недугао затим заувијек је нестао – однио га вјетар за вријеме једне зимске буре кад се враћао с коњима и саоницама из Јошавице кући.

И још би се тога могло о капама и мојим капама.

Јер с капом и без капе прођоше дуге зиме и јесени, дуга пролећа и љета.

Али зато живе пословице, од Вука записане, а између осталих и ове: Капом вјетар ћерати. – Дао би ти и капу с главе. – Лак је испод капе (празне главе). – Док је главе, биће и капа.

КАКО ДО КЊИГЕ *БИЛО ЈЕДНОМ НА БАНИЈИ*

У продаји је друго издање књиге *Било једном на Банији* Милоша Кордића, чији је издавач *Инфо Рас* д. о. о. Београд, 2019. У књизи су бројни прозни записи ауторових сјећања на дјетињство, младост, школовање и живот на Банији између Другог свјетског рата и грађанског рата у Хрватској, с повременим заласком у те ратове. Ту су бројне личности са Баније: сељани, грађани, народни хероји, научници, књижевници и други умјетници, професори, ауторови школски другови... Ту је запис о Титовом доласку на Банију, 1967. године. У књизи су обрађене банијске горе и њихови највиши врхови, ту су записи са видика, затим ријеке, рјечице, потоци, стара банијска јела, опис кољевина. . . Други дио књиге садржи имена и презимена банијских Срба, њихове бројне надимке, попис села и градова. Посебно поглавље посвећено је пословицама, клетвама, ојкачама, оригиналним псовкама. И на крају књиге Кордић објављује више од четири хиљаде непознатих, мање познатих и заборављених старих ријечи и израза банијских, са објашњењима. Књига се може наручити поруком на телефон: 063 1958 354, и на мејл: miloskordic44@gmail. com Код поруке потребно је навести име и презиме, тачну адресу (с поштанским бројем) и број мобилног телефона. Цијена књиге је 800,00 динара + поштарина (шаље се поузећем, пост експресом).

У СТУДЕНТСКОМ КУЛТУРНОМ ЦЕНТРУ У БЕОГРАДУ ПРОМОВИСАН РОМАН *ЖИВОТ ИЗ ЗАСЈЕДЕ* АНЂЕЛКА АНУШИЋА

Најмодернији роман о крајишким Србима

Откуд и зашто наслов романа *Живот из засједе?* – запитао се, реторички, Анђелко Анушић, на промоцији свога истоименог дјела, одржаној у Студентском културном центру у Београду, 27. априла.

– Мој јунак Вељко Хрваћанин, односно старином, прије асимилације, Ервађанин, је из фамилије прозних ликова, из мојих романа и приповиједака, који су из круга крајишке цивилизације и културе, дакле, дијела нашега народа који је живио, и живи и данас, у горкој мањини, понижаван и вријеђан, нажалост, на западним ободима Балканског полуострва (простор Војне границе, односно отете Републике Српске Крајине), још од времена Светосавске епископије на Стону, дакле од прије осам и по вијекова. Тамним силама тла и историје одувијек прогањан, тлачен, унијађен и масовно уништаван, нарочито у вријеме Првог и Другог свјетског рата, и Трећег, грађанско-вјерског на простору Брозове Југославије, крајем двадесетог вијека – народни колектив из кога потиче мој јунак – морао је да живи у засједи, из засједе – ускочке, граничарске, устаничке, одбране голог живота и основних националних обиљежја, вјере, језика, историјске самосвијести, слободе, људског достојанства, кућног прага – и отуда, дакле, наслов овог романа. То је онај живот „у који је и он пао", како каже пјесник. Судећи данас по свјетском мнијењу, по ономе што се тектонски, прекретнички, а круцијално одвија у колијевци православне, па и српске цивилизације, дакле у Украјини – из засједе је живио и живи и сваки српски и православни човјек на планети. Дакле, по свему овоме, Вељко Ервађанин је колективни јунак. Јунак наших дана, у извјесном смислу, на домаћем, па и планетарном нивоу, јер данашњи сироти човјек суочен је – осим са одбраном голог живота – и са одбраном својих основних људских својстава, темељних одлика Божјег створења. Након изгона из земље његових отаца августа 1995. године, дакле из Крајине и Хрватске – голготски живот из засједе и драма Вељка Хрваћанина/Ервађанина одвијају се у три чина: Косово, Хртковци, Холандија.

» Весна Капор, Анђелко Анушић, Славица Гароња и Слађана Илић

О Анушићевом роману говорили су и проф. др Славица Гароња и др Слађана Илић.

– Иновативан је и поступак којим аутор прилази својој теми кроз свог главног јунака, који је први негативан крајишки јунак, са низом (погрешних) животних одлука, а чија је психолошка подлога (огорченост, осјећање издаје и бесмисла) имплицирала све те одлуке и одлике, и које га, неминовно, одводе у трагичну судбину. Дат у монолошкој форми и in medias res – од тренутка када након *Олује*, Крајишнике српске власти упућују на Косово и Метохију, роман плијени непосредношћу исказа, живим и динамичним дијалозима, кроз које се додатно означена и карактеризација избјегле породице главног јунака: оца и мајке (нарочито карактеризоване карактеристичним крајишким говором), као и брата са породицом – оцијенила је, између осталог, Славица Гароња.

Бесједећи о Анушићевом роману, Слађана Илић је истакла да је аутор написао веома сложен, динамичан, готово филмичан роман.

– На први поглед читалац би могао закључити да је ријеч о историјском роману, с обзиром на то да се у њему прати судбина једне крајишке српске породице, од почетка егзодуса 1995. године, па до савременог тренутка који их затиче расијане на све стране, а главног јунака Вељка, на Западу, у Холандији. Но, то је први и најочигледнији слој приче, а други се заснивају на – сложености фамилијарних односа, на чињеницу да у критичној историјској ситуацији, каква је увијек за крајишке Србе, ни брат избјеглица, ни његова породица, нису дугорочно добродошли у сестрином дому, у Србији… Читалац је у прилици да види, у Анушићевом роману, какво је искуство Запада за оног који је тамо невољно отишао, као прогнаник који не може да се асимилује, првенствено зато што његово цијело биће то одбија, јер не дијели исте вриједности с културом у којој је затечен, заправо духовно заточен, а какво је искуство оних који су потпуно отворени за вриједности Запада и због материјалног благостања склони свакој врсти самозаборава.

Током програма Анушић је прочитао неколико пробраних, упечатљивих одломака из свог новог романа.

РСК

КЊИЖЕВНО ВЕЧЕ БОЖИДАРА БЈЕЛИЦЕ ЈАПАНА

Не кријем – спремам државни удар!

У оквиру пројекта *Исидора нас слуша*, у Кући краља Петра I, 29. априла одржано је књижевно вече под називом *Дуī ūрецима*. Представљена су два романа будуће трилогије: *Државни удар херцеīа Сīефана* и *Државни удар – Дуī ūрецима*, пјесника, прозног и драмског писца Божидара Бјелице Јапана.

Лаура Барна, аутор пројекта и водитељ програма, Јапану је поставила питање: „Откуд тако необичан наслов, односно наднаслов за оба романа – *Државни удар?*"

Писац је одлучно одговорио: „Ја сам једини човјек који не крије да спрема државни удар!"

Божидар Бјелица Јапан у својој новој, деветој по реду, књизи пажљиво је одабрао многе, за нас, тако важне, а нажалост, скоро заборављене личности и историјске догађаје из ближе и даље прошлости, о којима мало знамо, а грандиозни су и често на ивици нестварног, а требало би да су их пуне наше сваковрсне читанке.

Јапан у своја два романа уноси елементе фантастике и религиозности, а може се рећи и да је етика постала дио његове естетике, док изнова трагајући за добротом указује и на могући пут нашег спасења.

Публициста Томислав Кресовић истакао је да за разлику од већине добитника НИН-ове награде посљедњих година, који су гајећи дух самопорицања блатили и омаловажавали српску историју и прошлост, Бјелица све ради супротно од њих и говори на основу историјских чињеница.

Лаура Барна и Тома Кресовић су оцијенили да Јапанови романи нису за читање у авиону или возу и да се послије тога оставе на аеродрому или станици, јер су врло озбиљна литература, али, без обзира што обрађују врло тешке теме, читаоцу их доноси на лак и лежеран начин. Писани су допадљивим језиком и припадају штиву које се не испушта из руку док се не прочита. Апострофирали су и језичку чистоту и савремен стил казивања, али је Кресовић инсистирао и да јако подсјећа на српске класике.

БОЖИДАР ВУКОВИЋ

Наковачки *Извор* прославио пунољетство

Културно умјетничко друштво *Извор* из Накова, прославило је свој осамнаести рођендан. У препуној биоскопској сали, посљедњег априлског дана, представили су се на препознатљив начин својим разиграним фолклорним корацима и љепотом изворног пјевања. Осим редовног извођачког ансамбла и дјечје групе, своју играчку даровитост показали су и фолкористи који су у *Извору* од његовог постања – *Изворово* извориште. Цјеловечерњи рођендански концерт одисао је чарима и богатством народног фолклора у виду игара и изворних пјесама као и у љепоти приказа народних ношњи у свакој од тачака.

Сања Роквић од јануара ове године нова је предсједница КУД-а *Извор*, у који је закорачила као дјевојчица. Роквићева је наступала у свим Изворовим играчким групама. И даље је у редовној постави извођачког ансамбла.

– Желим да у нашем наковачком *Извору* увијек извиру нове кореографије, да се усавршавамо на свим пољима које његујемо. То су култура, традиција и обичаји српског народа. Циљ ми је да се одржимо у квалитету, да што више малишана закораче у овај здрави начин живота, да се у Накову нешто лијепо дешава – рекла је Сања Роквић.

Како крв није вода и како ивер не пада далеко од кладе, тако је и лако објашњиво откуд Сања у свијету фолклора. Она нам то осмијехом и појашњава.

— Моја мајка Радмила је рођена Дрварчанка. Док као избјеглица није дошла у Наково, играла је КУД-у *Дрвар*. Усадила ми је сјеме љубави према фолклору. Стално ми напомиње о љепотама и богатству народне ношње, које треба чувати. Од мајке сам научила и да везем народну ношњу. У томе ћу наставити да се усавршавам и пренесем то умијеће на млађе *Изворове* нараштаје.

У фолклорном концертном дружењу са срдачним Наковчанима испливава је једна лијепа животна причица, која потврђује да фолклор и љубав иду руку под руку.

Како је лијепа Дрварчанка, Данијела Тодоровић, постала Наковчанка, она нам уз осмијех појашњава.

– Мене је срце довело у Наково. Мог супруга Владимира Иванића упознала сам на дрварској познатој манифестацији *Дренијади*, на којој су и Наковчани учествовали. Љубав која се родила између мене и мог Владимира довела ме је у Наково. Заједно са супругом играм у *Извору*. Лијепо сам прихваћена. Недостајање ријеке Унац надомјешћујем играњем уначког кола. Игра је најљепши украс живота.

Иако је у Накову највећи број досељених колонистичких породица из Грахова и Петровца, на *Изворовом* рођендану сусретосмо још једног Дрварчанина, Бранка Трнинића, пјевача групе *Врело* Басташице. Није му било тешко да пређе пут дуг око шесто километара како би запјевао са својим јаранима из наковачке мушке пјевачке групе.

– Дошао сам и није ми било тешко. Жеља за лијепом пјесмом и дружењем са драгим земљацима све надјача. Од кад знам за себе, за пјесму знам. Чини ми се да сам прије запјевао него што сам проговорио. Отац ми је пјевао, брат исто, стриц свирао, а сад и братанац креће нашим стопама. Крајишка пјесма ми је у срцу и души. У избјеглиштву сам дошао у Наково и учествовао у формирању Културно-умјетничког друштва у селу. Иако сам се вратио у Дрвар, Наково је остало моје село. Волим људе у њему.

Како и Наково прати она прича да села имају све мање мјештана, па самим тим и дјечице, није зачуђујуће то што се на вечерњој сцени у *Изворовом* извођачком ансамблу играју и фолклористи из сусједног Банатског Великог Села. Међусобно се испомажу на наступима. Тако смо као учесника међу Изворашима затекли и Милана Врањеша, умјетничког руководиоца КУД-а *Марија Бурсаћ* из Банатског Великог Села.

– Драго ми је што се као комшије поштујемо и притичемо што искуством, што играчима једни другима када је то потребно. Покушавамо да дјеци усадимо здраве норме живота, а то фолклор даје. Окупљамо их да слободно вријеме буду у КУД-у, а не на улици. У Банатском Великом Селу од 130 ђака, колико школа има, њих 70 је КУД *Марија Бурсаћ*. Треба дјеца да знају своју пјесму да пјевају, игру играју, од заборава чувају – каже Врањеш.

Посебну заслужност за успјешност рада и постојање *Извора* имају Здравко Павлов умјетнички руководилац извођачког ансамбла који је све вријеме од оснивања у КУД-у, Мирјана Рацков умјетнички руководилац дјечјих фолклорних секција и женске пјевачке групе, затим Дуња Гашић руководилац женске пјевачке групе као и Васо Ђурица руководилац мушке пјевачке групе који је такође дио *Извора* од оснивања.

Наковачко Културно-умјетничко друштво *Извор* на лијеп је начин прославио своје пунољетство. Добио је личну карту у којој ће бити назначено да *Извор* његује традицију, да су чувари народне баштине, доносиоци и проносиоци фолклорне љубави.

ТАТЈАНА РАЂЕНОВИЋ

30 ГОДИНА ОД ОСЛОБОЂЕЊА ВЛАСЕНИЦЕ

У Власеници је обиљежен Дан ослобођења општине у протеклом одбрамбено-отаџбинском рату, 30 година од како је српски народ формирао своју власт у овој локалној заједници.

Предсједник Скупштине општине Власеница Горан Ђурић изјавио је новинарима да је ово један од важнијих датума у новијој историји, дан када су борци спријечили да се понови сценарио из Другог свјетског рата.

Предсједник Борачке организације општине Власеница Миле Симанић подсјетио је да је са подручја ове општине живот изгубило више од 300 бораца, што је за овај мали град превише. Истакао је да су Срби били принуђени да се бране јер су, захваљујући оперативним подацима, сазнали да су направљени спискови за ликвидацију Срба, као што је био случај и у Другом свјетском рату.

Представник општинске Организације породица заробљених и погинулих бораца Нада Нинић је подсјетила да су у ослобођену Власеницу дошле многе породице које су напустиле своја огњишта, преносећи само гробове најмилијих, због чега се треба борити за опстанак Српске.

Први пут од обиљежавања Дана ослобођења, у Дому културе одржан је историјски час, гдје је представљен слијед догађаја прије 21. априла 1992. године, који је био кључни датум за настанак данашње Власенице, те након тог датума.

У културном програму наступили су ученици власеничке основне и средње школе, дјеца из обданишта, те књижевник Аћим Тодоровић са пригодном бесједом.

30 ГОДИНА ОД ОСЛОБОЂЕЊА ЗВОРНИКА

Служењем парастоса и полагањем вијенаца на централно спомен-обиљежје за 1.080 погинулих бораца Војске Републике Српске, односно на спомен-обиљежје код Полицијске управе, у Зворнику су обиљежена два значајна датума – 9. април, Дан ослобођења града и 30 година од формирања Централног одреда специјалне бригаде полиције МУП-а Републике Српске.

Предсједник Градске организације породица заробљених и погинулих бораца и несталих цивила Зворник Миливоје Марковић рекао је да се навршило 30 година од покушаја муслиманских екстремиста да окупирају град. Он је истакао да су се Срби тих дана, али нешто са закашњењем, организовали и да су оне који су имали освајачку и веома погрешну идеологију спријечили у томе.

Предсједник Одбора ратних војних инвалида градске Борачке организације и потпредсједник Скупштине градске Борачке организације Зворник Милан Манојловић рекао је да је ово веома важан датум јер је то почетак стварања Републике Српске.

Допринос у борби за слободу отаџбине дали су и припадници Централног одреда специјалне бригаде полиције. Дванаест живота уткано је у темеље слободе која се зове Република Српска.

У протеклом Одбрамбено-отаџбинском рату на подручју Зворника погинуло је 566 бораца Војске Републике Српске, рањено их више од 700, док се 32 борца и даље воде као нестала.

РТРС

ТРИ ДЕЦЕНИЈЕ ОД ОСНИВАЊА ФОЧАНСКИХ БРИГАДА

Служењем парастоса погинулим борцима и полагањем вијенаца, свечаном академијом и изложбом *Фоча у отаџбинском рату* у Фочи су обиљежене три деценије од оснивања фочанских бригада. На свечаној академији додијељене су 22 плакете ратним командантима фочанских батаљона, међу њима седам постхумно.

Истакнуто је да су фочански борци успјели да одбране подручје своје општине и широм Српске. Издржали су и НАТО бомбардовање и остали на својим положајима до потписивања Дејтонског мировног споразума.

У поносној борби за Републику Српску живот је дало 499 бораца и 147 цивила Фоче, а у одбрани је рањено 545 бораца. За неизмјерну захвалност и јунаштво, предсједница Републике Српске, Фочанске бригаде 1994. године одликовао је Орденом Немањића.

ЖРТВЕ САРАЈЕВСКОГ МРАКА

Прошло је 30 година откако су нестали први сарајевски Срби, које је однио ратни сарајевски мрак – много је прича које о томе свједоче.

Јела Лаловић већ 30 година тражи брата Влајка Голубовића, који је прије рата живио у насељу Доглоди код Ступа – он је одведен 22. априла 1992. године заједно са осам младића.

– Влајко је одведен из аеродромског насеља на Добрињи са још осам момака. Знамо да су убијени, а њихова тијела никада нисмо нашли и још увијек се не зна гдје су – прича за *Срну* Јела.

Она наводи да јој је брат био резервиста и да је кренуо из касарне у Лукавици да би стао на линију разграничења између муслиманске армије и српске војске. Сјећа се да су медији јавили да је Влајков транспортер стао и да су војници заробљени.

– Од тада почиње наш пакао, трагање и дилема хоће ли бити размијењен – каже Јела.

Наводи да су имали и пријатеље са муслиманске стране, који су били на позицијама да дају неки податак, али да нико ништа није учинио нити рекао.

ИНФОРМАЦИЈЕ И ДЕЗИНФОРМАЦИЈЕ

– Током трагања за братом, имали смо различитих информација и дезинформација – неке су биле дјелимично тачне, указивале су на неке трагове, неке неистините и углавном без опипљивих доказа – напомиње Јела.

Породица зна само да су Влајко и други младићи одведени у Велики парк код тадашњег командантна полиције Драгана Викића.

– Не знамо, међутим, шта је било са њиховим тијелима – као да нису ни постојали на овом свијету. Да су животиње можда би неко рекао шта је било с њима. Вјерујем да неко зна, има доказ, има нешто записано… – наводи Јела Лаловић.

Она вјерује да Викић све зна као и они људи који су били ту, али неће да кажу.

Јела напомиње да су породице ишле да положе вијенце у Великом парку у Сарајеву и да их је пратило велико обезбјеђење.

– Положили смо вијенце и задржали се десетак минута. Обезбјеђење је било толико да ни птице нису изнад нас пролетјеле – сјећа се Јела и наводи да су након њиховог одласка ти вијенци бачени.

– Ишла сам на суђење Викићу у својству свједока и на изношење завршних ријечи тужиоца, а 21. априла заказано је изрицање првостепене пресуде. По свему што сам чула и видјела, већ је одлучено – од казне неће бити ништа – оцјењује Јела.

Она сматра да ни институције Републике Српске нису на прави начин приступиле том проблему и да су породице несталих остављене и заборављене.

СЛУЧАЈ ЈОВЕ КРУНИЋА

Ранка Мићић тражи оца Јову Крунића који је нестао у Улици Адема Буће у насељу Бућа поток.

– Одведен је из куће према Буљаку и ту му се губи сваки траг. Прво сам добила ту информацију, друга информација је да је наводно бачен у бунар, а трећа да је бачен на депонију – прича Ранка и прецизира да јој је отац нестао у јуну 1992. и да до данас не зна ништа за њега.

Напомиње да су ишли да утврде тачност тих информација, али да је све „појео мрак Сарајева".

– Ту је депонија, али све је срушено и однесено, чак нема ни тог бунара… Ово ми је једина нада, да дођем да прислужим свијећу и да знам да сам изашла да споменем оца – истиче Ранка.

Она сматра да нема заједничког живота након свега – да он није могућ.

– Мајку Ковиљку су ми исто тако измалтретирали – она је била у ропству код њих лично. Све је то Алијина војска радила. Нико њихов није одговарао, за разлику од наших људи – каже Ранка.

СЛУЧАЈ МИРКА ЛАЛОВИЋА

Драган Лаловић тражи оца Мирка и двојицу комшија Бркића – сина и оца.

– Нестали су прије 30 година и од престанка ратних дејстава их тражим. Много чудних ствари се дешавало. Отац је нестао из градске средине, а живио је на општии Илица. Многи људи су га познавали, а појединци су знали како је „нестао" али до данас нема никаквих трагова. Имали смо сазнања да су заједно побијени, али до данас ништа нисмо нашли – прича Драган и појашњава да су нестали у Мјесној заједници Ступ два.

Одведени су од својих кућа, а у то вријеме главни актер био је Сакиб Форић, који је награђен мјестом амбасадора у Малезији.

Драган прича да је Форић награђен и папирима којима је „доказао" да прије и током рата није био у Сарајеву.

– Форић је био ту главни и морао је знати ко их је одвео и ко их је убио. Толики је „мрак Сарајева" да они могу да лажу да нису ту уопште живјели – закључује Драган.

СРНА

Дан несталих Сарајевско-романијске регије

Парастосом у Цркви Светог великомученика Ђорђа и полагањем цвијећа испред Спомен-костурнице у Миљевићима обиљежен је Дан несталих Срба Сарајевско-романијске регије у одбрамбено-отаџбинском рату.

Вијенце су, осим породица несталих, положили изасланик српског члана Предсједништва Бошко Томић, градоначелник Источног Сарајева Љубиша Ћосић, представници Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и тражења несталих лица, представници борачких организација, институција Републике Српске и БиХ.

Стручни сарадник у Одјељењу за тражење несталих лица у Републичком центру за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих Дамир Тодић рекао је да се још трага за 1.652 лица која су нестала у посљедњем рату, од којих су 223 са подручја Сарајевско-романијске регије.

– У три спомен-костурнице налазе се 264 сандука са посмртним остацима, који још нису идентификовани – навео је Тодић.

Он је рекао да је проблем у процесу тражења несталих лица почео 2008. године када је надлежност за тражење несталих са тадашње Комисије за тражење несталих лица Републике Српске прешла на Тужилаштво БиХ.

– Прошле године идентификовано је само девет лица српске националности, од којих је седам из времена док је Комисија имала надлежност – рекао је Тодић.

Замјеник предсједника Градске организације породица заробљених и погинулих бораца и несталих цивила града Источно Сарајево Горан Тимотија рекао је да се још трага за 229 несталих Срба који су прије рата живјели у десет сарајевских општина.

– То је број Срба из Сарајева, а да не говоримо о Србима из Рогатице, који су нестали у Гораждy. Поразна је чињеница да, ни 30 година након рата, Суд и Тужилаштво БиХ у процесима нису дошли ни до једне информације гдје се бар једно тијело налази – рекао је Тимотија.

Градоначелник Источног Сарајева Љубиша Ћосић изразио је сумњу да је број несталих Срба много већи од званичних података, те да је поразно што у посљедњих осам година траје застој у проналажењу Срба који су нестали у посљедњем рату.

Он је подсјетио да је и једна лабораторија која је радила ДНК узорковање измјештена у Хаг, те да се из тог разлога не може очекивати напредак у процесу проналажења несталих Срба.

Изасланик српског члана Предсједништва Бошко Томић поручио је да се породицама несталих Срба мора помоћи, те да надлежне институције раде све како би то олакшале.

– Никада не смијемо одустати од тражења. Нема ефикасности јер су се Срби у посљедњем рату сматрали агресорима, а у том граду је живјело 180.000 Срба. Данас не знам има ли их око пет или шест хиљада – рекао је Томић и поручио да је, сразмјерно броју становника, подједнако страдало и Срба, и Хрвата и Бошњака.

Министар за избјегла и расељена лица у Савјету министара Милош Лучић рекао је да би ускоро могао бити формиран нови Надзорни и Управни одбор Института за нестала лица БиХ.

– Материјал се налази у Правобранилаштву БиХ. Очекујемо позитивно мишљење како би с тим материјалима ишли према Савјету министара – рекао је Лучић.

Дан несталих Сарајева и Сарајевско-романијске регије сваке године се обиљежава 22. априла, али је ове године због Великог петка помјерено.

ОСЛОБОЂЕНИ ЗА УБИСТВО ВОЈНИКА ЈНА

Суд БиХ је првостепеном пресудом ослободио бившег команданта Специјалне јединице МУП-а такозване РБиХ Драгана Викића, помоћника министра унутрашњих послова тадашње БиХ Јусуфа Пушину, те Нермина Узуновића и Младена Човчића, оптужене за убиство припадника ЈНА 22. априла 1992. године у Сарајеву.

Образлажући пресуду, предсједавајући Судског вијећа Зоран Божић је рекао да Тужилаштво није понудило доказе да су оптужени починили кривично дјело које им се ставља на терет.

Судско вијеће је утврдило да ниједан свједок није споменуо Човчића као извршиоца ових радњи.

– Неспорно је да су припадници ЈНА убијени. Посмртни остаци Зорана Марковића и Вељка Вујичића ексхумирани су на градској депонији, док се за остале још ништа не зна – рекао је Божић.

КРАЈИШНИЦИ ИСПРАТИЛИ ЛЕГЕНДАРНОГ ДИНАРЦА НА ВЈЕЧНИ ПОЧИНАК

Испуњена посљедња жеља Лазе Пајчина

» Лазар Пајчин сахрањен у родном Губину

Лазо Пајчин, крајишки пјевач и текстописац, који је преминуо у 50. години послије дуге и тешке болести, сахрањен је у родном Губину, поред Ливна. Поносном Крајишнику, човјеку великог срца, поети који је својом пјесмама сликао сваки камен родне груде испуњена је посљедња жеља – да почива у својој Крајини под Динаром, у порти Цркве Успења Богородице уз благослов епископа.

Иначе, Пајчин је био рођак Мирка Пајчина, Бује Малог Книнце, који је одржао и говор. Неријетко је наступао са Гоцијем Ристићем у групи *Гоци и Лазо* послије распада групе *Жаре и Гоци*.

Многобројни пријатељи, сарадници и поштоваоци његове музике цијели дан се опраштају од њега на друштвеним мрежама, исказујући велику тугу и жалост што је отишао овај велики човјек.

Иако је поријеклом из села Губина, рођен је у Аустрији. Са седам година се враћа у родни крај. Послије ратних дешавања са породицом се доселио у београдску општину Сурчин. Како је за наш лист рекао његов сарадник и велики пријатељ Гоци Ристић, Пајчин је аутор 98 % крајишких пјесама које су снимљене од деведесетих до половине прошле 2021. године. Тада је и открио да болује од тешке болести са којом се до данас борио. Са Гоцијем је наступао од 2014. године. Почео је са групом *Звуци Тромеђе*, затим је наступао и са *Прелцијама*.

Млади крајишки текстописац Петар Бурсаћ каже да је Пајчин цијели свој живот посветио завичају.

– Такав један се роди у сто година и самим тим је један од већих пјесника модерног доба у Крајини који је нажалост прерано отишао. Самом појавом човјека из народа ушао је под кожу свом народу. Многи од нас су данас пустили сузу јер таквог човјека си могао само да цијениш и поштујеш. Оно што је данас крајишка музика 95% је стварао, компоновао и писао Лазо Пајчин. Остаће заувијек упамћен као велика легенда, човјек из народа и пјесник великог срца и душе.

Чувај ми се, сине, *Милице, кћери*, *Поздрави ми Крајину*, *Ударац у празно*, *Мало Слађа, мало Зорка*, само су неки од хитова које је Пајчин написао.

ДРАГАНА БОКУН

Старица и црква – два преостала свједока православља у селу Дабар

● У селу Дабар, смјештеном на готово подједнакој удаљености између градова Врлике и Сиња, уз саму обалу језера Перуча, тамо гдје данас ријетко ко, изузев путника намјерника, случајно сврати, порушени храм и жива бака Милица пркосе вијековима и свим недаћама.

ТЕКСТ И ФОТО: ВАСКА РАДУЛОВИЋ

» Стогодишња Милица Стојанац

» Храм посвећен Рођењу Светог Јована Крститеља

Православни храм посвећен Рођењу Светог Јована Крститеља, у посљедњем рату миниран је у својим темељима. Рука оних којима ништа није свето, па ни светиња у којој сам Господ обитава, учинила је да од њега данас остане само купола као истрајни свједок некадашњег постојања.

До прецизних података о години изградње храма нисмо успјели доћи, али усмено предање каже да је цркву, шездесетих година прошлог вијека, сазидао рођени брат угледног сплитског пароха протојереја-ставрофора Марка Плавше, родом из Дабра. Обојица браће сахрањена су у непосредној близини цркве, ктитор са десне стране, а свештеник испред олтарског дијела.

Лутајући гробљем у незнању наведеног, чини се да није нимало случајно што, међу бројним старим споменицима, први угледасмо баш онај гдје почива свештеник Плавша. Могло би се међу тим старим каменим крстовима, уклесаним натписима на плочама, штошта још сазнати и прочитати о некадашњем становништву села Дабар; ко је био ковач, мајстор, ко је иза себе оставио бројне насљеднике, колико њих је живот дало у НОБ-у, али је то прича за неке друге прилике, јер живи свједок времена је на нас чекао.

Недалеко од остатака храма, у малој кући испред које неколико мачака користи све благодати прољетњег сунца, живи стогодишња Милица Стојанац, једина преостала Српкиња у селу Дабар.

Одмах на почетку каже нам Милица како је: „загазила у стоту", али ни сама не могавши да прецизира тачан датум рођења, не због памћења које је још увијек завидно служи, већ због сплета околности под којим су дјеца, у њено вријеме, уписивана у књиге рођених.

ЈОШ ОСАМ МЈЕСЕЦИ ПА ТАЧНО СТО ГОДИНА

– Може бити да сам и раније рођена, јер су ме родитељи тек око Ђурђевдана носили у Бителић у цркву, тамо крстили и тамо уписали датум рођења. Тако је тада било, требало је дуг пут на ноге прећи и времена наћи за дијете уписати у књиге. Сњегови су велики падали тих година, по девет дана и ноћи није се могло ни из куће изаћи – појашњава нам Милица.

У њеним родним Шарићима, каже, није више остао нико, баш као ни у Дабру у који се удала. Памти Милица добро и своје одрастање, родитеље, браћу и сестре који одавно више нису међу живима.

– Мати је родила једанаесторо дјеце, али је преживјело нас седморо. Отац отишао у Америку да ради, да прехрани толика гладна уста. За три—четири године колико је тамо био, није кући донио ни четвртину данашње куне. Нас пет сестара и два брата морали смо све радити, а мати нас је хранила захваљујући тркљама којима се лоза веже. Сјекла је тркље од метар, носила у Сињ продавати и од тога узимала толико да можемо преживјети. Узимали су од људи на чување коње, говеда, па како смо одрастали тако смо их ишли у планину чувати. До Петровдана један варићак жита (10 кг), послије тога два, то је била плата за чување туђег блага. Мати је легла ћурке, па смо и њих чували. Ако их изгубиш, кући не долази док их не нађеш, макар морао и ноћити вани – присјећа се Милица свог одрастања.

„ТЕЖАК ЖИВОТ, АЛИ ЕВО МЕ ЈОШ ЖИВЕ"

Како је која одрастала тако су се редом и удавале, па је дошао ред и да Милица потражи своју срећу. Мислила је да ће јој тамо, у новом дому, бар мало лакше бити, али терет и муке нису је ни тада заобишли.

– Дошла у кућу са пуно браће. Чим им је отац умро, ударио неред и браћа се подијелила. Мом Марку остао дјелић куће. Ту сам родила двоје дјеце, два сина. Пјешке сам ишла у Врлику на пијацу, по двадесет километара, продавати своју робу коју сам из дјевојачке куће донијела, бар да врећу за млин и сито купим. Ја сам држала кућу и дјецу, покојни муж радио земљу која му је припала. Држали смо коња и краву, мучили се да нам дјеца не буду гладна, да њих одгојимо и одшколујемо. Сто пута сам отишла без вечере, гладна лећи, али за то нико није знао, ни фамилија ни комшилук, нити ме је ко затекао да туђи кромпир копам, ни туђе жито узимам ни зрно, па ево ме још живе – прича Милица.

Како су јој дјеца одрастала и њој је било лакше. Са њима је чувала стоку у планини, имао је ко воде да јој принесе, и ко оцу да помогне. Ни педесет година није навршила кад јој је супруг умро, и онда је опет све морала сама.

Требало је дјецу школовати, извести на пут да се боре за себе. Кад су били слободни, са мном су ишли у планину, а кад нису све сам радила сама. Сама траву косила и везала, сама на магарце товарила и довлачила, краве чувала – приповиједа Милица, тек укратко набрајајући ствари са којима се кроз живот храбро носила.

На констатацију како јој је живот, из свега наведеног, одувијек био тежак и мучан, Милица кратко одговара: „Сад ми је најтеже".

РАТ ОДНИО НАЈСТАРИЈЕГ СИНА

Са свим тешкоћама, мукама и недаћама, храбро се носила, никада одустајала, никоме се жалила , никада роптала над сопственом судбином. Колико год је живот био тежак ништа је није могло сломити, све до посљедњег рата у којем јој је, како каже, сломљена половина срца. Због рата је остала без старијег сина, а она са млађим и његовом породицом завршила у избјеглиштву, у Србији, пуних дванаест година. Ни тугу због губитка не дијели са другима, то је рана која не може зацијелити и коју ће, како каже, свјежу са собом и у гроб понијети.

– Није ни у Србији било лако, теже ми је било него овдје. Народ те чудно гледа, подругљиво, не уклапаш се међу њих па као да си сметнуо, не знаш ни куд би ни шта би. Није то било за мене и одлучим да идем назад, у своју Далмацију. Ако ми тешко буде, скочићу у Цетину и нека ме једу цетинске рибе, боље и цетинске него дунавске. Нисам се премишљала – присјећа се Милица своје одлуке о доласку.

Два мјесеца по повратку провела је у колективном центру Стрмица, а онда најзад дошла свом дому. И тада сама као и данас, без помоћи и друштва, ослањајући се искључиво на себе, своју снагу, одлучност, вољу и жељу да се бори кроз живот. Иако је на прагу стоте, у њеној башти лук и салата већ су окопани, кромпири изникли, а и блитве има више но што јој треба. Све то ради сама захваљујући, како каже, само Богу на здрављу које је и даље добро служи.

– Слабије ме очи служе, иако још свуда сама ходам. Попушта и мозак, а и слушалицама (мислећи на уши) батерије слабе. Не могу се на то жалити, сат откуцава па све зри. Можеш ме псовати, а да не чујем, причати нешто а да не копчам, само не ударај јер још чујем да боли – шаљиво ће Милица, задовољна што ипак може да сама о себи брине, и ручак скува и воде из подрума донесе.

ЖИВОТНИХ МУДРОСТИ У СТАРОСТИ ИМА НА ПРЕТЕК

На шаљивим досјеткама, бројним анегдотама, народним приповијеткама, пословицама и поукама животним, позавидјели би јој и они са највишим дипломама. Њено школовање трајало је свега осам дана, током којих је научила читати на оба писма док јој прсти, како каже, никада слова нису савладати могли. Данас, када своје самачке дане проводи у друштву мачака и телевизора, не рачунајући посјету рођаке која је обиђе једном или два пута мјесечно, свакодневно прати информативни програм, рат који букти и кризу у свијету, и о свему има изграђено мишљење.

Оно што нам није ускратила, поред гостопримства и драгоцјеног искуства оваквог разговора, јесте савјет како треба ићи кроз живот, са снагом за сва искушења и благословом за овакву старост.

– Увијек пођите прво од себе, и не чините никада и никоме оно што не желите да вама чине. Било зло или добро у животу, никада не наноси зло другом, да и други пати. И ујутро кад устанете, и увече кад легнете, морате знати да Бог одозго гледа и да ће нам по нашим дјелима судити. Мени сада не може вратити године, али ми је дао здравље и снагу да носим ове које имам, и ту нема велике мудрости – ипак мудро збори Милица за крај.

И са тим савјетом нас је испратила, враћајући се свом миру, животној тишини и свакодневици, не изостављајући ни позив за поновни сусрет, макар онда када и званично наврши ту стоту годину.

ИЗВОР: СРБИ.ХР

У ДОБРЕЉИМА КОД ГАЦКА СЈЕЋАЊЕ НА ЖРТВЕ КОМУНИСТИЧКОГ ТЕРОРА

У Добрељима код Гацка, поводом осамдесет година од страдања, служен је помен за тридесет девет мјештана које су убили припадници Првог партизанског херцеговачко-црногорског ударног батаљона.

Злочин над мјештанима, углавном старцима, дјецом и женама, догодио се у зору 4. априла 1942. године. Историја није утврдила која је била њихова кривица.

Миливоје Сушић из Гареве, као шестогодишњак, сјећа се када су у кућу упали непознати људи и одвели оца и дједа. Страдало је још двоје Сушића. Не зна шта су скривили.

– Никад нећу сазнати шта су скривили, за шта је био крив ђед Павле са седамдесет година. Оружје нису имали, говорили су да неће да бјеже... Шта смо коме криви? – пита Сушић.

У историјским читанкама нема помена о злочину. Да би сачували сјећање на претке, потомци су подигли споменик. Деветнаест их је било из села Гарева и Добреља, а остали из десет других села. Међу њима два осамдесетпетогодишњака, учесника Невесињске пушке и седам солунских добровољаца.

– То је било цивилно становништво, старци, жене и дјеца. Просјек година био је 54, седам младића имало је мање од двадесет година, а најмлађа жртва било је дијете од дванаест година – каже Раденко Тодороић из села Добрељи.

Владика захумско-херцеговачки Димитрије рекао је да сјећање на претке треба да живи, јер сјећањем чувамо и нашу душу. Преко злочина се не може прећи заборавом, него праштањем и покајањем.

– Заборав не доноси ништа добро, не доноси покајање ни братску сузу и не омогућава да се поклонимо сјенима наше браће – истиче владика.

Заборавити се не смије, али се мора опростити, рекао је Огњен Милинковић, начелник општине Гацко, чији је предак, такође, страдао прије осамдесет година.

– Нажалост, било је прекрајања историје послије Другог свјетског рата, те је и овај злочин називан „лијева скретања", а то је било тепање сопственом злочину – рекао је Милинковић.

Послије парастоса жртвама партизанског терора, представници потомака, Општине Гацко и Борачке организације на споменик страдалим положили су вијенце.РТРС

СРАМОТНО: „ЗА ДОМ СПРЕМНИ" ОРИ СЕ У СПЛИТСКОЈ *ЛОРИ*

У дворани *Лора* у Сплиту ратни ветерани су на обиљежавању 31 године од оснивања Девете бојне ХОС-а узвикивали „За дом спремни". У обраћању у пуној дворани предсједник Удружења Девете бојне Марко Скејо говор је завршио ускликом „За дом спремни", уз учествовање публике. Један од ратних команданата овог батаљона Миле Ћук рекао је да су војници „поносно и часно на својим одорама носили амблеме са натписом „За дом спремни", преноси хрватски портал *Индекс*.

– Тај свети поздрав би нам данас забранили. Код нас католика постоји више празника – Ускрс и Божић, Дан побједе, Домовинске захвалности и Дан хрватских ветерана, а то је дан оних који су за дом спремни – рекао је Ћук.

Свечаности су присуствовали изасланик министра хрватских ветерана бригадир Матко Раос, замјеник сплитско-далматинског жупана Стипе Чогеља жупанијски начелник за питања бораца Дамир Габрић, представници сусједних градова и општина, те саборски посланици Анте Пркачин и Златко Хасанбеговић.

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта указао је раније да је јединица Хрватске војске под називом Девета бојна *Рафаел Бобан*, којом је командовао Марко Скејо из села Ружић код Дрниша, учествовала 6. септембра 1993. године у свирепом ратном злочину над седам српских стараца у селу Мирловић Поље код Дрниша у Далмацији, старости од 56 до 86 година. Он је прошле године, поводом 28 година од овог злочина, навео да је Хрватска држава у којој се ратни злочинци, попут Скеје, слободно шетају и још јавно промовишу усташки режим и НДХ, а српске жртве се понижавају и прећуткују.

80 ГОДИНА ОД ЗЛОЧИНА У БЕГОВОМ БРДУ – ЗАПИСИ ЂУРЕ ЗАТЕЗАЛА

Усташки покољ у Цетинграду

У малом кордунашком селу, Бегово Брдо, усташе су на најокрутнији начин убиле 137 српских сељака, највише дјеце у старости од 15 година.

Највећи злочин починили су 3. априла 1942. године, када је овим крајем пролазила Павелићева тјелесна бојна под командом Анте Мошкова.

Тада су измасакрирали 121 мушкарца, жена и дјеце. Њих 73 су поклале усташе у шуми Латићкима код села Батноге ископавши под батинама злочинаца сами себи масовну гробницу. Истога дана хватали су српске сељаке код њихових кућа, на њивама и побили их 48 како из ватреног оружја тако ножевима, батовима и крамповима.

Овим усташама Павелићеве тјелесне бојне које су слабије познавале насеља дати су за помоћ оружници и дио Треће усташке сатније с подручја Цетинграда и Слуња, који су добро знали за свако српско насеље, познавали путеве, па и своје комшије Србе.

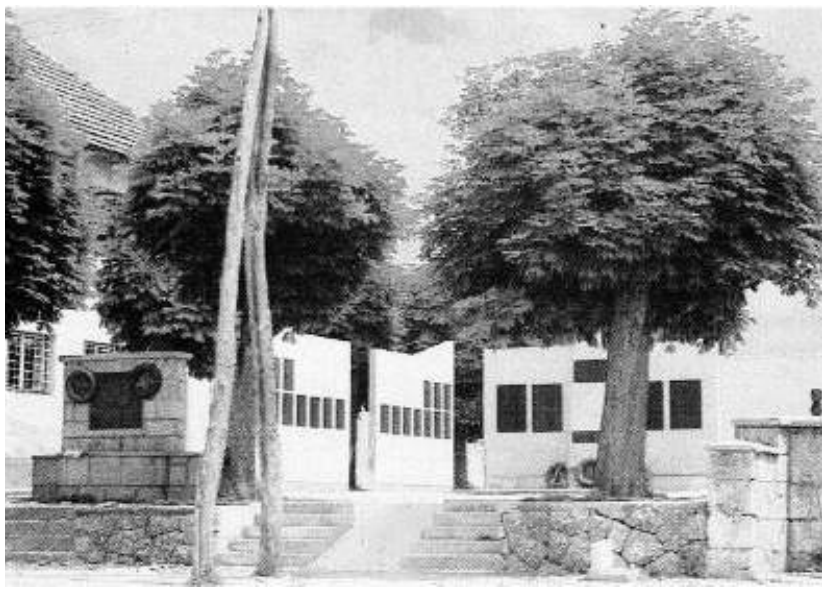

» НИ СПОМЕНИК НИЈЕ ПРЕЖИВИО: Споменик цетинградским жртвама је подигнут послије Другог свјетског рата, који је опстајао све до средине деведесетих година, када га хрватски екстремисти уништавају након злочиначке акције *Олуја*

СВЈЕДОЧЕЊЕ УСТАШКОГ УБИЦЕ

Усташа Марко Хрвојевић из Лађевачког Селишта каже: „Са мном су као водичи били Јосо Моћан, Јосо Циндрић, Мијо Циндрић и Мића Циндрић. Ја сам у селу убио са мотиком, двије жене и четворо дјеце. Када сам улазио у кућу жене и дјеца су пошли ван из куће, а Јосо Моћан из Слуња довикнуо је: „Удри их, мајку им српску!"

Најприје сам убио те двије жене, а затим четворо дјеце на тај начин што сам их са мотиком ударио у затиљак главе. Жене и дјеца су плакали и молили ме говорећи: „Немој брате бог ти давао!" Ја на то нисам ништа реагирао него сам наставио са дотуцањем…"

СВЈЕДОЧЕЊЕ ЈЕДИНЕ ПРЕЖИВЈЕЛЕ ЖРТВЕ

Свједочанство о масовном усташком злочину над српским сељацима у шуми Латићкама код села Батнога 3. априла 1942. године записао сам у Цетинграду 18. априла 1961. године. Једина која је преживјела све страхоте масовног злочина, тада деветогодишња дјевојчица Милица Пекеч Врањеш са сузама у очима с великим болом, сабрала је снаге и испричала:

„Сјећам се добро раног јутра 3. априла 1942. године, када су нас усташе изненадиле и подигле у сванутак. Дјеца су још спавала. Цијелу ноћ ја нисам могла спавати, била сам јако плашљива, јер смо увијек морали бјежати. У мојој кући било је тога јутра 11 живота. Повели су нас босе по мразу према Батноги. Довели су нас код Калића врела. Тамо смо нашли и све остале из нашега села које су усташе успјеле ухватити. Ту су се договарали гдје да нас кољу. Нису се могли сложити јер смо били близу врела. Покрај врела. Нашао се Хрват Јуре Крунић који је чувао краве, био је без десне руке у сељачкој одјећи. Он је рекао усташама да нас не кољу покрај врела да он има за нас одређено мјесто у шуми. Моја баба Михољка и баба Сара нису могле од старости ићи те су тражиле од усташа да их одмах убију. Тада су их зликовци одвели мало подаље у грм гдје су их заклали. Тада су нас усташе окружиле и испред њих као водич на јаму ишао је Јуре Крунић. Млада жена Јека Пекеч (30) имала је троје дјеце, а четврто је требало сваког дана угледати свијет.

Старија дјевојчица ишла је покрај ње, најмлађу је носила у наручју, а треће дијете било је тако малено да ходати само није могло, а носити га није могла. Ријешио ју је бриге овај споменути Јуре Крунић који је застао с чела колоне те узео трогодишњу Соку и бацио је на један равни камен, те узео мотику и ушицама ударио дијете по трбуху које је на мјесту остало мртво. Мајка Јека је тог момента рекла старијој кћери: „Драго, оста нам Сока." Јуре је кренуо даље на челу колоне према шуми. Тада су нам наредили да сједнемо на земљу у једној долини. Неки су изјављивали усташама да су прешли са православне на католичку вјеру и да их оставе на животу, али усташе су им рекле: „Оставите ви те потврде то ће вам ваљати." Говорили нам нису ништа него су почели по групама одводити мало подаље, а Јуре им је показао мјесто. Подијелили су нас у пет група. Ја сам била у четвртој групи. Одредили су двије дјевојке, Љубу Кресојевић од 17 и Мацу Мркобрад од 19 година, да стоје покрај јаме и гледају што се ради од жена и дјеце. Оне су гледале до посљедњег, онда су и њих двије усташе заклале. Моја старија сестра Боја од 14 година била је у групи испред мене са нашим братом Николом од годину и по старости којега је она носила, а брат Драган од 6 година био је са мном. Ових двоје браће дошли су под усташки нож прије мене, а ја и мали брат Драган одмах иза њих.

У ХРПИ МРТВИХ ТИЈЕЛА ВИДЈЕЛА САМ БРАТА ДРАГАНА

Када смо дошли покрај јаме рекли су нам да легнемо потрбушке. Тада је ишао онај наш комшија — усташа са једном руком и још један непознат и почели бости ножем по врату. Од никога се није чуо глас иако је крв крклјала. Вјероватно из разлога што смо били сигурни да ионако идемо у смрт претрнули од страха и патње. Мали Душан Пекеч стар око 10 година скочио је да бјежи, али на позив злочинаца: „Стој, врати се", дошао је и легао покрај јаме. Њега су уболи ножевима неколико пута. Онако исклане и избодене, рукама су бацали у јаму. Мене су узели за леђа и бацили ме на оне мртве. Мене су усташе уболе ножем на пет мјеста иза врата и на два мјеста у подлактицу. Ево погледајте, професоре Ђуро, убоди ножева виде се и данас, 18. априла 1961. године, а од онда је прошло 19 година. Познат ће до моје смрти. Иза мене набацано је још неколико покланих. Док су мене усташе боле по врату крв ми је крклјала на уста и нос. Међутим, увијек сам знала о себи и чак од оног момента када су нас повели размишљала сам да мене заклати не могу. И овог момента док су ме боли по врату и док је крв текла ја сам размишљала да ћу побјећи. Када су нас све поклали, па и оне двије дјевојке, Љубу и Мацу, тада су још ножем боцкали све оне који су се мицали и давали знак живота. Ја, иако при свијести, нисам се мицала. Чула сам како говоре: „Још их има живих." Након свега, згурале су усташе и оне двије дјевојке у јаму, запјевале и отишле.

» Ђуро Затезало

Тада сам се ја дигла и сједила сва у крви на хрпи мртвих и видјела свога брата Драгана покрај себе. Био је још жив. Имао је у устима лишћа и био је сав крвав. Ја сам му одстранила лишће из уста и питала га: „Би ли могао ићи са мном?", а он је дао знак главом да не може. Видјела сам Љубомира Бастају како се подигао и из џепа своје заклане стрине узео нешто куна и питао ме да ли ја идем. Ја сам рекла да идем и кренули смо уза шуму. За нама је дотрчао мој кум Владо Бастаја, имао је девет година, био је избоден по врату и ребрима. Када смо кренули чули су се гласови живих из јаме. Касније смо дознали од неких преживјелих да су два, три дана из те масовне гробнице излазили, а усташе су их хватале и убијале онако испаћене, израњаване и крваве. Прича се да је из јаме изашла баба Сока Бастаја, мајка од преживјелог Владе, била је избодена и пребијене ноге и није могла ићи. Зна се да је мој мали брат Драган изашао из јаме, али су га трећи дан усташе из Батнога убиле и бациле у гнојницу.

Нас троје смо лутали шумом и изашли у Жалчеву Косу на корито с водом гдје смо се опрали од крви и дошли у шуму Палеж преко Жрвнице у Вучији Јарак. Код моје куће усташе су нас примијетиле и пуцале за нама. Ми смо се подигли и бјежали кроз шуму и стигли у село Гојковац, а затим у Клокоч. Тамо сам нашла мајку и брата Милана који су успјели избјећи усташким разбојницима. У Клокочу су ме неке жене опрале, превиле ране и одсјекле косу. Само су ми партизани у шуми Отрић неком масти намазали ране. Даље сам наставила с осталим српским сељацима бјежати од усташког ножа."

ИЗВОР: ЂУРО ЗАТЕЗАЛО РА*ДИО САМ СВОЈ СЕЉАЧКИ И КОВАЧКИ ПОСАО* - СВЈЕДОЧАНСТВА ГЕНОЦИДА. СКПД *ПРОСВЈЕТА*, ЗАГРЕБ 2005.

ОБИЉЕЖЕН 8. АПРИЛ, ДАН ОСЛОБОЂЕЊА ЛИКЕ У ДРУГОМ СВЈЕТСКОМ РАТУ

САЧУВАТИ СЛОБОДАРСКИ ДУХ ЛИКЕ

Свечаном сједницом Удружење бораца, потомака и поштовалаца 6. Личке дивизије *Никола Тесла* обиљежило 8. април, Дан ослобођења Лике у Другом свјетском рату.

Минутом ћутања, одана је почаст свим погинулим борцима и жртвама НОР-а 1941/45. и погинулим и несталим борцима и жртвама ратова 1990/99. године, као и умрлим члановима Удружења, посебно недавно преминулим Божидару Лончару и Душану Рапаићу.

Реферат о борбама које су претходиле ослобођењу Лике, поднио је предсједник Удружења Вељко Жигић.

Он је истакао да је ослобођење Лике у Другом свјетском рату било посљедица завршних борби за ослобођење Југославије у цјелини. Изнио је распоред снага и стање фронта од Дунава, Дрине, преко Тузле, Бихаћа, Госпића до Карлобага, нагласивши да је у позадини наведеног њемачког фронта, као оперативни дио Четврте армије дјеловао 11. Корпус, на подручју Лике, Горског котара и Жумберка са укупно 9.860 бораца.

Напад 4. Армије почео је 20. марта ујутро, а већ другог дана непријатељске снаге су биле разбијене и ослобођени су Лапац, Удбина, Бунић, Кореница и околна села. Операције су настављене ка Бихаћу који је ослобођен 28. марта, а затим су снаге прегруписане у правцу Плитвичких језера према Јадранском мору. Завршне борбе почеле су 4. априла када је ослобођен Госпић, а 5. априла Карлобаг и Паг. Сутрадан је ослобођен Оточац, док су непријатељске снаге протјеране из Личког Петровог Села и Огулина 10. априла. У свом излагању Жигић је напоменуо да је на овом простору дјеловала, од љета 1944. године, прва авио-база, испод Удбине. Истакао је и велике заслуге 35. Личке НОУ дивизије током рата, као и у акцијама ослобођења Коренице и Бихаћа, износећи лично мишљење да је она више дала у одбрани Лике од много славније 6. Личке пролетерске дивизије.

НЕСТАЈАЊЕ СРПСКЕ ЛИКЕ

Жигић је цитирао демографске податке Дражена Живића и Иву Турка према којима су демографски ратни губици процијењени на приближно 41 хиљаду лица, а највећи број жртава био је српске националности. Током читаве српске историје Срби се нису мирили са ропством, а њихов ратнички дух их је скупо коштао. Наводећи примјере из књиге Светозара Ливаде *Биолошки слом и нестајање Срба у Хрватској* Жигић је истакао да се у Лици тренутно налази око 20 процената српског живља, што многи присутни на сједници нису прихватили.

По попису из 1991. године у Лици је живјело 82.883 становника, од чега 41.546 (50,12 %) Срба, 37.719 (45,50%) Хрвата, док је осталих, углавном Југословена, било 3.618. (4,38 %). Након грађанског рата 1991—1995. године по попису из 2001. године Срба је било 16,5 процената мада је и тај број под знаком питања. Тако је Жигић навео ријечи проф. Ливаде: „да то представља посљедицу етничког чишћења српског становништва током грађанског рата који се у то вријеме водио у заједничкој држави". Ово излагање представља тему коју би требало посебно обрадити, јер се осим осипања броја српског становништва говори и о гашењу топонима, жртвама Другог свјетског рата, као и табеларни приказ распореда насељености Лике из кога се види да је до деведесетих година на тим просторима живјело већинско српско становништво.

На крају излагања, Вељко Жигић је прочитао пјесму Николе Ђапе *Гдје си ми, Лико?*

Прије почетка умјетничког дијела програма скупу су се обратили Ненад Симић који је говорио о недавној посјети Удружења Сарајеву, као и Драган Дивјак, који је у име Удружења Крајишких бригада, истакао уску везу Српске и Босанске Крајине, наводећи тежак положај становништва у поратном периоду након деведесетих са обје стране Уне. Навео је да је то исти народ, међусобно испреплетен и родбинским и племенским везама и да му тренутно пријети истребљење са тих простора, ако се не предузму најозбиљнији кораци на највишем државном нивоу.

О томе да људи из Лике има у свим дијеловима бивше Југославије говорио је Бранко Дрекаловић чији је отац по мајци Жигић из Коренице. Истакао је да су његови преци живјели на граници са Мађарском, потом отишли трбухом за крухом у Рудник *Трепча*, да би због познатих догађаја на Косову и Метохији са својом породицом дошао да живи у Тополу. Дрекаловић је изразио жељу да приступи Удружењу и испунио је одговарајућу приступницу.

У СРЦУ И КАМЕНУ

У умјетничком дијелу програма, у два наврата, чланица Удружења књижевника Србије Милка Шолаја представила се са неколико пјесама.

Тематика њених пјесама била је уско везана за дневни ред. Тако да су пјесме *Не чупајте нам корјене* и *Очи пуне безнађа* биле пун погодак попраћен великим аплаузом присутних.

Никола Ђапић (35), релативно млад, али остварен човјек показао је своје умијеће пјевајући личке пјесме уз гусле. *Негдје Србин сакривен у гори* и *Тајна*, аутора рано преминулог глумца Миле Станковића, побрале су пљесак присутних. Ђапић, по оцу Далматинац, по мајци Личанин, по професији стоматолог, изродио је са својом супругом из Бунића троје дјеце. Заљубљеник је Лике, гдје обнавља породично имање, учи своју дјецу обичајима и језику свога краја, а прича о овом човјеку свакако заслужује посебну тематску цјелину у *Српском колу*.

На крају дружења, стихове Милке Бебе Радеке са пуно емоција прочитала је Мирјана Лалић, чланица Удружења. Пјесме *Плитвице* и *Лички камен* наишле су на добар пријем, тако да је овај сусрет завршен са најљепшим бисерима Лике. Наравно уз неизоставно евоцирање успомена на свој крај, плановима обиласка и даљем ширењу идеје да се никако Лике не смијемо одрећи, ма гдје били. Баш као што је Вељко Жигић цитирао ријечи Николе Тесле: „Личани Лику раселише, али читав свијет населише".

Поред наведених међу гостима су били Радован Обрадовић, замјеник предсједника ГО СУБНОР–а Београд, Ненад Симиа, замјеник предсједника, 1. пролетерске НОУ бригаде и Никола Радић, замјеник предсједника Удружења 7. Банијске дивизије.

ЖЕЉКО ЂЕКИЋ

» Минутом ћутања одата пошта погинулим борцима за слободу

СОКОЛСКО ДРУШТВО ПЕТРИЊА

Српски соко основан је прије Првог свјетског рата. Српска соколска жупа крајишка обухватала је друштва: Загреб, Бјеловар, Глина, Двор, Петриња, Окучани, Пакрац, Госпић, Нова Градишка, Костајница, Кореница и Вргинмост.

Соколско друштво у Петрињи приредило је треће соколско вече почетком октобра 1923. Пространа дворана била је дупке пуна пријатеља соколства. Старјешина др Јосип Немец отворио је вече, затим је наступио одео сестара са жупским простим вјежбама, мушки подмладак и одео чланова на високим ручама.

Соколско друштво у Петрињи приредило је 1. децембра 1923. сијело у спомен на дан државног уједињења. Старјешина др Јосип Немец отворио је вече истакавши везу између државне и соколске мисли. У алегоријској слици било је приказано уједињење и ослобођење. Била је то жива слика са народним и соколским одорама. Професор Воркапић предавао је о народној пјесми. Из соколских редова покренута је акција да се сагради Соколски дом.

Соколско друштво у Петрињи одржало је скупштину 27. јануара 1924. Изабран је одбор: старјешина др Јосип Немец, подстарјешина др Никола Соларић, начелник Људевит Ауер, прочелник просвјетног одјељења Јово Воркапић.

Соколско друштво у Петрињи приредило је 3. фебруара 1924. пето соколско вече у почаст Штросмајеру. Старјешина др Јосип Немец отворио је вече истакавши рад и идеје владике. Једно одјељење женске дјеце и чланица као и једно одјељење чланова на ручи извело је вјежбе. Соколској вечери присуствовали су соколи из Глине.

У Петрињи био је 15. јуна 1924. одржан слет крајишког окружја загребачке жупе. Слетом је требало показати да ли је могуће примијенити соколски састав и рад на село. На слету су била соколска друштва из окружја: Сисак, Глина и Петриња као и сеоске соколске чете крајишког окружја, затим загребачки Соко I, и једна пјешадијска чета 35. пјешадијског пука из Загреба. Град је био у почаст слета свечано искићен, а домаће соколско друштво дочекало је своју браћу и госте срдачно. На поподневној јавној вјежби наступила су прво сеоска дјеца. Узорни одио загребачког Сокола I извео је деветку.

Соколско друштво у Петрињи приредило је шесто соколско вече 4. октобра 1924. у хотелу *Југославија*. Војна музика из Бањалуке дошла је у Петрињу на славу 25. артиљеријског пука, па је свирала и на соколској вечери. Од гимнастичких тачака извео је мушки подмладак просте вјежбе, које су завршиле са скупином. Женски нараштај изводио је ритмичке вјежбе у кругу, а чланице просте вјежбе. Послије завршене вечери уз свирање војне музике развила се забава. Вечери је присуствовао и већи број браће соколова из Сиска.

Соколско друштво у Петрињи одржало је скупштину 2. марта 1925. Управа је извијестила о друштвеном раду. Била је изабрана нова управа: старјешина др Јосип Немец, замјеник Јован Тришић, начелник др Ауер, начелница Милка Јањанин.

Соколско друштво у Петрињи одржало је 1926. годишњу скупштину. Поново је изабран за старјешину др Јурај Немец, а за начелника Перо Чурчић. Друштво је у почаст бискупа Штросмајера приредило славенско соколско вече. Старјешина др Немец је приказао значај и рад бискупа. Дилетантска секција је извела два игроказа. Због топлијих дана, а друштво није имало своје дворане, започето је са вјежбама свих категорија. Друштво се марљиво припремало за слет у Прагу.

Петрињски соко је 1926. заједно са југословенским културним друштвима приредио прославу Видовдана у дворани свратишта *Југославија*. Сијело је отворио старјешина друштва др Немец говором о значењу Видовдана. Послије је прочелник просвјетног одјељења говорио о народној пјесми. Затим су се ређале декламације, и изведен је игроказ.

За такмичење у Сарајеву било је предвиђено: извјестилац Савезног просвјетног одбора за музику одржао би 27. јуна 1934. збор на позорници Народног позоришта. На збору су требали да присуствују сви предсједници музичких одсјека и сви капелници. Музике и фанфаре такмичиле су се у Народном позоришту. Утакмица је почињала редом: Вировитица, Винковци, Столац, Орашац, Биоград на мору, Сплит, Ђеновић, Нови Винодолски, Дубровник, Дарувар, Слатински Раденци, Велики Бечкерек, Мала Недеља, Соко Бања, Средиште об Драви, Сењски рудник, Сента, Петриња, Прилеп и Сарајево. Такмичари су изводили: соколски поздрав, задану композицију и слободно изабрану композицију. Тамбурашки зборови бачког и сисачког система такмичили су се у дворани Српског пјевачког друштва *Слога*. На утакмици су ишли редом Касиндо, Котор Варош, Сводна, Чучерје, Туран, Каменско, Оток, Иванец, Српске Моравице, Јарковац, Кула, Масловаре, Ада, Тешица, Велики Бечкерек, Србобран и Бањалука. Гуслари су се такмичили у дворани Српског пјевачког друштва *Слога* и то редом : Касиндо (2 гуслара), Доње Село (1 гуслар), Село Топола (2 гуслара) и Сувидо (4 гуслара). Побједници су учествовали на свечаној академији у Народном позоришту.

У старјешинству Соколског друштва у Петрињи 1934. били су старјешина др Јосип Немец, замјеник Фране Лонгино, тајник Иван Сосић, замјеник Владимир Немец, предсједник Просвјетног одбора Ђуро Краљек, начелник Антун Штингл, први замјеник Вилко Бобинац, други замјеник Рудолф Срнак, начелница Босиљка Газибара, прва замјеница Драгица Чалић, друга замјеница Слава Вујанић. Чланови управе били су: Никола Бабић, др Густав Болтек, др Драган Цекуш, Стјепан Грегуринчић, Стјепан Крижанић, Михајло Луканац, Јосип Матагић, Бонифације Срнак, Никола Томић и Матија Влатковић. Замјеници су били: Јосип Чарић, Душан Јасић, Марко Лонгино, Владимир Немец, Иван Немец, Богдан Шепа, др Богдан Воркапић и Љубомир Зец. Ревизори су били: Иван Костинчер, Фердо Фридрих и Никола Турковић. Замјеници су били: Драгутин Бер и Матија Фиљак. У Суду части били су: др Павао Бофлек, др Светозар Јовановић, др Симеон Крунић, Перо Павичић и Јосип Врбанић. Замјеници су били: др Зденко Хорват и Иван Лесић.

Филм *Ој летни сиви соколе* приказан је 1938. у Петрињи. Уз соколско друштво дјеловали су Добротворна задруга *Српкиња* Петриња и Женска удруга Петриња.

Соколско друштво Петриња дјеловало је до Априлског рата 1941. У НДХ друштво је било забрањено, а соколи су били прогоњени од усташа.

САША НЕДЕЉКОВИЋ
ЧЛАН НАУЧНОГ ДРУШТВА
ЗА ИСТОРИЈУ ЗДРАВСТВЕНЕ КУЛТУРЕ СРБИЈЕ

У РУСКОМ ДОМУ ПРОМОВИСАНА НОВА КЊИГА РАНКА ГОЈКОВИЋА

САБОРНИК СРБСКО-РУСКИХ ПРОМИШЉАЊА

У Руском дому у Београду у четвртак 28. априла 2022. године промовисана је књига *Саборник србско-руских промишљања* православног публицисте Ранка Гојковића, која представља својеврстан зборник одабраних текстова објављених у разним приликама и на различитим мјестима.

Књига је подијељена у пет тематских цјелина које носе сликовите називе: *Ковиддемонија*, *Црквена и околоцрквена питања*, *Србоцид у НДХ*, *Руске теме* и *Сећање на великане*.

Промоција је започела Васкршњим тропаром у извођењу Александре Бољановић, а др Георгиј Енгелхардт, виши савјетник Руског центра за науку и културу *Руски дом* у Београду, најављујући промоцију истакао је да је Ранко Гојковић одабрао најтежи и најмукотрпнији пут градећи српско-руске мостове постављајући се кроз свој преводилачки рад невидљиво између аутора и читалачке публике.

» др Георгиј Енгелхардт, Трифко Ђоровић, Ранко Гојковић и Радован Калабић

ПРВА ПРОМОЦИЈА У РУСКОМ ДОМУ

Вјероватно имајући у виду да се ради о помало чудној ситуацији да преводилац који је превео преко 50 књига и око двије хиљаде текстова са руског језика, уз четири ауторске књиге и стотине публицистичких текстова, који је сарадник више руских агенција и учесник бројних значајних манифестација у Русији, први пут промовише неку своју књигу у Руском дому, Георгиј је истакао да „изузетно богат публицистички рад Ранка Гојковића отвара потенцијал да се промоције његових дјела приређују више пута годишње."

Вјерујемо да је ово још једна потврда да се Руски дом посљедњих година претвара у истински *Руски културни центар* и да се више никада неће поновити срамотне презентације књига каква је била промоција књиге — пасквиле енглеског шпијуна Вилијема Ле Ке-а (https://www.pecat.co.rs/2016/12/tajni-zivot-spin-majstora/) која блати свету Царицу Александру, као и неки други велики промашаји које је бивше руководство РД себи дозвољавало.

ЂОРОВИЋ: НЕ МОЖЕ СЕ НА СРПСКУ ШТЕТУ, ВОДИТИ ПОЛИТИКА ЛАЖНОГ ПОМИРЕЊА!

Оснивач портала *Слободна Херцеговина* Трифко Ђоровић се у свом излагању фокусирао на херцеговачки поглед на књигу у којој је публиковано неколико језгровитих текстова који се односе на Херцеговину и њена страдања. Подсјетио је да Ранко Гојковић потиче из Придворице код Гацка, једног од најстрадалнијих села у Другом свјетском рату.

– Навршило се 80 година од Крвавог Божића који се догодио у овом питомом херцеговачком селу, а међу 160 убијених српских мученика било је и 48 Гојковића. Захваљујући овом братству, као и многим другим херцеговачким породицама и пријатељима српске Херцеговине ускоро ћемо, на Видовдан, чути нова црквена звона са обновљене „Лазарице".

Ђоровић је истакао да Гојковић упорно и истрајно свједочи истину, због чега је његова сарадња са порталом *Слободна Херцеговина*, сасвим брзо и природно успостављена.

– То је неминовно значило и отежање комуникације са оним персонама које заступају „помирење на личну корист и на српску штету", који одбијају злочинце и жртве назвати правим именом, који бескрајно интерпретирају и дају нова тумачења Андрићеве приповијетке *Аска и вук* само да не би изговорили цијелу истину: да су хрватске усташе у долини Неретве истребљивале голоруки српски народ, те да су њихови идеолошки клеро-националистички насљедници у западној Херцеговини ревносни у очувању истих злочиначких наума – рекао је Ђоровић.

Он је истакао да је у овој књизи посебно значајан текст *Алојзије Степинац – ратни злочинац или српски добровољац*.

– Поред тога што до детаља објашњава улогу загребачког надбискупа, аутор је, држећи се савјета владике Николаја, благим ријечима и снажним аргументима указао на погубне и штетне аутошовинистичке појаве које у овом случају нису дошле од било кога, већ од мостарског пароха Радивоја Круља. Он је гостујући на локалној телевизији 2016. године изјавио да су оптужбе које терете Степинца за ратне злочине „флоскуле које немају никакве везе са реалношћу".

Гојковић је, ставку по ставку, доказао непобитну чињеницу да је од стварања геноцидне творевине НДХ, па до краја рата, својим нескривеним ставом Степинац подржавао клеронацистички усташки покрет, што у крајњој инстанци не може да значи ништа друго него да је јавно подржавао и покољ над Србима. Уосталом, чињеница да је у то вријеме поглавник Анте Павелић одликовао 219 римокатоличких свештеника јасно указује ко је био највећи ослонац злочиначког режима – рекао је Ђоровић и нагласио да се понашање свештеника Круља не може посматрати као изолован случај.

КОНТРОВЕРЗНИ КЛИРИК СПЦ У СЛУЖБИ АНТИСРПСКЕ ПРОПАГАНДЕ

– Велика срамота је направљена и 2018. године када је СПКД *Просвјета* Мостар на чијем челу је тада био овај контроверзни клирик, додијелила Шантићеву награду дубровачком пјеснику Луку Паљетку који је раније добио најзначајније одликовање Републике Хрватске – орден који носи назив оца усташке идеје др Анте Старчевића. Лицемјерни хрватски академик је приграбио незаслужено признање да би недавно Шантићев народ назвао „лупешким". Умјесто реакције у Мостару је завладао мук, што је неуобичајено, јер свега неколико дана раније имали смо прилику да читамо Круљеву осуду, упућену у име цјелокупног свештенства Епархије ЗХиП, због непримјерене навијачке пјесме током прославе Дана Републике Српске у Гацку. Саопштење никад није објављено на званичном сајту Епархије, али је федералним медијима дошло као наручено и послужило као важан аргумент због кога се тражи укидање 9. јануара као празника, са образложењем да тај дан не служи ничему осим распиривању националистичке мржње.

Ђоровић се осврнуо и на текст сликовитог наслова *Титова културна политика и у србским манастирима?*".

– Аутор се морао критички осврнути и на игумана Данила који је дозволио да се у оквиру манастира Житомислић афирмишу стећци као дио некакве заједничке баштине „народа БиХ". Оваква врста пропаганде је у служби Ватикана који по сваку цијену жели да релативизује неспорни православни карактер Хумске земље. У прилог томе говори и чињеница да је носилац програма Хрватско друштво *Напредак* које има стогодишњу традицију пропагирања хрватства у Боки и Далмацији. Наведени примјери најбоље говоре да би Срби, баш онако као и аутор Ранко Гојковић, морали да имају способност да непогрешиво препознају суштину Његошеве поруке: „Не бојим се од вражијег кота, па да га је ка на гори листа, но се бојим од зла домаћега" – рекао је Ђоровић.

Он се осврнуо и на посљедњи дио књиге *Сјећање на великане*.

– У овом дијелу описано је неколико изузетних личности наше националне и патриотске мисли. Међу њима су и два веома значајна Херцеговца – књижевник и дугогодишњи главни и одговорни уредник *Нове зоре* Радослав Братић и новинар Милош Марковић за кога могу рећи да је један од најрјечитијих, најобразованијих и најинтелигентнијих људи које сам имао част да упознам.

Ђоровић је истакао да колико год се медији трудили да наметну прозападне наративе, у колективном памћењу српског народа дубоко урезано да је кроз историју једини поуздан спољни ослонац – братска Русија.

– И баш као што је Руска империја била солидарна са Херцеговцима током устанака, као што је помоћ словенофилских друштава стизала херцеговачким вођама, као што се Русија потрудила да буде сигурна кућа војводи Луки Вукаловићу, као што је препознала потенцијале грофа Саве Владиславића, постављајући га на најзначајније државне функције, као што је прихватила и прославила се са херцеговачким племићима Милорадовићима и као што је показала своју солидарност према српском народу у Првом свјетском рату, тако и данас, ми, Срби, а поглавито Херцеговци, имамо моралну, националну и хришћанску дужност да будемо солидарни са братским руским народом, распетим између бестијалне западне медијске пропаганде и варварских пријетњи. Уз препоруку да обавезно прочитате *Саборник србско-руских промишљања*, можемо поновити ријечи нашег бесмртног писца Милоша Црњанског изговорене прије стотину година: „Наша велика Русија крвари за цијели свијет."

КАЛАБИЋ: И УСТАШЕ И КОМУНИСТИ СУ СЕ РУГАЛИ СРПСКОЈ ВЈЕРИ У ХРИСТА

Историограф, новинар и публициста Радован Калабић је у свом излагању истакао значај поруке поднаслова ове књиге *Вјера у Бога је изнад вјере у струку*".

– Ова духовна порука провлачи се кроз сва поглавља чиме је аутор показао своје православно хришћанско опредјељење, а то га сврстава не само међу публицисте, већ међу православне мислиоце – рекао је Калабић.

Он је истакао да је „Богоробна Европа" још од времена Француске револуције протјерала Христа на шта је својевремено указивао и владика Николај.

– Руски и српски народ имају свој идентитет што је недостатак вјештачких нација које напојене конвертитством теже да два братска народа одвоје од Христа и од Крста. То је линија континуитета која траје кроз вијекове.

Калабић је истакао да су у антихришћанском настојању непријатељи посезали за сатанским поступцима.

Наводећи примјер мученичке Придворице која је од усташке руке пострадала на Божић 1942. године Калабић је подсјетио да су само дан раније комунисти у Тарином лугу изнад Колашина убијајући 240 најугледнијих Срба из тог краја направили „пасје гробље" тако што су на импровизовану дрвену крстачу разапели лешину пса.

– То је ритуални смишљени плански начин обесвећивања Срба и ругања њиховој вјери у Христа – рекао је Калабић. Он је напоменуо да су починиоци ове комунистичко-усташке акције веома свјесно то извели у дане најрадоснијег хришћанског празника Божића и да на то треба стално подсјећати Србе.

ГОЈКОВИЋ: РУСОФИЛСТВО ПОТИЧЕ ИЗ СВЕТОСАВЉА

Аутор књиге је на почетку свог обраћања подсјетио да је у децембру 2021. године у истој сали Руског дома одржао једно предавање о вијековним промислитељским руско-српским везама и да се не би понављао, прије него што је нешто рекао о књизи, изнио је нека своја размишљања о главним мотивима његовог списатељског и преводилачког рада.

– Пошто је и моје преводилаштво и моја списатељска дјелатност дубоко прожета светосављем и русофилством, то сам на поменутом предавању и образложио тезом – да русофилство заправо и потиче из Светосавља. Међутим, наметана лажна „политичка коректност" данас покушава да све релативизује. Како бити политички коректан према тровању и лажној „пландемији", према „култу смрти" који се намеће, према ревизији историје, према срљању у патолошки брак „крвника са жртвом"? Наша подршка Западу и сврставање са непријатељима Русије је ударац на историјски српски код, јер Срби ни у једном рату нису били на погрешној страни историје… – истакао је Гојковић.

Он је указао да се данашњи рат води прије свега на духовном попришту српске и руске душе. С тим у вези, скренуо је пажњу на кредо свог преводилачког и списатељског рада – инсистирање на духовном осмишљавању историјских процеса, на правилном односу према својој прошлости зарад бољег сналажења у садашњости и планирања будућности.

Указујући да са Вуком и Доситејем као да се прекида нит „духовног осмишљавања живота Србиновог" и да је прогресивни рационализам доситејевштине из умова наших историчара истиснуо промислитељски смисао људске и народне предодређености, подсјетио је да је „координантни систем православног Србина и Руса заснован на моралним императивима љубави и милосрђа, саосјећања и неграбљивости, наспрам себичних појмова који су ушли у координантни систем западног погледа на свијет, као што су користољубље, задовољство, лагодност…"

Цитиравши ријечи великог Достојевског „да је Рус без Православља ђубре" Гојковић је истакао да историју руског и српског народа није могуће тумачити изван контекста Православља.

– Православље (правилно слављење вјере) ушло је у духовну плот српског и руског човјека. У главној хришћанској молитви *Оче наш* – већ ово „наш" указује на саборни карактер хришћанског (српског и руског) погледа на свијет.

На крају осврта о духовним мотивима његовог стваралаштва, Гојковић је рекао да је Србима данас неопходна морално-религиозна дезинфекција, а предуслов за њу је повратак свештеног смисла отаџбинске историје, какав је постојао у српској епској народној поезији.

Говорећи подробно о својој књизи, Гојковић је посебно истакао текст интервјуа за *Нови стандард* који је пренијела и *Слободна Херцеговина*, као и реферат са *Ђоровићевих сусрета* о *Писцима историје СПЦ*. Такође, посебно је истакао главу *Сећања на великане*, са нескривеним емоцијама говорећи о великим људима који су оставили дубок траг у његовом животу и стваралаштву.

Сматрамо да није сувишно исписати имена тих великана о којима је са толико топлине писао аутор књиге: Предраг Драгић Кијук, Радослав Братић, Драгомир Антонић, монахиња манастира Рукумија мати Атанасија, игуман манастира Сланци отац Андреј, Предраг Пипер и Милош Марковић.

Своје излагање, уз захвалност руководству Руског дома, колегама који су учествовали у промоцији, Георгију и Александри, као и свим присутним који су дошли на промоцију, аутор књиге *Саборник србско-руских промишљања* завршио је подсјећањем да увијек морамо имати на уму да завјетна „четири С " као симболи српске слоге, не стоје на неком пустом мјесту, него да се налазе око крста Христовог.

РАДЕ ЦРНОГОРАЦ

КАКО ДО КЊИГЕ?

Гојковић је рекао неколико ријечи о још једној књизи коју је превео и која се појавила скоро истовремено са његовом књигом. Ради се о књизи *Постковидна антиутопија* руског писца Павела Тихомирова, већ познатог српској публици по књигама *Зона прећуткивања* и *О крсту владике Николаја*, коју је такође издала *Ћирилица*.

Књиге можете поручити на тел. +381 64 197 31 78 или на мејл sibmhbzanas@mail.ru

Књиге се могу купити и у књижарама *Ризнице* у Земуну (код Николајевске цркве) и у Крушедолској улици код Храма Светог Саве, као и у манастиру Рукумија…

НА ДАНИМА ДУРМИТОРА У БЕОГРАДУ ЕПИСКОП МЕТОДИЈЕ ДОБИО БЛАГОДАРНИЦУ И НАЈАВИО НОВО САБОРНО МЈЕСТО

ГРАДИ СЕ ЦРКВА СВЕТОГ САВЕ НА ЖАБЉАКУ

Дани Дурмитора одржали су се 8. и 9. априла 2022. године у организацији Удружења Дурмитораца у Београду.

У петак 8. априла у Дому културе *Студентски град* одржана је академија која је окупила многобројне Дурмиторце и пријатеље Дурмитора.

Присутнима се обратио теолог и подофицир Војске Србије хаџи Никола Мијовић и отпјевао пјесму *Дурмитор, Дурмиторе*.

Академију је отворио предсједник Удружења Дурмитораца Томаш Ковијанић.

— Удружење Дурмитораца између осталог има за циљ обиљежавање, упознавање и узајамну помоћ како људи из завичаја тако и људи из Београда. Циљ нам је да имамо што чвршће везе са дурмиторским завичајем, да његујемо и развијамо све добре вриједности обичаја, културе, језика и вјере, наших часних предака. Дурмитор српски Олимп, Свети Сава и наши часни преци оставили су нам пут којим ћемо ходити, и који ћемо пренијети својим покољењима. То је једини прави пут, пут Светосавља.

Предсједник Удружења је додијелио благодарницу епископу Методију, Драгошу Бадњару, Матији Кулићу и Миливоју Грбовићу.

Владика Методије се обратио и благословио скуп и навео како му ово признање много значи јер га је Бог благословио да буде син оца Дурмиторца и мајке Дурмиторке.

» Владика Методије поносан на Дурмитор, родни крај његових родитеља

— Иако нисам имао прилику да се родим испод Дурмитора као моји родитељи, родио сам се у Сарајеву, али сам од мог ђеда слушао приче о Дурмитору. Сваке године бих распусте проводио код њега на Дурмитору, и када бих се вратио у Сарајево гледао бих обронке око Сарајева и замишљао да су то обронци Дурмитора.

Владика је пред скупом како каже исповиједио се да ће црква која се гради у Жабљаку бити посвећена Светом Сави. Овом приликом је Владо Вујисић уручио Монографију о Дурмитору владици Методију.

Чувени српски гуслар Бошко Вујачић у својој бесједи наводи да док смо својим језиком говорили, док смо знали за стид онда смо били колико-толико људи.

— Мијешањем са свијетом, а доста сам га прошао често смо се ватали за неке доста спорне ствари. А сопствени идентитет, или како ја волим да кажем својост смо гурали у страну. Нема љепшег језика од језика планине и села, нема бољих људи чистијих у души од оних који ору, копају и стада чувају. Сви смо ми њихова крв. Наши универзитети су били породични разговори, гусле, лелек, тужбалица… Тамо се говорило оно што је важно и што не смијемо заборавити, тамо су се клесали карактери.

Наше пословице, приче, наше гусле, како каже Вујачић сачувале су оно што је најважније у човјеку, ону бисту коју је Бог исклесао у сваком од нас, у сваком од наших предака.

— Много је важно што постоје завичајна удружења јер кроз њих чувамо нашу душу, нашу дјецу, језик и обичаје.

Међу присутним гостима били су и предсједник завичајне општине Плужине Мијушко Бајагић, представник Градске управе Београда Раденко Дурковић, народни посланик Миодраг Линта, представници Завичајног удружења Мојковчана проф. др Љубо Минић и Раде Бакоч, представници Пљевљака Жељко Пејовић, Мирослав Крвавац и Бајо Смиљанић, представник Плужичана Милош Туцовић, Даниловграђана Томо Секулић.

У културно-умјетничком програму наступали су Тања Пејовић, Сташа Копривица и Марија Сандић, АКУД *Шпанац* извело је Црногорско оро, гуслари Максим Војводић, Дамјан Војводић и Здравко Кнежевић. Драмски умјетник Велизар Веја Касалица је насмијао до суза присутне својим хумором.

Програм су водили Миљан Ћеранић и Анастасија Митов.

ДРАГАНА БОКУН

УДРУЖЕЊЕ ДУРМИТОРАЦА У БЕОГРАДУ ПРОМОВИСАЛО КЊИГЕ ПОСВЕЋЕНЕ РОДНОМ КРАЈУ

ТРАГОВИМА ПРЕДАКА

У склопу манифестације Дани Дурмитора у Београду, 9. априла, у пуној сали Дома РВИ, промовисане су књиге *Записи и сјећања* и *Свитања* Тихомира Бадњара и епска пјесмарица *Дурмитор и Дурмиторци* Стевана С. Бадњара и Стевана В. Бадњара, као и монографија *Дурмитор национални парк* Влада Вујисића.

О књигама Тихомира Бадњара врло надахнуто су говорили новинар и писац Будо Симоновић и новинарка и књижевница Наташа Лучић, приређивач књиге *Записи и сјећања*. Иако је био „самоук и недоук", како рекоше уводничари, са само два разреда школе, Бадњареви вриједни записи из Тепца, остаће вишеструко корисно свједочанство не само Тепчанима, него и хроничарима, етнолозима и језикословцима који буду изучавали обичаје и догагађаје овог краја.

ДА ГЕНЕРАЦИЈЕ ПАМТЕ

Удружење Дурмитораца у Београду обновљено је 16. 4. 1993. године, окупљајући Београђане поријеклом из дурмиторских општина; Жабљака, Шавника и Плужина, ради дружења, узајамног помагања и чувања сјећања на историју и традицију дурмиторског краја. Раније, како би организовано помагали свом родном крају, који је био један од најнеразвијенијих крајева у Краљевини Југославији, Дурмиторци су у Београду основали своје удружење под називом *Удружење Дурмитораца у Београду основано 1939. године*, које је у ратним временима угашено. Удружење више година заредом организује *Дане Дурмитора* у Београду, а то је учинило и ове године.

» Петар Бадњар и Будо Симоновић

Другог дана овогодишње манифестације Дурмиторци су имали чиме изаћи пред своје сународнике. Са оним што се у тим крајевима највише цијени и поштује, а то је ријеч. Била она усмено изговорена или „стављена" на папир. Те ријечи и та дјела остаће упамћена генерацијама, а баш међу присутнима их је било много измијешаних.

Зато не чуде ријечи Томаша Ковијанића, предсједника Удружења да би ове књиге, а посебно *Записи и сјећања* Тихомира Бадњара, требало да има свака кућа као реликвиј, јер описују догађаје и обичаје из историје ових крајева.

— Циљ нашег Удружења је да промовишемо писце и дјела, као и стручне и научне раднике како бисмо у будућности били сигурни да ће генерације које долазе наставити плодну традицију нашег краја. Управо дјело Тихомира Бадњара не представља само скуп забиљежених прича, као и његових личних рукописа, него на једном мјесту сабира вријеме 500—600 година уназад. Све је то било у рукописима, али је на несрећу у пожару изгорјело. Међутим, велики дио тога културног блага сачуван је код Тихомировог сина Петра у Београду и он је добио у аманет да то приреди. Како се сада види имао је зато добре воље и снаге, тако да данас имамо те рукописе преточене у књиге — истакао је, између осталог, Ковијанић.

Сигурно један од најзаслужнијих да ово дјело види свјетлост дана јесте Петар Бадњар, а почетак стварања овог дјела је почео случајним сусретом са новинарком Наташом Лучић која се бавила истраживањем рада Народне књижнице *Слога* из Подгоре, какве, како је рекла, није било у цијелом дурмиторском крају.

ПАМТИША И ЉЕПОРЕК

Тако се и дошло до имена Тихомира Бадњара чији је вриједан рукопис страдао прије десетак година када је изгорјела стара кућа Бадњара у Подгори. Захваљујући Петровој архиви настала је и ова књига, а он од превеликог узбуђења на промоцији готово није могао да прозбори ни неколико ријечи.

» Владо Вујисић, Томаш Ковијанић, Будо Симоновић и Наташа Лучић

О Бадњаревом стваралаштву говорио је писац и новинар Будо Симоновић описујући његов и живот краја у коме је рођен и стварао, наводећи да кад су Тепци имали 240 кућа, тада их је у садашњем општинском средишту Жабљаку било једва седам.

— Тихомир, велики знатижељник, природно обдарени памтиша и љепорек, заљубљеник у прошлост, не само свог братства и племена, већ дурмиторског краја у цјелини, настојао је да што више тога запише. Да све то што је сазнао, чуо и научио у вијеку не умре са њим, већ да то остане тврди и неизбрисиви траг, биљег и путоказ уз помоћ којег се може стићи до прага историје и поуздано дознати како је некад било — рекао је, између осталог, у веома обимном и квалитетном осврту Симоновић, посебно наглашавајући његову вољу да све то запише и напише „онако како умије".

Обимно, опширно и надасве са љубављу, о овој књизи је говорила и већ поменута Наташа Лучић посебно истичући Бадњареве *Приповијетке из живота*, *Занимљивости из прошлости*, *Шаљиве и насљедне народне приче*, циклусе пјесама, од лирских до дјечјих, као и неколико епских пјесама. Њихови аутори су били Тихомиров отац Стеван Видаков и чукундјед Стеван Симов, обојица у своје вријеме познати епски пјевачи и гуслари.

– Сигурна сам да ће овај рукопис успјети да нас подсјети на трагове предака. Постоји тренутак у ком записи и сјећања оних што су умјели да не забораве, засјају у својој пуној величини. Рукопис пред вама је управо такав, јер нас учи да је једна од суштина рађања, постојања и трајања у једном кратком времену – остављање, не било каквих, него достојанствених трагова потомцима у насљеђе. Зато вам ове три књиге предајемо у руке, не само зарад пуког ишчитавања, већ да би свако за себе из њих потражио себи занимљиве одговоре – закључила је Наташа Лучић, још једном се захваливши на томе што је баш њој припало повјерење да приреди ове рукописе за штампу.

У паузи између двије промоције Милан Ковачевић је уз гусле отпјевао двије пјесме из Бадњаревог дјела. Не чуди зато што су на бранику трагова предака стајале и гусле, а како и сам Тихомир подсјећа у пјесми *Гуслар и гуслари* да: „гусле памте, ништа не оставе, издаји се свакој супротставе."

ДУРМИТОР ИЗНАД СВЕГА

У другом дијелу вечери, предивним пејзажима Дурмитора, кроз слајдове нас је провео мр Владо Вујисић. Како рече, стицајем околности рођен у Словенији, обилазећи тамошње планинске врхове заволио је природу, а сам сусрет са Дурмитором за њега је био страствени загрљај из кога до данас није успио да се извуче. Небројени број пута са разних страна попео се на њега, упознајући сву љепоту ове планине од Црног језера до највиших врхова.

Монографија садржи 400 одабраних фотографија, а има укупно описаних 90 планинских рута, као и 80 успона на 40 врхова. Књига има 528 страница и двије мапе Дурмитора, описе пет кањона и три ријечне долине, 18 језера долина, површи, превоја, а представљени су и Национални парк Дурмитор, град Жабљак и масив Дурмитора. Ову књигу треба прегледати, тешко је препричати, али је можда најбоље узети да вам буде приручник приликом посјете овој планинској љепотици.

ЖЕЉКО ЂЕКИЋ

БАЈАГИЋ: НИКАД БОЉИ ЗАВИЧАЈНИ СКУП

Мијушко Бајагић, предсједник општине Плужине исказао је захвалност организаторима овог скупа.

— Ово што је Удружење Дурмитораца организовало у ова два дана било је на највишем нивоу. Оваквим манифестацијама преносимо на млађе генерације обичаје које не би требало заборавити, а ако они остану још у писаној форми тиме је успјех свега већи. Двадесет година заредом сам присутан на оваквим скуповима, али желим да истакнем да је посјећеност овога пута била масовнија, програм и организација су били на највишем нивоу и једино што ми преостаје да пожелим да ће наредни сусрети бити још бољи.

ИЗЈАВА ПЛЕНКОВИЋА У ЈАСЕНОВЦУ ДОКАЗ ДА СЕ ХРВАТСКА НИЈЕ СУОЧИЛА СА ПРОШЛОШЋУ

Изјава премијера Хрватске Андреја Пленковића на комеморацији у Јасеновцу да му је жао свих који су овдје страдали потврђује да се Хрватска није суочила са својом усташком прошлошћу оцјењује предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта. Пленковић лицемјерно говори да су у Јасеновцу страдали Јевреји, Срби, Роми, Хрвати, антифашисти и сви који су били противници режима и на тај начин непобитну истину да је Јасеновац био мјесто уништења српског, ромског и јеврејског народа због њихове етничке припадности а не због њиховог оправданог отпора усташком режиму. Постојећа музејска поставка у Јасеновцу представља замагљивање историје односно не приказује пуну и цјеловиту истину о геноциду који су усташе починиле над Србима, Јеврејима и Ромима у том логорском систему и не документује средства и начине убијања и мучења логораша. У Хрватској се некажњено промовишу ревизионистичке тезе да у НДХ није извршен геноцид над Србима; да Јасеновац није концентрациони логор смрти већ само сабирни и радни логор; да су усташе борци за хрватску слободу и национално ослобођење; да је „За дом спремни" стари хрватски поздрав који се користио прије настанка усташког покрета и др.

Линта истиче да је крајње вријеме да Србија донесе Резолуцију о геноциду над Србима, Јеврејима и Ромима у НДХ. Наведеном Резолуцијом Србија треба да тражи, између осталог, да Хрватска одлуком свог Парламента призна геноцид који је НДХ починила над Србима, Јеврејима и Ромима и прихвати историјску, моралну и сваку другу одговорност за то. Влада Србије треба да одреди 10. април за Дан сјећања на геноцид над Србима у НДХ и да започне правну, политичку и дипломатску борбу за међународно признање геноцида над Србима у НДХ. Поред тога, Србија треба да оснује Меморијални центар геноцида над Србима у НДХ са средишем у Београду. Циљеви Меморијалног центра били би утврђивање тачног броја страдалих Срба у НДХ, чување трајног сјећања на српске жртве геноцида у НДХ, упознавање домаће и међународне јавности с утврђеним чињеницама о извршеном геноциду над Србима у НДХ и допринос борби за међународно признање геноцида над Србима у НДХ.

ИЗЈАВА ИЗАСЛАНИКА МИНИСТРА МЕДВЕДА ПОТВРДЂУЈЕ ДА ЈЕ ХРВАТСКА НАСТАВАК НДХ

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта оцјењује да изјава изасланика потпредсједника хрватске Владе и министра бранитеља Томе Медведа бригадира (пуковника) Матка Раоса да не би било данашње Хрватске да није било 10. априла 1941. године потврђује неспорну чињеницу да је Хрватска наставак нацистичке НДХ. Матко Раос је скандалозну али очекивану изјаву дао на традиционалном обиљежавању годишњице оснивања усташке Девете бојне ХОС-а *Рафаел витез Бобан*. Наведена бојна основана је 10. априла 1991. године у Сплиту тј. на дан оснивања геноцидне НДХ што је један у низу доказа да је усташтво темељ данашње Хрватске. Предсједник Скупштине сплитско-далматинске жупаније Мате Шимундић је на наведеном проусташком скупу отворено изјавио да су, како каже, бојовници онда били за дом спремни и данас су спремни за дом. Генерал Анте Пркачин је искрено рекао „како је највреднија постројба усташка Црна легија".

Линта подсјећа да Девета бојна носи име по усташком генералу и једном од команданата злогласне Црне легије која је извршила страховите злочине против српског народа у Другом свјетском рату. Девета бојна користи усташки поздрав „За дом спремни" и има усташки грб који почиње са почетним бијелим пољем и који се налази на црним заставама јединице. Током рата Девета бојна је била у саставу Хрватске војске као регуларна војна јединица. Наведена јединица се посебно истакла у насилном избацивању Срба из њихових станова у Сплиту. Командант Девете бојне пензионисани пуковник и један од промотера усташтва Марко Скејо је цинично рекао да су у тзв. Домовинском рату за дом спремни били сви бранитељи и да тај усташки поздрав није израз мржње већ љубави према дому и хрватском народу. На крају говора поздравио је присутне са усташким поздравом „За дом" а они су одговорили „Спремни". Потпуно је јасно да већина хрватског народа мисли оно што су рекли Матко Раос, Мате Шимундић, Анте Пркачин, Марко Скејо и други говорници.

Линта истиче да Србија треба да донесе Резолуцију о геноциду над Србима, Ромима и Јеврејима у НДХ и оснује Меморијални центар геноцида над Србима у НДХ што је предуслов да се започне борба за међународно признање геноцида над српским народом у НДХ. Поред тога, Србија треба да свим припадницима војске и полиције Републике Српске Крајине призна ратни стаж за читаво вријеме рата у двоструком трајању јер су водили одбрамбено-отаџбински рат против проусташког режима Фрање Туђмана. Такође, Србија треба да започне борбу за истину о карактеру рата деведесетих година, страдању српског народа и рехабилитацији усташтва у Хрватској.

Линта: Тужилаштво Србије да подигне оптужнице за злочине над Србима у *Бљеску*

Хрватске оружане снаге прије 27 година извршиле агресију на српску област Западна Славонија која је била под заштитом Уједињених нација, истиче предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта. Злочиначка акција *Бљесак* била је завршин чин протјеривања српског народа са подручја Западне Славоније. Већина Срба из Западне Славоније протјерана је током 1991. године у злочиначким акцијама хрватских паравојних и полицијских снага *Откос*, *Оркан* и *Папук '91*.

ФОТО: ЕПА/САША СТАНКОВИЋ

У наведеној злочиначкој акцији *Бљесак* протјерано је око 20.000 Срба а погинуле, убијене или нестале су 283 особе, од којих 114 цивила. Око 1.500 припадника Српске војске Крајине је заробљено од којих су многи прошли бруталну тортуру и мучење у Бјеловару и Вараждину.

Заштитне снаге УН су се повукле на безбједно и мирно посматрале агресију и убијање Срба што је један од бројних примјера двоструких аршина међународне заједнице. Нико није одговарао за бруталне злочине над Србима ни пред Хашким трибуналом нити пред хрватским правосуђем. У Хрватској се величају и славе ратни злочинци и хрватске жртве а српске жртве умањују, прешућују и негирају. Линта тражи да Тужилаштво за ратне злочине у Београду коначно покрене истраге и подигне оптужнице против наредбодаваца и починиоца свирепих и масовних злочина над српским цивилима и ратним заробљеницима у злочиначкој акцији *Бљесак* али и у осталим злочиначким акцијама хрватске војске и полиције на подручју Западне Славоније током 1991. године. Крајње је вријеме да наше Тужилаштво за ратне злочине крене да процесуира бројне злочине који су почињени против Срба, а не да се само бави злочинима које су починили припадници српских снага. Апсолутно је неприхватљиво и скандалозно да је Тужилаштво за ратне злочине у претходних 19 година свог постојања подигло само једну оптужницу и то против само једног припадника хрватских формација за ратне злочине против Срба током грађанског рата у Хрватској.

Задарска кристална ноћ – почетак масовног обрачуна са Србима у Хрватској

Навршила се 31 година од планског злочина који је назван *Задарска кристална ноћ* или *Прогон задарских Срба*, подсјећа предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта. Дана 2. маја 1991. године проусташки режим Фрање Туђмана почео је масовни обрачун са Србима у Хрватској односно систематски и плански прогон и убијање Срба и уништавање њихове имовине. Велика група хрватских нациста наоружана пиштољима, палицама, моткама, шипкама и камењем, пјевајући усташке пјесме и узвикујући усташке пароле, кренула је 2. маја у дивљачки напад на Србе и њихову имовину.

Употребљена је и велика количина експлозива који се у то вријеме налазио једино у посједу полиције и која није ништа учинила да заштити Србе и српску имовину. Потпуно је јасно да је нацистички поход на Србе и српску имовину био добро организован и раније испланиран у координацији локалних моћника и власти Загребу. Хрватска телевизија представила је тај догађај као тобоже реакцију на убиство хрватског полицајца Франка Лисице дан раније на периферији града. Одмах је објављено саопштење да су злочин починили „побуњени Срби". Никада није спроведена права озбиљна истрага о убиству Лисице и не постоје докази да су га убили Срби.

Линта наводи да је у току два дана у Задру и околини уништено око 200 српских објеката у власништву Срба и Србије (куће, викендице, приватни локали и локали друштвених фирми из Србије). Данима послије овог догађаја полиција и хрватске паравојне формације изводили су Србе из њихових станова и хапсили их по улицама и одводили у циглану поред Нина и на друга мјеста гдје су звјерски мучени а многи су ликвидирани. Убијање Срба и минирање српских кућа и привредних објеката су настављени током љета и јесени 1991. и у каснијем периоду. Током 1991— 1993. године у Задру су убијена најмање 34 Србина, од тога 15 цивила а остало су припадници ЈНА. Са подручја Задра протјерано је око 10.000 Срба. Према подацима градске Комисије за попис срушених кућа у ужем дијелу Задра је минирано и уништено око 470 српских кућа и других објеката за вријеме рата.

Линта захтјева да српско Тужилаштво за ратне злочине коначно процесуира наредбодавце и извршиоце убијања, мучења и етничког чишћења Срба и масовног уништавања српске имовине на подручју Задра. Плански злочин с циљем етничког чишћења Срба из Задра један је од многих доказа проусташког карактера режима Фрање Туђмана.

СКАНДАЛОЗНО УКИДАЊЕ ОДЈЕЉЕЊА НА СРПСКОМ ЈЕЗИКУ И ЋИРИЛИЦИ У ВУКОВАРУ

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта најоштрије осуђује скандалозну и антиевропску одлуку хрватског Министарства науке и просвјете да у средњој стручној школи *Марко Бабић* у Вуковару укине одјељења у којима се настава изводи на српском језику и ћирилици. Због тога српски ученици који похађају ову школу неће моћи да уче на свом језику за конобара, месара и за друга потребна занимања. Хрватска тиме крши Уставни закон о правима националних мањина који је усвојен двотрећинском већином у Хрватском сабору и ступио је на снагу децембра 2002. године. Закон гарантује Србима и припадницима других националних заједница право на васпитање и образовање на свом језику и писму у предшколској установи, основној и средњој школи те другој образовној установи. У Хрватској постоје три модела наставе за припаднике националних заједница која гарантује Уставни закон о правима националних мањина. Линта истиче да хрватска власт намјерава, под фирмом реформе стручног образовања, да укине тзв. Модел А у појединим средњим школама по коме се комплетна настава изводи на српском језику и ћирилици. Важно је нагласити да могућност образовања у основној и средњој школи по моделу А у Вуковару користи близу 800 ученика српске националности. Крајњи циљ јесте да се разним притисцима и маневрима Срби приморају да похађају наставу по моделу Ц по коме се комплетна настава изводи на хрватском језику и латиници уз додатних неколико школских часова на српском језику и ћирилици. Наведеном одлуком Министарства просвјете Хрватска не само да крши сопствене законе већ и низ међународних споразума које је потписала у претходном периоду. Оваквим незаконитим и антиевропским одлукама Хрватска шаље поруку Србима да се асимилују или иселе.

Линта подсјећа да је градска власт Вуковара на челу са проусташким оријентисаним градоначелником Иваном Пенавом 2015. године измијенила Статут и забранила употребу српског језика и ћирилице. На тај начин градска власт Вуковара пуних седам година крши Уставни закон о правима националних мањина према коме Срби имају право на службену употребу ћирилице и српског језика у општинама и градовима гдје чине више од трећине укупног броја становника.

Према попису из 2011. године Срби чине више од 33 посто становника у 21 општини и два града (Вуковар и Врбовско). Србима у Вуковару и другим локалним самоуправама гдје је учешће Срба више од 1/3 становништва је ускраћено право на двојезичне табле на државним и јавним институцијама, двојезичне табле са називима улица, насеља, општина и градова и на двојезичне саобраћајне знакове.

Увођење санкција Додику и Цвијановићевој само ће продубити подјеле у БиХ

Осуђујем санкције које је Велика Британија увела предсједници Републике Српске Жељки Цвијановић и српском члану Предсједништва БиХ Милораду Додику изјавио је предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта.

Образложење британске министарке спољних послова Лиз Трас да Додик и Цвијановић подривају мир, стабилност, безбједност и функционалност БиХ јесте још један доказ погрешне политике званичног Лондона. Због тога ће увођење санкција само додатно продубити политичку кризу, напетост и подјеле у БиХ. Бројне чињенице јасно потврђују да руководство Републике Српске и српски члан Предсједништва БиХ воде политику поштовања Устава и Дејтонског мировног споразума.

Линта истиче да управо политичко Сарајево подрива стабилност и безбједност БиХ јер у континуитету крши Устав с циљем стварања унитарне државе у којој би Бошњаци имали доминацију јер би се одлучивало према принципу „један човјек — један глас".

До трајног мира, стабилности и безбједности у БиХ могуће је доћи само путем дијалога и договора легитимних представника три конститутивна народа на бази поштовања изворног Дејтонског споразума. Политика санкција, уцјена и притисака никада није донијела добро и није довела до бољитка у БиХ у претходних 27 година од завршетка рата.

ОСЛОБАЂАЈУЋА ПРЕСУДА ЗА УБИСТВО ВОЈНИКА ЈНА ДОКАЗ ДА ЈЕ СУД БиХ ПОЛИТИЧКИ

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта оцјењује да ослобађајућа пресуда за убиство осам војника ЈНА у Сарајеву 22. априла 1992. године је још један у низу доказа да је Суд БиХ политички суд. У свом досадашњем раду Суд БиХ је показао пристрасност и селективност због чега су Срби оправдано изгубили повјерење у правосудни систем БиХ.

Бројне чињенице потврђују тезу да је главни циљ етнички мотивисаног правосуђа БиХ да се оправда брутална лаж бошњачких политичара да су Срби агресори и џелати а муслимани браниоци и жртве, односно да жртва не може бити злочинац. Како сада ствари стоје неће доћи вријеме да пред правосуђем у Сарајеву одговарају они који су наредили и извршили или нису спријечили масовне и тешке злочине над Србима током грађанског рата у БиХ. Наведена пресуда је јасно показала да за српске жртве у БиХ нема правде и да су судски процеси у Сарајеву за убиства српских војника и цивила најобичнија фарса.

Линта поново позива Тужилаштво за ратне злочине Србије да коначно почне да покреће поступке и подиже оптужнице на основу бројних доказа за масовне злочине над Србима које су починили припадници муслиманских паравојних, војних и полицијских снага током рата у БиХ 1992—1995. године. Без истих стандарда у суђењима за ратне злочине и без поштовања свих жртава није могућа успостава повјерења и помирење између Срба и Бошњака. Поред тога, Србија треба да започне активну политичку борбу за истину о карактеру рата у БиХ. Главни кривац за рат јесте исламистички режим Алије Изетбеговића чији је циљ био стварање муслиманске БиХ без или са што мање Срба.

ПОНИЖАВАЈУЋА ПРЕСУДА СУДА БиХ У ПРЕДМЕТУ САКИБА МАХМУЉИНА

Понижавајућа, али очекивана је пресуда Апелационог вијећа Суда БиХ којом је некадашњи командант Трећег корпуса тзв. Армије БиХ Сакиб Махмуљин правоснажно осуђен на срамних осам година затвора за свирепе ратне злочине почињене над Србима на подручју Возуће и Завидовића, оцијенио је предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта. Све чињенице потврђују да Махмуљин као командант није ништа учинио да спријечи монструозна убиства најмање 55 заробљених српских војника и цивила које су починили припадници одреда *Ел Муџахедин*. Поред тога, оптужницом нису обухваћена и друга лица која су извршила злочине или нису спријечила наведено кривично дјело.

Линта истиче да је Суд БиХ по ко зна који пут показао да није независна институција већ је у функцији бошњачке ратне политике. Наведена блага казна је један од многих доказа да за српске жртве, њихове породице и српски народ у БиХ нема правде.

Српске жртве се игноришу и умањују док се муслиманске жртве величају и превеличавају. Оваква и сличне одлуке правосуђа БиХ ће само додатно продубити неповјерење и негативно утицати на ионако лоше односе у БиХ. Потпуно је јасно да успостава повјерења и помирење између српског и бошњачког народа није могуће без стварног поштовања свих жртава и без успоставе истих стандарда у суђењима за ратне злочине.

КРИСТИЈАН ШМИТ СЕ ОТВОРЕНО СВРСТАО НА СТРАНУ БОШЊАКА

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта оцјењује да је одлука Кристијана Шмита да суспендује Закон о непокретној имовини, који је недавно усвојила Народна скупштина Републике Српске, антидејтонска и неуставна. Кристијан Шмит се позвао на тзв. бонска овлашћења која су у супротности са Анексом 10 Дејтонског споразума којим је установљена функција Високог представника. Наиме, Анекс 10 не садржи одредбе које Високом представнику дају овлашћење да издаје било какве обавезујуће одлуке. Поред тога, из текста устава БиХ јасно произлази да су пољопривредно и шумско земљиште, рудна богатства и воде у власништву ентитета тј. Републике Српске и Федерације БиХ, а не у власништву БиХ. Наведеном недемократском одлуком Кристијан Шмит се отворено свврстао на страну политичког Сарајева чији је циљ рушење Дејтонског споразума и стварање унитарне БиХ у којој би Бошњаци имали доминацију. Због једностраног и пристрасног приступа Кристијан Шмит подрива стабилност, подиже тензије и продубљује подјеле у БиХ.

Линта истиче да у Уставу БиХ нигдје не пише да БиХ има имовину. То потврђује, између осталог, чињеница да је Демократска фронта, чији је предсједник хрватски члан Предсједништва Жељко Комшић, Представничком дому Парламентарне скупштине БиХ доставила 12. априла амандман с циљем да се у Устав упише да је Босна и Херцеговина титулар и власник државне имовине. На овај начин Демократска фронта, која води унитаристичку политику, у суштини је признала да БиХ нема државну имовину упркос ранијим скандалозним одлукама Уставног суда. Наиме, Уставни суд БиХ је током 2020. и 2021. године донио неуставне одлуке да се све пољопривредно и шумско земљиште у Републици Српској сматра имовином БиХ и да Парламентарна скупштина треба да донесе закон о томе. На овај начин Уставни суд отима надлежности Републици Српској које су гарантоване Дејтонским споразумом и активно доприноси неуставној централизацији БиХ.

Бројне чињенице потврђују да је Уставни суд БиХ политичка институција која је у функцији Канцеларије Високог представника и бошњачких странака. Већину у Уставном суду чине тројица страних и двојица бошњачких судија. Један од тројице страних судија јесте и албански судија Леди Бианку што у Републици Српској изазива сумњу у његову објективност. Уставни суд доноси политичке одлуке које немају везе с правом прегласавања српских и хрватских судија на основу захтјева бошњачких званичника. На тај начин Уставни суд намеће рјешења у корист Бошњака умјесто да се бави заштитом Устава. Нажалост, Високи представник и стране судије у суштини помажу СДА и друге бошњачке странке чији је циљ даље смањивање аутономије Републике Српске која је дефинисана Дејтонским споразумом, а у коначници њено укидање.

БИЛТЕН СНВ-а ИЗ ЗАГРЕБА ПОТВРЂУЈЕ ДА ЈЕ ТЕМЕЉ ХРВАТСКЕ МРЖЊА ПРЕМА СРБИМА

Годишњи билтен Српског народног вијећа (СНВ) из Загреба потврђује да је темељ Хрватске мржња према Србима, оцјењује предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта. У наведеном билтену стоји, између осталог, податак да се број случајева мржње, физичких и вербалних напада на Србе, са 214 колико је забиљежено у 2020. повећао чак на 506 у 2021. години. Према Србима се не само изражава мржња него им се намеће колективна кривица за злочине у протеклом рату а истовремено се хрватски злочинци сматрају херојима и одају им се државне и друге почасти. Представници државне и локалне власти, већина политичких странака, новинари и јавне личности користе различите догађаје да Србе помињу у негативном контексту као агресоре, злочинце и слично.

Један од бројних доказа отвореног ширења мржње према Србима јесте повећање усташких и других србомрзачких графита у стотинама хрватских градова и мјеста. Графити се појављују на зградама, школама, вртићима, дјечјим игралиштима и многим другим мјестима. Важно је истаћи да су наведени графити толико раширени да су постали дио хрватске свакодневице и хрватска дјеца се од малих ногу навикавају на такве антисрпске поруке. С друге стране државне и локалне власти толеришу постојање десетине хиљада србомрзачких графита и на тај начин шаљу антицивилизацијску поруку да се слажу са њиховим садржајем.

Линта наводи да су подаци из билтена СНВ-а један од доказа штетне и неразумне одлуке врха СДСС-а да потпредсједник Владе Хрватске из реда Срба Борис Милошевић оде 2020. године на обиљежавање злочиначке акције *Олуја*. Одлазак хрватског предсједника Зорана Милановића и министра хрватских ветерана Томислава Медведа у Груборе и хрватског премијера Андреја Пленковића у Вариводе 2020. године, поводом обиљежавања годишњица бруталног убијања српских цивила, био је тактички потез с циљем да Борис Милошевић својим скандалозним и срамним одласком у Книн призна да је злочиначка акција *Олуја* била легална и легитимна.

ОДРЖАНО 7. СЛАВОНСКО ВЕЧЕ У БЕОГРАДУ

Славонија није туга, већ радост и Васкрс

У ресторану *Холивуд* у Београду 9. априла 2022. године окупило се више стотина Срба из Славоније на седмој завичајној вечери у организацији Завичајног удружења *Славонија у срцу*.

Ово Удружење својим радом жели да допринесе очувању богате културе и традиције Славонаца и тако очувају сјећање на њихове самоуке гајдаше, фрулаше, самичаре, па тамбурше и хармоникаше. Труде се да сачувају фолклор и пјесме које су се пјевале на игранкама, у вријеме косидбе и жетве, од јутра до мрака одјекивала је пјесма са папучких брда.

Домаћин вечери и предсједник Управног одбора Удружења Миодраг Жарковић је свима пожелио добродошлицу.

– Желимо да кроз дјеловање нашег Удружења заборавимо на подјеле, нетрпељивост, завист и сујету. Само сложни можемо напријед или како рече наш патријарх Павле: „Ко ће нас уздићи ако сами себе напустимо.” Овдје смо да љепотом, игром и пјесмом бранимо наш завичај. Дошло је неко суморно вријеме, короне и ратних пријетњи, зато будимо једни уз друге.

Жарковић је апеловао на млађе да се прикључе Удружењу, те на тај начин очувају традицију и његују славонске обичаје. Упутио је поздраве за све Славонце, Крајишнике са Баније, из Лике, Далмације и Кордуна, за све пријатеље из Републике Српске и поздравио све Славонце широм свијета.

У име преосвештенства пакрачко-славонског господина Јована обратио се парох даруварски Ђорђе Остојић који каже да се владика радује да се Славонци гдје год се налазе на овој земаљској кугли окупљају, радују и веселе када се сјећају имена Славоније.

– Славонија није туга, Славонија је радост, Славонија је васкрс. Владика Јован жели да вас све овдје подсјетим да наше светиње у Славонији нису више напуштене и оронуле, Божјом помоћи и Божјим благословом обнављамо светиње у престолном граду Пакрацу који је центар културе западних Срба био и биће. Епископска књижница ће бити на свом старом мјесту, па ви када дођете или када се сјетите реците да српска култура није неука као што смо чули, није српски народ у Славонији био неук и самоук, био је образован, културан и остаће такав.

Отац Ђорђе Остојић је позвао све да дођу у Славонију и искусе радост коју у Славонији имају.

Народни посланик и предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта је навео да је српски народ са подручја Славоније и других крајишких области доживио деведесетих година прошлог вијека катастрофу библијских размјера.

– У Србији се често заборавља чињеница да се прво етничко чишћење у Европи послије Другог свјетског рата догодило управо у Западној Славонији у злочиначким акцијама хрватске војске и полиције *Оркан*, *Ошкос* и *Пашук 91*. Током 1991. године протјерано је више од 70.000 Срба. А 200 српских села је опљачкано и попаљено.

Линта је поручио да ће се као народни посланик и у новом сазиву Скупштине Србије борити да Србија коначно свим припадницима војске и полиције РСК призна ратни стаж за читаво вријеме рата у двоструком трајању, да Србија коначно ријеши стамбено питање више од 12.000 прогнаничких породица са подручја Хрватске и БиХ, да се започне дијалог са Загребом око статусних, имовинских и других права, да Србија пружи правну и финансијску помоћ српским ветеранима и борцима које прогони правосуђе у Загребу и Сарајеву и о још многим другим питањима.

У културно-умјетничком програму наступали су Изворна група *Славонија у срцу* са колима календари и заврзлама, МПГ *Славонија у срцу* извела је пјесму *Маркова се љуба разбољела*, то је побједничка пјесма са Фестивала изворне музике у Суботици, није изостао ни чувени славонски бећарац. Три даме Милена Жарковић, Радмила Петровић и Богданка Бајић читале су своје стихове мотивисане завичајем. Деса Поповић и Богданка Бајић извеле су пјесму уз хармонику *Дјевојка је зелен бор садила*. МПГ *Ђиро* Личка Калдрма Дрвар је извела двије пјесме.

Водитељка програма, новинарка *Српскої кола* Драгана Бокун је замолила све присутне за минут ћутања за недавно преминулог чувеног хармоникаша Милана Милаковића.

Међу гостима су били и предсједник Удружења Срба протјераних из Западне Славоније из Бањалуке Крста Жарковић, предсједник Завичајног удружења Банијаца, потомака и пријатеља Баније Мирослав Ковјанић, предсједник Крајишког културног центра Петар Шаула и предсједник Коалиције удружења избјеглица у Републици Србији Миле Шапић.

Послије званичног програма уручена је захвалница Браци Богатићу власнику *Агропашука* за несебичну помоћ ЗУ *Славонија у срцу* свих претходних година.

Донатори су на томболи обезбиједили богате награде – *Агропашук* преко 20 награда,*Треф бенд* – свирка за рођендан или крштење, Ресторан *Јовање* Београд – печено прасе, *Ариа* апартмани Врдник власника Милорада Грбића поклањају 2 ноћења за породицу, Александра Малетић поклања умјетничку слику, Стрељачки клуб *Трофеј* Миодраг Жарковић, Ауто центар *Вучковић* Стара Пазова, *Тушо* технички преглед, Наи спортска опрема Београд, *КБ техника* власника Бранка Кукрике…

Пјевало се и играло до дубоко у ноћ уз звуке *Треф бенда*.

Видео запис ове веселе вечери је забиљежио Милан Јовановић. **РСК**

» Фолклорна група Завичајног удружења *Славонија у срцу*

» Отац Ђорђе Остојић

» Драгана Бокун и Миодраг Жарковић

» СТИХОВИ О СЛАВОНИЈИ: Милена Жарковић, Рамила Петровић и Богдана Бајић

ЈУБИЛЕЈ: 15 ГОДИНА ЗУ БАНИЈАЦА

Више од 500 чланова иницијативног одбора, на оснивачкој скупштини основало је, те 2007. године, Завичајно удружење Банијаца, потомака и пријатеља Баније. Било је то остварење жеља групе, углавном прогнаних, Банијаца који су тежили очувању културе и традиције Баније. Основни циљ био је да удружење окупља Банијце око културно-умјетничких и завичајних питања, да би старији пренијели, а млађи упознали и сачували банијске обичаје, културну баштину, традицију и завичајну индивидуалност.

Својим трудом и залагањем чланови Удружења у томе успијевају већ 15 година и то кроз разне културно-умјетничке и спортске манифестације. Многе су постале традиционалне јер су се одржавале сваке године. Издвојили бисмо свакако турнир у малом фудбалу КУП *Баније*, културну манифестацију *Банијско плетено коло*, етно ревију народних умотворина са Баније, турнире у Бели, *Банијски вишебој* и друге.

Врхунац је свакако окупљање Банијаца, потомака и њихових пријатеља на популарној Банијској вечери када се уз пјесму и плес дружимо до раних јутарњих часова.

Поносни смо на нашу женску и мушку пјевачку групу *Баније* који су побрали многе награде на завичајним манифестацијама.

Много препрека и криза било је у ових петнаест година. Највећу кризу нам је свакако произвела глобална пандемија изазвана КОВИД-19 вирусом. Али ми смо Банијци. Пребродили смо много тога и излазили из тога снажнији и мудрији па тако и сада. Снаге, воље и ентузијазма не мањка.

Желимо да окупимо још више Банијаца, потомака, пријатеља, успјешних привредника и да заједничким снагама чувамо и даље успомене на родни крај. Посебно желимо што више младих да нам се придружи, да им пренесемо наше обичаје, културу, традицију, а они би својим знањем, младошћу и жељом све то још више унаприједили.

Позивамо све Банијце, потомке и пријатеље да нам се придруже.

ОДРЖАНО 14. ХЕРЦЕГОВАЧКО СИЈЕЛО У ЗРЕЊАНИНУ

СВЕ, ОД ХУМА И ТРАВУНИЈЕ, ДО БАНАТА И ПАНОНИЈЕ

» Чедомир Јањић

» Млађан Цицовић

» Мирко Ђурић

» Милован Пецељ

Након три године паузе које су настале због пандемије короне у Зрењанину је одржано 14. херцеговачко сијело под слоганом *Све, од Хума и Травуније, до Баната и Панонније*.

Била је ово прилика да се Херцеговци подсјете на оснивача и дугогодишњег предсједника овог Удружења Уроша Милојевића, који је уснуо у Господу прије пет година, а вече је прошло у духу његове завјетне жеље да дружење у Зрењанину има карактер сабора Срба Херцеговаца и њихових пријатеља.

За разлику од неких других средина, овдашњи домаћини предвођени предсједником Скупштине Града Зрењанина Чедомиром Јањићем и предсједником Удружења Миланом Белим Бјелогрлићем, већ по традицији имају жељу и довољну ширину да угосте представнике свих херцеговачких удружења од Суботице, Вршца, Ковина, Новог Сада, као и бројна београдска удружења Срба Херцеговаца.

Међу драгим гостима био је директор Представништва Република Српске у Београду Млађен Цицовић, градоначелник Требиња Мирко Ђурић, народни посланик Угљеша Мрдић, начелник Средњобанатског управног округа, Предраг Рађеновић, политичар Синиша Вучинић, легендарни фудбалски тренер Томислав Тоша Манојловић, бивши прослављени српски репрезентативац чудиста Небојша Мандић и бројне личности из јавног живота.

Да је велики изазов направити скуп након дуже паузе домаћини су се увјерили и неочекиваним, али оправданим одсуством академика Матије Бећковића и српског члана предсједништва Милорада Додика који су се и претходних година радо одазивали на позив Херцеговаца из овог дијела Баната.

Свечани програм започео је извођењем пјесме *Востани Србије* у извођењу сјајне домаће пјевачке групе *Свети Серафим Саровски*, након чега је уз гусле запјевао народни гуслар Славко Алексић.

БАЈЧЕТИЋ: ПОРИЈЕКЛО НАМ НАЛАЖЕ ДА БУДЕМО ЧАСНИ И ДОСТОЈАНСТВЕНИ!

Присутнима се потом обратио легендарни Петар Пејо Бајчетић, родоначелник херцеговачких удружења у Србији и добитник Златне плакете *Слободне Херцеговине*. Он није крио радост због великог одзива, одајући признање млађим генерацијама које проналазе мотив да се окупљају и повезују Банат и Херцеговину.

– Тешко је онима који данас живе у Херцеговини објаснити жудњу за завичајем – то је као жеђ. Кад ми мисао одлута у Херцеговину, то је налик молитви упућеној Господу – рекао је Бајчетић подсјећајући на лик и дјело Уроша Милојевића, који је оставио вјечни печат на рад удружења у Зрењанину.

У својој поруци упућеној завичајним удружењима истакао је да живимо у времену у коме владају подлост, лаж и отимачина.

– У оваквом времену бити са својим оклеветаним народом је питање морала и части на шта нас је обавезало наше херцеговачко поријекло. Ако је за Херцеговину Црњански рекао да је „срце нашег народа", онда је очување имена и свијетлог образа – наш основни циљ и задатак. Вријеме о коме причам је језгровито описао ђед Танасије који вели: „Ако ти није стало до уважавања од стране поштених људи, онда слободно буди пропалица" – закључио је Бајчетић.

БЈЕЛОГРЛИЋ: ДОДИКА МОРАМО ДА САЧУВАМО!

Објашњавајући разлоге изостанка академика Матије Бећковића и српског члана Предсједништва БиХ Милорада Додика, домаћин скупа Милан Бели Бјелогрлић је истакао да је програм умјесто државних химни Србије и Републике Српске започео пјесмом *Востани Србије*.

– Званични протокол подразумијевао би емитовање двије химне – Републике Српске и Србије. Ипак жељели смо да својим избором пјесме нескривено саопштимо наше снове и наде. Овај народ, српски народ, заслужује једну и јединствену химну – рекао је Бјелогрлић.

Он је истакао да су захваљујући сачуваним епским стиховима и у Банату и Панонији лекције историје биле у надлежности поезије, а ријеч слобода српска легитимација пред свијетом.

– Слобода је уз Косово кључна ријеч и одредница националног идентитета. Она је једини жижак и поуздани компас у маглама будућности. Управо стога ријеч Милорада Додика доживљавамо као прави кликтај слободе, непристајање на притиске, уцјене и пријетње, на завјере и преваре тзв. међународних представника и комесара, окрепљују нашу душу и срца. Са Додиком нема клонућа, држимо се усправно и његујемо наше поуздање и самопоштовање. Драго нам је свако слово које Милорад Додик прозбори одважно и досјетљиво, онако у Кочићевом духу. Ријечи Додикове и нас овдје придижу и подижу, усправљају, кураже и храбре, нашем лицу враћају осмијех и ведрину. Тренутак је да га причувамо. Прочитали су га зато што је он њих прочитао – рекао је Бјелогрлић који је свој говор завршио ефектним Гандијевим цитатом „Када видиш да се двије рибе у мору свађају, знај да је у близини Енглез".

ЈАЊИЋ: УРОШ БИ ДАНАС БИО ПОНОСАН!

Као један од домаћина присутне је поздравио Чедомир Јањић, предсједник Скупштине Града Зрењанина који је изразио жал што на скуп није стигао Милорад Додик.

– Велика ми је част што након три године могу да вас поздравим у оволиком броју. Посебно ми је драго што се не заборавља траг оснивача нашег Удружења Уроша Милојевића кога свакодневно помињемо и сигуран сам да би сада био поносан – поручио је Јањић.

Он је истакао да је Зрењанин град у ком се поштује историја и традиција.

– Прошле године смо обиљежавали 100 година од првих колонизација послије Првог свјетског рата 1921. године. Многи су се у ове крајеве доселили током велике савезне колонизације, након 1945. године, а најсвјежије је памћење на несрећне догађаје из деведесетих година. Како у сваком злу има доброг, ти догађаји, односно избјегли и прогнани Срби из бивших југословенских република су нас ојачали и данас су стасале неке нове генерације зрењанинске дјеце. Надам се да ћемо се сачувати од бројних искушења и убудуће чешће сусретати у здрављу и весељу – поручио је Јањић.

ЦИЦОВИЋ: ХЕРЦЕГОВЦИ СУ ПРИМЈЕР КАКО СЕ ВОЉИ И ПРОМОВИШЕ ЗАВИЧАЈ!

Директор Представништва Републике Српске у Београду Млађен Цицовић је пренио поздраве и извињење Милорада Додика што овога пута није био у могућности да се придружи дружењу са Херцеговцима у Зрењанину.

– Лично ми је велико задовољство бити са Херцеговцима, јер се на овај начин чувају традиција, култура и обичаји краја из ког сте дошли у нашу Србију. Ви сте примјер како и на који начин треба да се представља завичај. Уколико сви заједно јединствени и сабрани успијемо сачувати наш национални идентитет, нашу културу, традицију, обичаје и нашу вјеру православну, онда ћемо имати будућност и могућност да економски развијамо и нашу Србију и нашу Републику Српску – поручио је Цицовић.

Мада се на академији није појавио најављивани Матија Бећковић, окупљени у свечаној сали хотела Војводине имали су прилику да чују надахнуто предавање о српском пјеснику и дипломати Јовану Дучићу.

Милован Пецељ, академик и бивши министар просвјете у Влади Републике Српске одржао је прави час посвећен „књазу пјесника" од чије смрти се на Благовијести навршило 79 година.

У склопу програма посебно одушевљење изазвао је веома упечатљив наступ Милице Досковић са пјесмом *Не дам*.

Завичајном пјесмом ово вече је обиљежила група *Херцеговина* из Сечња коју води Јелена Милићевић.

Након академије Херцеговци су наставили дружење у ресторану хотела *Војводина* гдје су госте са осмијехом дочекивали Биљана Ружић и Рајко Бјелица.

Угледавши након дуже паузе чланове *Боле бенда* из Гајдобре око 350 гостију је имало пред собом гаранцију да их чека одличан провод.

Како то обичаји налажу прије вечере свештеници СПЦО Зрењанин очитали су молитву, а сечањски протонамјесник Иван Мучалов одржао је кратку бесједу у којој је поручио да без обзира у којим крајевима живјели сви Срби су исти род.

ЂУРИЋ: ГРАДИМО АЕРОДРОМ И ПУТ ФОЧА – ГАЦКО

Поздраве из Херцеговине пренио је градоначелник Требиња Мирко Ђурић који је истакао као најургентнији проблем санирање посљедица штете изазване недавним земљотресом у Херцеговини.

– Оштећени су бројни објекти, али заједничким напорима локалних власти, Владе Републике Српске и донатора покушавамо да санирамо насталу штету. На сву срећу у источном дијелу Херцеговине није било људских жртава – рекао је Ђурић и додао да је у пуном јеку инвестициони циклус у најјужнијем граду Српске.

– Градићемо аеродром ма колико неки у Сарајеву жељели да то спријече. Биће то највећа инвестиција Србије у Републици Српској, али и печат заједништва и слоге једног народа с обје стране Дрине – рекао је Ђурић и додао да је Влада Републике Српске одобрила 40 милиона марака за изградњу саобраћајнице од Фоче до Гацка.

– Радови ће почети у овој години, а завршетком аутопута до Пожеге ускоро ће се из Београда у Требиње стизати за 6 сати – поручио је Ђурић, уз позив земљацима да наставе да промовишу завичај и буду спона са људима у Војводини и Србији који желе да инвестирају у Херцеговину.

Као и на ранијим херцеговачким скуповима пажњу је изазвао Марко Милошевић. Он је подсјетио на лик и дјело пјесника Божидара М. Глоговца и веома надахнуто казивао стихове његове пјесме *Рађајте Српкиње мајке*.

ТРИФКО ЂОРОВИЋ

ВЕЗЕ ЈАРКОВЦА И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Годинама уназад програм у Зрењанину је водио Миливоје Бештић. И он је овога пута из оправданих разлога изостао, па је по први пут херцеговачко сијело у Зрењанину водио Миленко Кришан, познато ТВ лице из јутарњег програма ТВ *Војводина*.

– Наш вечерашњи водитељ је кршни Херцеговац из Јарковца, села које се налази на територији општине Сечањ. У селу у које се никако не може доћи случајно налази се школа која је основана прије 250 година. Прије десет година, у вријеме директора Љубомира Кришана, оца нашег водитеља, публикована је о њој и капитална монографија. За Херцеговце је ово село значајно и због тога што је у њему рођен српски љекар, академик СКА, књижевник и национални радник, свјетски путник и путописац Милан Јовановић Морски који је чувши да је у Херцеговини избио устанак 1875. године напустио свој тадашњи посао у Осигуравајућој кући *Лојд* и ставио се на располагање у борби против Турака. Постаје и дворски љекар књаза Николе, али већ до тада је он пловио морима, а његови записи су објављени у првом колу култне Српске књижевне задруге – рекао је Бјелогрлић.

» Милан Бјелогрлић, Биљана Ружић и Милан Зечар обишли вјечну кућу Уроша Милојевића

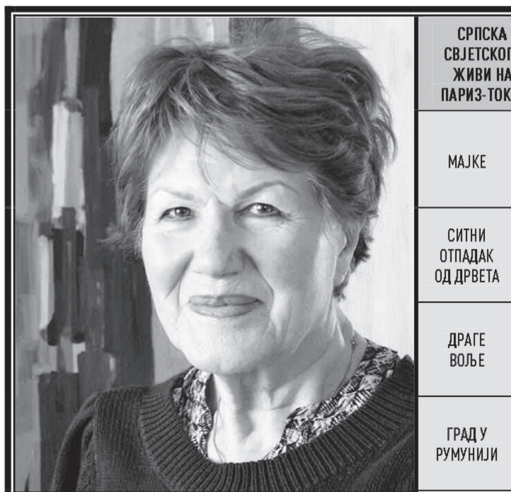

СРПСКА СЛИКАРКА СВЈЕТСКОГ ГЛАСА КОЈА ЖИВИ НА РЕЛАЦИЈИ ПАРИЗ-ТОКИО-БЕОГРАД)
АВАР, ОБАР
РОДНО МЈЕСТО СЛИКАРКЕ СА СЛИКЕ
ВРШИТИ ЕРОЗИЈУ, РАЗЈЕДАТИ
МАЈКЕ
СИТНИ ОТПАДАК ОД ДРВЕТА
ДРАГЕ ВОЉЕ
ГРАД У РУМУНИЈИ
ЗАШТИТНИ ЗНАК СЛИКАРКЕ КОЈА СЕ ИСТИЧЕ КАО ПРЕДСТАВНИК ЛЕТРИЗМА
НИЈЕ ТВРД, ПОДОСТА МЕКАН
РАВНИЦА
МИОДРАГ
ВРСТА ОБРАЧУНА У ТРГОВИНИ
ЈЕДАН АНДРИЋЕВ ЈУНАК (ШВАБИЦА)
РАДИЈУС
МНОЖИНА
БАР МАЛО
МИЛИАМПЕР
ЕСТЕТА
РЕВИЗОР (ЛАТ.)
РАНИЈА СРПСКА ФАБРИКА АВИОНА
ИСТОК
АМЕРИЧКИ СВЕМИРСКИ БРОД
ЊИВЕ НА КОЈИМА СЕ ГАЈИ ЛАН
СНАЈА, СНАХА (ПЕСН.)
ИЊИЈА
НЕПЕР
СТАРИ АОНАЦ, АОЊАНИН
ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ
ЗАТВОР
ЦЕНТ
НУШИЋЕВ ЈУНАК АРСИЋ
ЛУЧАНИ
ТЕЛЕФОНСКИ ПОЗИВ
ТЕСТЕРА (НАР.)
ЕНЕРГИЈА
МЕЂУНАРОД. ОРГАНИЗАЦИЈА КОЈА ЈЕ КОРИСТИЛА СЛИКАРКИНА ДЈЕЛА ЗА НОВОГОДИШЊЕ ЧЕСТИТКЕ
СРПСКО КОЛО

РЈЕШЕЊЕ: маме, ивер, радо, Арад, Мики, Ђоркан, р, имало, Ма, ревидент, "Икарус", И, лањишта, ИН, Н, ЕПС, ц, Агатон, ало, пила, УНЕСКО.

У БЕОГРАДУ ПРОМОВИСАНА КЊИГА ГЕНЕРАЛА ЖИВОМИРА НИНКОВИЋА

Како се најмање ваздухопловство одупрло свјетској војној велесили

У Дому Војске Србије у Београду 15. априла 2022. године је промовисана књига *Ваздухопловство и противваздушна одбрана Војске Републике Српске у рату 1992–1995. године* генерал-мајора у пензији Живомира Нинковића, у издању Српског просвјетног и културног друштва *Просвјета* из Зворника.

На промоцији, одржаној у организацији Представништва Републике Српске у Србији и Управе за односе са јавношћу Медија центра Одбране, Министарства одбране Републике Србије, о књизи су, осим аутора, говорили рецензенти Биљана Стојковић и Златомир Грујић.

Говорећи о свом дјелу, генерал Нинковић га је описао као књигу и монографију у исто вријеме, односно као свој рапорт Ваздухопловству и Противваздушној одбрани Војске Републике Српске, српском народу и читаоцима.

— У књизи свима њима рапортирам о мјесту и улози ВиПВО ВРС у рату деведесетих година и постојању Републике Српске, а свједочим аутентично из прве руке онако како је било — објаснио је генерал.

Према његовим ријечима, историја људског рода не памти већу силу од НАТО-а и мање ваздухопловство које јој се супротставило.

— Ми нигдје нисмо побјегли. Били смо свјесни да сем нас нема ко да брани небо Републике Српске. Супротставили смо се тако великој сили као што је НАТО и нанијели јој озбиљне губитке — указао је Нинковић.

Стојковићева је Нинковићев публицистички првијенац описала као праву војничку књигу, пуну аргумената и података, која представља вриједно штиво о периоду развоја ВРС и њене авијације и противваздушне одбране.

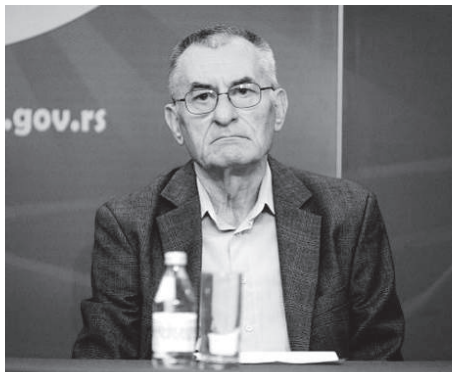

— Ово је вриједна студија, писана из пера прослављеног ратног команданта, који је књигу базирао на својим ратним дневницима и биљешкама, као и на расположивој литератури — објаснила је Стојковићева.

Грујић је објаснио да књига свједочи о веома важном периоду, почев од настанка Републике Српске, када је ВиПВО ВРС формирана из пријеке потребе заштите српског народа.

— Стуб и узданица Републике Српске биле су њене оружане снаге, укључујући и ВиПВО ВРС, које су, захваљујући залагању генерала Нинковића, створене као вид војске, што је била генијална замисао — рекао је Грујић.

НОВА КЊИГА ИСТОРИЧАРА ГОРАНА КИКОВИЋА

СВЕТОСАВЉЕ У ЦРНОЈ ГОРИ И ВАСОЈЕВИЋИМА

Из штампе је изашла дванаеста књига историчара Горана Киковића *Светосавље у Црној Гори и Васојевићима*. У њој су објављени текстови, чланци, расправе, интервјуи, репортаже… који су објављени у часопису *Глас Холмије*. У књизи је објављена борба за вјеру православну и током 2019. и 2020. године. Рецензенти књиге су Зоран Вулевић и Дамјан Ћулфић, док су издавачи Српско историјско културно друштво *Никола Васојевић* Беране, Удружење српских књижевника у отаџбини и расејању *Андријевица* и Удружење добровољаца ратова до 1918. њихових потомака и поштовалаца Беране.

У рецензији књиге, аутора Горана Киковића, Дамјан Ћулафић, дипл. правник и публициста каже да је нова књига аутора Горана Киковића, историчара, пред нама и да представља колекцију већег броја свједочанстава о вишемјесечној одбрани православних светиња у Црној Гори, а поводом неуставног Закона о слободи вјероисповијести или увјерења и правном положају вјерских заједница, који је 29. децембра 2019. године усвојила Скупштина Црне Горе, на приједлог Владе Црне Горе, и који Закон је изазвао тектонске социо-политичке поремећаје у земљи. У питању су, наиме, текстови, који су претходно, у протеклих десетак мјесеци, објављивани у часопису *Глас Холмије*, чији је Киковић главни и одговорни уредник. Сходно томе, као и сходно садржају и разноликости приложених написа, ова књига представља ауторов уреднички напор у кодификацији немалог броја активности и ангажовања људи различитих професионалних вокација, које је на интелектуално и фактичко јавно прегнуће мотивисао и покренуо исти, заједнички, дамар: да се српске православне светиње сачувају од отимачине, распродаје и пренамјене, а тиме и да се сачува достојанство православља, као већинске и доминантне вјере међу становништвом у Црној Гори.

Киковић је у књизи објединио мноштво прилога разноврсне садржине. Могу се прочитати репортерски написи, књижевни прилози различите врсте, те научни оригинални радови и потврде ангажовано-друштвених јавних дјеловања. Није пажњу ускратио ни саопштењима локалних невладиних организација, нескривеног националног предзнака.

Сви прилози, у општијем сагледавању и самјеравању, имају, како рекосмо, исту тему за предмет обраде, а то је одбрана православног културног насљеђа на територији данашње Црне Горе, кроз призму „повјеснице српске". Та борба се (и симболички и у конкретном социо-политичком и конфесионом дискурсу) трансмитује на много шири, наднационални ниво и раван, и у крајњој линији, представља савремену Косовску битку чије смо катастрофалне посљедице, углавном због негативних искустава која смо као нација стекли у прошлости, данас способни да наслутимо и стога им пружамо отпор.

Књигу бисмо одредили као документарно штиво и збирку свједочанстава о једном историјском периоду у којем су и Васојевићи (уз друга српска племена у Црној Гори) превазишли међусобне размирице и подјеле, уједињени око заједничког циља (који није идеја, јер би као такав био ефемеран и приземан), што ће у овом случају рећи око сопственог културног и националног насљеђа и вјере православне, коју су од првог племенског помена, године 1444, држали за једини исправан колективни modus vivendi, којем теже, слава Богу, и данас. Томе смо, усталом, и сами свједоци.

Посматрајући балканске државе настале послије државне и уставне дисолуције Југославије, окончане (?) 2006. године, једино се Црна Гора, и то као земља која је дубоко у евроинтеграцијском процесу (макар је то званичан став владајућих конјунктура), одлучила да кроз законску форму дословно отме комплетну имовину СПЦ у Црној Гори, чиме је исказала и отворену намјеру да исту искрчми и подвргне грубој пренамјени. Тај неуставни и акт противан обавезујућим међународним правним документима, која је Црна Гора имплементирала у свој поредак и дала им надзаконски карактер и својства, противан актима на којима се темеље оне организације у које Црна Гора хрли, превасходно је агресиван и, тиме, нечастан чин и план, који је народ препознао и против њега дигао свој глас, те је „овдје, међутим, ријеч о грађанском супротстављању безакоњу и изазивању унутрашњих подјела, о одбрани основних људских права на слободно исповиједање вјере и имовину" (проф. др Милош Ковић).

Свједочанства која читамо су, истовремено, доказ да је народ схватио (ваљда) да слободу, пуну и пунозначну, може да има и оствари једино у цркви православној и да је смисао ријечи Христове темељ Цркве, али и да је везујући основ и здравог и уједињеног друштва, јер је Црква заједница људи. Но, борба за одбрану православних светиња није, разумије се, битка да се сачувају њиве и зграде, већ бој за очување имена и постојанства. А народ коме је власт мучки убила православног митрополита (уз преко 120 свештеника и свештеномонаха), и срушила цркву на Ловћену, зна да су и ови посљедњи и актуелни науми по злој намјери и тежњи итекако озбиљни. Стога се, по ријечима наших православних јерараха, „догодио народ" у Црној Гори, народ који је кроз молитвене ходове, литије, показао са каквом отмјеношћу и господством православни хришћанин трпи и најперфидније нападе, и бори се против њих.

Киковић се, у књизи, представља као аутор мањег броја прилога, али и као колекционар и приређивач чланака, расправа, огледа, бесједа и интервјуа других аутора, које је обједињио међу корицама овог зборника, без сујете, с једном јасно израженом жељом: да остави трајно свједочанство о најтишем народном устанку, који је громогласио Европом и свијетом. Комплетна црногорска ситуација са православним светињама је била основа за одржавање многих научних скупова и јавних трибина, о којима Киковићева књига садржи свједочанства углавном у виду интегрално приређених излагања учесника тих јавних скупова. Књигу чине и неколико прилога о подршци коју су СПЦ и народ у Црној Гори пружили јавни радници из Србије, као и више десетина фотографија, селективним субјективним ауторовим одабиром унесених у књигу, као додатно визуелно свједочанство васојевићке борбе.

Истина, не свједоче сви прилози само васојевићку борбу за одбрану светиња, како је књига насловљена, већ доказују да су и друга угледна српска племена у Црној Гори недвојбених ставова о судбини наше сакралне баштине.

Киковићево сачињавање ове књиге није без гријеха. Могло би му се, између осталог, приговорити да књига има методолошких недостатака, да је релативно неодређеног садржаја, а и по врсти је теже одредива (у питању је, дакле, и зборник свједочанстава, и фото албум, и збирка разноликих активности појединаца и колектива), али се и сам аутор у поднаслову „оградио", рекавши да су у питању текстови објављени на страницама часописа чији је главни и одговорни уредник, па је, стога, могу ту чињеницу држати за методолошку везујућу нит.

– Сагледавајући околности у којима је рукопис припремљен, теме којима се бави, намјеру коју је аутор показао, грађу коју је прикупио, аутентичност са којом је исту презентовао, а посебно наслућујући значај који може имати за нашу историографију (општу, али и историју државе, права и социо-политичких идејних кретања и односа власти и народа), рукопис препоручујем за штампу, са свим недостацима који му се могу приписати, и свим неспорним предностима које одликују зборнике докумената и свједочанстава који настају паралелно са историјским процесима, чији траг представљају – закључује Ћулфић.

ДОПУЊЕНО ПРВО ИЗДАЊЕ КЊИГЕ РАНКА РАДЕЛИЋА

БИЛОГОРСКИ ПРЕЗИМЕНИК

Уштампарији *Донатграф* у Гроцкој завршено је 2. издање *Билогорског презименика*, односно, само исправке и допуне првог издања објављеног на 467 страница. Тако са новим информацијама имамо пун преглед билогорске ономастике на 584 странице.

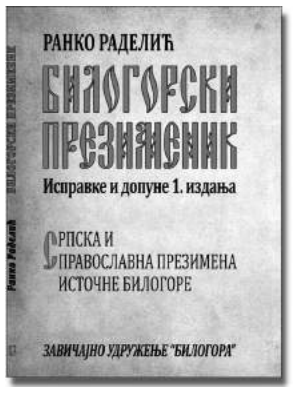

Билогорски презименик је профана књига која своју инспирацију не црпи из непрегледних пејзажа и трновитих густиша властите душе, већ из простих чињеница за које је потребан само дуготрајан и упоран рад да би се сакупиле. Упркос томе, од 2017. када је објављен, у архив презименика долазила су нова сазнања о билогорским презименима и њиховим носиоцима. Тако сам на основу казивања сазнао за породице које су тек деценију—двије прије рата 1991. доспјеле из Босне у Билогору, у неким прашњавим и заборављеним текстовима пронашао презиме понеког државног службеника из прошлих времена, податке о затајеним жртвама из Другог свјетског рата, али и информације о научницима и другим стваралоцима за које до сада нисмо ни знали да их биографија веже за Билогору.

Посебну захвалност дугујем Ненаду Менићанину из Тексаса, који ми је, прочитавши књигу, послао оне странице текста које су грешком издавача у примјерку којим сам располагао недостајали у драгоцјеном издању са резултатима пописа становништва из 1948. године (*Leksik prezimena SR Hrvatske*, Zagreb, 1976), а које су ми омогућиле комплетирање презименика и потпунију статистичку обраду.

Све је то наметнуло потребу да се направи ново, исправљено и допуњено издање *Билогорског презименика* и предочи читаоцима. Међутим, финансирање тог издања спада већ у домен фантастике, тако да једино преостаје могућност да се друго издање објави у електронској форми и тако за будућност остави заокружени преглед источнобилогорске ономастике и топонимије базиране на српским презименима.

До тог издања, које би се већ у овом тренутку, 2022, могло направити, можда је мудро да и они посљедњи промили недостајућих информација дођу на своје мјесто, а за сада објави оно што је искрсло као ново на ту тему.

Ради прегледности, исправке и допуне су изложене у шест група у одговарајућим табелама, и то:

1. Словне грешке – бенигне грешке које не мијењају ни смисао ни разумијевање текста;

2. Материјалне грешке које се углавном односе на статистичку обраду и нумеричке показатеље који су у мањој мјери претрпјели измјену због нових сазнања и допуне текста, али такође и оне словне грешке које би могле изазвати забуну и погрешну интерпретацију (попут 1954. и 1054 – године црквеног раскола). Међутим, ни у ово издање нису унијете све измјене које се односе на ту статистичку обраду и нумеричке показатеље, а до којих се у међувремену дошло. За сада се не може децидно рећи када ће тај извјештај о билогорским жртвама ратова у 20. вијеку бити доступан публици, а ради се о двотомном издању на укупно око 1.200 страница на формату ISO B5. Наиме, без обзира на прокламовану политику, штампање књига са превасходно српским, што би рекли другосрбијанци – наративом, може евентуално наћи приватне донаторе, али мало вјероватно и финансирање кроз институције система;

3. Допуне постојећих информација и нова сазнања везана за презимена поменута у 1. издању *Презименика*;

4. Нова презимена у билогорском ономастикону на основу информација након 2017, те неколицина презимена искључена из прегледа, пошто се утврдило да не припадају ни српској ни православној традицији;

5. Нови чланци о значајним личностима;

6. Допуњени преглед солунских добровољаца.

Уз ове измјене и допуне, слиједи и текст *Родословна веза Радуча и Билогоре* објављен 2019. године у часопису Српског културног друштва Истре *Никола Тесла* Пула, чланак везан за нова сазнања о поријеклу и миграцијама Тесли, рецензија проф. др Слободана Покрајца, те преглед литературе и извора.

Дисперзија Билогораца широм бивше Југославије и планете, неизбјежно уклапање нових нараштаја у другу средину, полако ће њихов билогорски, а понегдје и српски идентитет, смјештати све даље изван нашег хоризонта.

Презименик је један од начина да се тај идентитет, барем за потоње истраживаче, сачува, али се мора признати да је то био најбржи и најкомотнији приступ том циљу. Евидентирање пуног опсега културне и историјске традиције је посао који превазилази снаге једног истраживача, а и организација таквог посла превазилази могућности појединца, па чак и организације попут Завичајног удружења *Билогора*, гдје је управо финансирање најслабија карика.

Тако нису реализовани планови да се артефакти спасени из изгубљеног завичаја, фотографски и други документи, употребни предмети, ручни радови, сакупе и стручно класификују, те смјесте у неку музејску етнографску збирку. Фолклорни обичаји изузев билогорске свадбе нису евидентирани. Сакупљени су подаци из матичних књига билогорских парохија које нису уништене у НДХ у Другом свјетском рату, али убрзано нестају родословни подаци сачувани у меморији још живих савременика. Родословна истраживања која су провели Душан Басташић, Гојко Чизмић и аутор овог текста, те у мањој мјери и други појединци, брижљиво су похрањени са око 10.000 имена у родословне табеле, али и то је мање од трећине информација о родословним везама и припадајућим породичним историјама које су још постојале на прелазу из 20. у 21. вијек.

Гојко Чизмић, родом из Горње Ковачице нам је омогућио увид у два документа везана за ово мјесто и породицу Видаковић. Први је запис са факсимила аустријског катастарског документа са краја 19. вијека, док су на фотографији Видаковићи прије Другог свјетског рата. Томо Видаковић, син Николе и Јуле р. Рашета, једини из Горње Ковачице који се икада школовао у Бечу, радио је као агроном у Србији, а умро у Умки. Његова супруга Мила руског поријекла, илегалац у покрету отпора, погинула је у Другом свјетском рату на Дунаву. Фотографија нам јасно показује и два етно детаља српске сеоске билогорске ношње – шамије на главама жена и бројне дукате на Смиљи Видаковић.

Ако томе додамо још три документа из породичног архива аутора, породице Стјепановић из Брзаје и логорски „аусвајс" Саве Голић из Зринске, те помножимо то са најмање 1.000, имаћемо тек блиједи увид у благо које смо изгубили или је оно на сигурном путу да нестане.

Људи живе своје велике бриге и мале радости и претрајавају из генерације у генерацију попут лишћа у шуми, којег послије блиставог прољећа и бујног љета, јесен пошаље у неповратни заборав. Као случајног хроничара једне мале људске оазе на рубу српске историје, понекад ме погоди страшна спознаја да са својих седамдесет година могу набројити десетак људи о којима не постоји ниједан запис, фотографија, помињање имена које је и са дрвеним крстом нестало, никакав траг на овом свијету да су икада постојали осим крхког површинског напона на синапсама мог ума, који ће са његовом протоплазмом занавијек нестати.

Са том спознајом све велике теме и сва бука свијета постају инфинитезимално мали спрам суре, ултимативне планине која пред људску расу поставља само два озбиљна питања – како овјековјечити љубав и како докинути смрт? Све друго је тек дјечја игра.

РАНКО РАДЕЛИЋ

ПРОМОВИСАНА НОВА КЊИГА ВЕЉКА СТАМБОЛИЈЕ

» **Милош Бајић, Никола Корица, Вељко Стамболија, Анђелко Анушић и Милан Пађен**

Повез преко очију – ратни чланци из РСК

У библиотеци *Свети Сава* у Земуну 14. априла промовисана је књига професора књижевости и српског језика, пјесника и ратног извјештача Вељка Стамболије *Повез преко очију* у којој су садржани ратни чланци из Републике Српске Крајине које је аутор писао за часописе *Отаџбину*, *Нову ријеч*, *Српски глас*... у периоду 1990–1995.

Књига је подијељена у 8 циклуса *Рат и дјеца*; *У Крајини крвави трагови*; *У цара Тројана козје уши*; Интервјуи, *говори, конференције за новинаре*; *Сусрети на ратишту, ратне судбине*; *С врха оловке*; *Не чита се Достојевски зато што је Рус* и *Коментари послије 1995*.

Промоцију је отворио Милош Бајић, а говорили су рецензенти Анђелко Анушић и Никола Корица, као и Милан Пађен.

Овом књигом, како наводи Анушић, Вељко Стамболија потврђује своју мисију интелектуалца, учествујући у успостављању културног бића српског народа у Крајини.

– Вељко Стамболија стижући и до прве борбене линије са пушком у руци посвједочио је властито дјелатно *ја* и много више колективно *ми*, пишући новинарске текстове у *Српском гласу* и *Отаџбини*, те у *Новој ријечи*, *Новој просвјети*, *Војсци Крајине* и *Плавом билтену*.

У овој књизи сабрани су најбољи текстови различитих жанрова, од цртица, извјештаја, репортажа до интервјуа и коментара.

– Пробрани новинарски прилози својим поретком и циклусним уланчавањима творе сада једну другу, дубљу и ширу, сложену текстуалну стварност, а ова, пак, трасира могући пут ка актуализацији и осаремењивању, озбиљнијем сагледавању и промишљању оне (ратне) стварности коју су доживјели Срби из Хрватске и Крајине, као и Срби из дејтонске БиХ. На културној и политичкој мапи Републике Српске Крајине коју ће тек требати неупитно превредновати и трајно васпоставити, Стамболијина књига значајан је, незаобилазан, топос.

Никола Корица је провео ратне године заједно са Вељком Стамболијом и како каже сплетом околности као професори почињу да се баве новинарством. Вељко га је нашао на рампи, и тада му је рекао да је потребнији у ратној редакцији.

– Сви смо ми носили главу у торби и онај натпис Прес на леђима и прсима више је био мета него одбрамбени штит. Убијани су и новинари, али се са још већим еланом настављало реанимирати истину да не умре са недовршеним извјештајима како би једног дана нове генерације, као и они који нису „омирисали" барут могли лакше разазнати ко је воду мутио, а ко је бистрио, како и зашто је почело – реко је Корица и у наставку свог излагања и цитирао један дио књиге.

„Почеше скупови, ватрени говори, окупљаше се силан народ да чује свога пророка који прича контра њиховом пророку. Неко је, из прикрајка, са стране, брижљиво и стрпљиво спремао хаос. Додајмо томе и просуташке снаге које су чамиле деценијама у запећку, што домаће, што у иностранству, и – ето ти белаја… "

– Тако је почело, а завршило се горком истином о рату који, као и и сви други ратови, доноси разарања, колико материјална, толико и духовна, доноси смрт. Зато је *Повез преко очију* дочаравање муке и љепоте, историје, надања и страдања, грађења и рушења, рушења повјерења једног народа, једног краја и једног времена – рекао је Корица.

Милан Пађен, који је ратне године проводио заједно са Стамболијом и Корицом је био кратак и духовит у свом излагању.

– *Повез преко очију* скривалице има, нико је не познаје, допада се свима. Други повез има трагач, с првим те је пронашао, лако ко упаљач. Брзо иде, све он гледа, вечерас ће извјештај олако да преда. Кум ће Ниџо и Анђелко најаву дати, код Веље ће вас по ракију слати.

Стамболија наглашава да су чланци у књизи дати у изворном облику без било какавих промјена, допуна и накнадних дописивања.

– Уводни дио је хронолошки приказ ратних збивања у којима сам и сам судјеловао као новинар и као командир чете, а у ратним затишјима и као професор српског језика и књижевности у Глинској гимназији. Иако је ратна психоза била драматична и трауматична успијевали смо не само да штампамо новине, већ и да штампамо књиге, оснујемо књижевну награду *Браћа Мицић* у Мајским Пољанама, оснујемо Удружење књижевника РСК и друге значајне културне манифестације што се може прочитати у уводном дијелу.

Аутор је навео да је наслов књиге парафраза изјаве италијанске новинарке Милене Гамбанели која је рекла: „Европа не смије затворити очи пред овим што сам видјела јер би то био највећи скандал. Ово је вјерски сукоб у коме Хрвати спроводе геноцид над Србима уз свесрдну помоћ Ватикана."

– Сатанизација Срба добијала је монструозне размјере. Ова књига је само једна у низу, мали и скромни допринос који покушава да прикаже бол, страх, патње, ратни ужас и голготу кроз коју су прошли прекодрински Срби. Био бих најсрећнији да ових текстова никада није било. Да их никада нисам морао написати.

Милош Бајић је најавио уручивање награде Књижевне заједнице Крајине под називом *Владан Десница* коју је Стамболија добио прије двије године, али због епидемије корона вируса тек сада му је уручена. Награду је уручио предсједник жирија Милан Пађен, а Никола Корица је прочитао образложење.

Књигу можете поручити на број телефона 063 7164 230.

ДРАГАНА БОКУН

БЕСПЛАТНО РЕЗЕРВИШИТЕ

СРПСКО КОЛО

Уколико желите да добијете свој примјерак *Српског кола* позовите број дописништва у Новом Саду **021/ 66 13 600**

Радним данима од 9 до 16

РЕДИТЕЉ ДЕНИС БОЈИЋ О ДОКУМЕНТАРЦУ *СВЈЕДОК*

Зоран Станковић је из крви и блата гробница извлачио мртве, не питајући за вјеру и націју

● Недавно је у Београду завршено снимање посљедњих сцена документарног филма *Свједок* сценаристе и режисера Дениса Бојића у којим је учествовало више хиљада чланова породица, родбине и пријатеља страдалих цивила и војника током ратних збивања у бившој Југославији.

РАЗГОВАРАО: АЛЕКСАНДАР РАДОНИЋ

ФОТО: ЗОРАНА ЈЕВТИЋ, ДРАГАНА УДОВИЧИЋ / КУРИР

За овај подухват требало је више од годину дана припрема и рада на терену. Филм представља свједочанство о животу и раду др Зорана Станковића, специјалисте судске медицине са Војно-медицинске академије у Београду који је обавио преко 7.500 обдукција из више од 50 масовних гробница и мјеста страдања српског народа. Филм је уједно и свједочанство о прогону и страдању Срба крајем 20. вијека. Реализује се у копродукцији Радио-телевизије Републике Српске и Центра за истраживање рата и ратних злочина и тражење несталих лица Републике Српске.

● Снимили сте документарни филм *Свједок* базиран на биографији и свједочанствима доктора Зорана Станковића. Шта нам можете рећи о филму?

– Филм *Свједок* није само филм, он је по свим векторима, тестамент српског народа, исписан крвоток ратне бруталности који у себи носи све фрагменте ратног ужаса. То је евиденција српске туге и бола, али и вјечни споменик свим нашим жртвама те човјеку који је на себе преузео свједочење о деструкцији људског бића, о ужасима индивидуалне патње, о посљедицама распада једне земље и страдању једног народа – почео је разговор за *Курир* Денис Бојић.

● Јесте ли познавали доктора Станковића и која је порука вашег документарца?

– Са др Станковићем упознао сам се 2015. године на премијери филма *Дјеца*, који потписујем као режисер. Емоција и искреност коју је препознао у филму који се бави најтежом могућом људском темом, дефинисала је наш однос који се првенствено базирао на огромном повјерењу. Свако ко је познавао др Станковића зна да то повјерење није било лако задобити. Од тада па све до његовог одласка, развијала се идеја о томе како да његово свједочанство уобличимо у филмску форму. Нажалост др Станковић је преминуо 10 дана прије почетка снимања филма. Уз подршку његове породице наставили смо са радом на филму, који је у ствари постао мисија. Распон порука у *Свједоку* обухвата све индивидуалне и колективне вртлоге које ратни и послијератни ужас носи са собом.

● Какав је човјек био доктор Станковић, како је он подносио посао који је радио? И да ли Вам је жао што није дочекао филм?

– Име др Станковића исписано је славним словима историје. Он је био тај који је из крви и блата овдашњих гробница извлачио и идентификовао њихове најмилије не питајући за вјеру и націју, омогућавајући породицама да их уз сав бол и патњу достојанствено сахране. Он је био човјек који се игром судбине нашао у вихору ратних дешавања, који је радећи часно свој посао, на себе и кроз себе преузео свједочанство о српском страдању. Као човјеку који према др Станковићу гаји најдубље људско поштовање, осјећам немјерљив жал за његовим биолошким одласком јер је то ненадокнадив губитак у сваком смислу те ријечи, првенствено за његову породицу, а онда за читав српски народ. Мислим да ће се тек кроз филм *Свједок* видјети кога је српски народ имао, и кога је уствари изгубио.

● Нема много филмова који се баве тематиком ратних дешавања, посебно везаном за страдање Срба. Зашто?

– Питање захтјева сложен и комплексан одговор. Тема прије свега мора бити искрено хтијење аутора и лични импулс који ће се прелити на друштво у цјелини. Уронити у свијет туге, бола, страдања, националног и историјског времена и простора, значи пристати добровољно на огромну одговорност, на лепезу самоодрицања, између осталог и на одрицање од свега осталог што тематски филм може да понуди. У умјетничком смислу довољно је да поштујемо сами себе, чињенице о нашем страдању, те да поменуту тему користимо као дио националног идентитета који искључује реваншизам. Дугорочно треба имати у виду да је истина на већој цијени ако није усмјерена против нечијих интереса, а поштована је и уважавана ако и када се за њу појединац бори и на сопствену штету. Кроз наш вијековни, историјски однос према страдању, отвара се питање колико нам је стало до истине о нама самима.

● Зашто се Срби готово не баве тематиком националне историје, посебно страдања, кроз документарне филмове?

– Не бих рекао да се не баве, ситуација иде набоље, узимајући у обзир да се у посљедње вријеме и у Србији и у Републици Српској снимило низ одличних филмова на поменуту тему. Ипак, утисак је да све то није довољно узимајући у обзир распон нашег страдања. Генерално, крајња консеквенца је историјска и друштвена посљедица која произилази из вашег дјела, самим тим аутор има врло мјерљиву одговорност. Искуство говори да је генерално филм са ратном тематиком кроз интерпретацију дешавања, идеално тло за злоупотребу материјала, прекрајање и тумачење историјских догађаја. За разлику од других тема, оно што сте у националном смислу урадили одмах иде на свеопшти суд јавности. Да бисте били сигурни у дјело и посљедице које оставља, ваш лични интегритет и однос према самој теми морају гарантовати да ће филм бити базиран на огољеној истини, лишен било чега што може да наруши пијетет према жртвама и историјским чињеницама.

● Филм је сниман на пет масовних гробница гдје су извршени ратни злочини над српским народом – Кравица, Мркоњић Град, Брод, Шековићи и Зворник. Колико је било тешко снимати те сцене? Како Вама звучи податак да је доктор Станковић извршио 7.500 обдукција и то на 50 локација?

– Изузетно тешко. Од самих чињеница да стојите на локацији гдје је извршен монструозан злочин, да се испред вас налазе породице жртава, да је емоција опипљива, а одговорност притискајућа, закључно са чињеницом да сте свјесни да кроз филм исписујете дио историје. Ипак присуство више хиљада људи на локацијама снимања и њихово пружено повјерење, даје енергију која неутралише свако бреме. Реакције са терена говоре да огроман дио људи широм Републике Српске и Србије није знао о којем броју обдукција се ради, нити је био детаљније упознат са самим локацијама страдања. Надам се да ће филм *Свједок* првенствено чињеницама о страдању српског народа попунити један историјски простор, и тиме онемогућити да временом нека друга „истина" постане званична.

● Можете ли да кажете нешто о случају из Мркоњић Града, о смрти три рођена брата и о њиховим родитељима?

– Од мајке девет Југовића, преко Стојанке мајке Кнежопољке, генерацијски, циклично и по неком црном правилу, у српском народу остају уписане судбине мајки и очева који су у разним биткама и ратовима губили по троје и више дјеце. Тако је и посљедњи рат у БиХ иза себе оставио пустош у којој на посебан начин сву српску трагедију симболизује 18 српских породица које су изгубиле по троје дјеце која су погинула као припадници ВРС. Мајка Милева Жупић 1995, изгубила је три сина у истом дану. Живка (24), Жељка (26) и Стевана (28). Нити један није био ожењен нити је оставио потомке. То је један од случајева који је оставио најснажнији утисак на др Станковића. Мајка Милева Жупић је парадигма српског страдања и мучеништва, али њена судбина отвара низ питања. Када родитељ изгуби троје дјеце тешко ћете пронаћи човјека који неће занијемити пред том чињеницом. Често игнорисање ове стварности и једнообразно поимање комплексности ратног ужаса у БиХ само подсјећа да изван наше свакодневице постоје читаве націје које и даље не знају или неће да знају да је најкрвавији облик рата, грађански рат, оставио жртве на све три стране. Нажалост, игнорисање једних, а фаворизовање других жртава није само искуство рата на подручју бивше Југославије. И данас када свијет у којем живимо све више личи на војни полигон, кад у ратним сукобима и терористичким нападима широм свијета гину људи свих конфесија, ствари се нису много промијениле. Једна истина доминира над другом чиме се ствара простор за нове тензије. Медијска неравнотежа и недостатак могућности да глобално и равноправно изнесете своју страну приче неминовно ствара трусан амбијент. Неприкосновеност једне цивилизације је на истину шири пукотине у савременом друштву које временом могу довести до његовог урушавања.

● Како изгледа бавити се ратном тематиком на објективан начин, вјерујем да није лако, а изазов је огроман. Шта сте желели да кажете српском народу овим документарцем?

– Ма какав год догађај рат изњедрио његова важност и аутентичност биће одређена снагом његовог меморисања. Ток времена истим интензитетом умртвљује индивидулано сјећање и демонстрира супериорност снимљеног и забиљеженог. У томе је између осталог снага филма. Ово је искрен покушај да се кроз причу једног човјека и исповијести преживјелих спасу остаци једног времена, да се забиљежи и схвати патња појединца, породице и націје под чијом трагедијом и историја остаје постиђена. Испред филма не стоји било каква жеља већ само истина и њена снага која ће сама отворити пут за све што та истина носи са собом.

● Какви су одјеци у Републици Српској и Србији поводом филма, али и у БиХ?

– Након 30 година, успјели смо да на један до сада невиђен начин објединимо српско страдање, да жртву ставимо на мјесто које јој припада, пиједестал части. Једноставно, осјећај је да су сви осјетили снагу и искреност идеје која је била нужна да се можда у посљедњем тренутку и преживјели чланови породица осјете онако како се морају осјећати.

● Рекли сте једном приликом да је у филму учествовало више од 7.000 људи? Невјероватан податак, зар не?

– Узимајући у обзир *Поворку сјећања* у Београду, то је и више од 8.000 људи. Невјероватан податак за један документарни филм узимајући у обзир да се не ради о плаћеним статистима већ о људима који су добровољно узели учешће у филму. Ради се махом о члановима и пријатељима породица погинулих и несталих цивила, војника ВРС. Продукцијски и режијски то је био огроман изазов за читаву филмску екипу. Мислим да смо испунили очекивања.

● Снимали сте и документарне филмове *Дјеца*, *Лица лафоре*, *Неки нови Бродвеј* шта можете о томе рећи?

– Данас, када се трагедија живота наслућује у сваком човјеку неопходна је снажна духовна супстанца да би се човјек вратио у равнотежу и своје биће поставио у хармоничан однос са окружењем. Чини ми се да сви филмови нуде могућност за личне катарзе иза којих се оцртава суштинска идеја враћања истинским вриједностима које ће нас чинити бољим људима а чија ће манифестација бити у свакодневници.

● Како Ви Денисе послије свега гледате на живот, да ли се Ваш живот промијенио, како проналазите баланс, да ли можете остати имуни?

– Бити имун, значи бити неосјетљив и отпоран, што у прожимању са најтежим људским судбинама није и не може бити случај. Мора се прихватити све оно што тема носи, а то значи отворити ваше срце и ваш ум. Након свега, у прочишћењу ипак остаје само истина, она је човјеков водич кроз све лавиринте. Кроз ту истину сазријева и моја промјена. Генерално, да бих се ухватио у коштац са неком темом она мора да оживи у мени, постане дио мог бића. Треба слиједити искрену нит вашег бића, њу и саму њу. Протагонисти мојих филмова су људи који су додирнули врхунац овоземаљског животног искуства, на овај или онај начин. У њима се крије одговор за све нас – закључио је Денис Бојић.

На документарном филму *Свједок* радили су директор фотографије Дејан Рачић, сниматељи Љубомир Тесинић, Саша Вручинић, Александар Зорић и Синиша Стојић, монтажер Огњен Богдановић, сниматељи тона Жељко Каламанда, Срђан Радаковић, Душко Јовановић и Александар Влајић, асистент сниматеља Милорад Рајлић, графички дизајнер Огњен Радумило, дизајнер тона Владимир Владетић, продуцент Филип Млађеновић, промоција Маргарета Златунић, возачи Миро Марковић и Саша Поповић, сценариста и режисер Денис Бојић.

ИЗВОР: *КУРИР*